

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Mgr. Jana Berčíková, DiS.

**Sociální integrace slovenských uživatelů
azylového domu Armády spásy v Brně**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.“

V Brně dne 14. dubna 2012

Jana Berčíková

Poděkování

Za odborné vedení mé diplomové práce velmi děkuji
Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz

Obsah

A Úvod.....	6
B Teoretická část.....	8
1 Armáda spásy.....	8
1.1 Armáda spásy – historie	8
1.3 Centrum sociálních služeb Josefa Korbela Armády spásy v Brně.....	11
1.4 Nízkoprahové denní centrum	12
1.4.1 Charakteristika uživatelů nízkoprahového denního centra.....	13
1.5 Noclehárna.....	15
1.6 Azylový dům	16
1.7 Noční krizové centrum	19
1.8 Shrnutí	20
2 Integrace cizinců v České republice.....	21
2. 1 Zásady koncepce integrace cizinců na území České Republiky	21
2. 2 Občané pocházející z Evropské unie.....	23
2.2.1 Přechodný pobyt, trvalý pobyt a státní občanství.....	25
2.2.2 Trh práce	26
2.2.3 Sociální zabezpečení a sociální pomoc.....	28
2.3 Sociální integrace slovenských uživatelů.....	30
2.3.1 Centrum sociálních služeb – středisko osobní hygieny.....	31
2.3.2 Diecézní a oblastní charita Brno.....	31
2.3.3 Nový Prostor	32
2.3.4 Centrum podpory zaměstnanosti	33
2. 4 Shrnutí	33
3 Metodologická část	34
3.1 Popis výzkumného problému	34
3.2 Cíl výzkumu	35
3.3 Výzkumný design.....	36
3.4 Zakotvená teorie	37
3.4.1 Základní principy zakotvené teorie.....	37
3.5 Metody a techniky sběru dat	38
3.6 Výběh výzkumného vzorku	39
3.6.1 Charakteristika výzkumného vzorku	39

3.7 Struktura rozhovoru.....	41
4 Analýza dat.....	42
4. 1 Otevřené kódování	42
4. 2 Axiální kódování	60
4.2.1 Popis axiálního kódování.....	62
4. 3 Selektivní kódování	62
4.3.1 Identifikace příběhu	63
4.3.2 Centrální kategorie.....	63
4.3.3 Popis selektivního kódování	65
4. 4 Interpretace zjištěných zkušeností	66
C Závěr.....	67
Seznam použité literatury.....	69
Bibliografický záznam	73
Anotace	73
Resumé.....	75
Summary	75
Přílohy	76

A Úvod

Téma této diplomové práce jsem si zvolila, protože pracuji šest let v azylovém domě v Centru sociálních služeb Josefa Korbela Armády spásy v Brně. Toto zařízení má registrováno tři sociální služby: nízkoprahové denní centrum, noclehárna a azylový dům.

V posledních letech jsme zaznamenali nárůst uživatelů ze Slovenska, a to ve všech registrovaných službách. Často se dostáváme do tíživých situací, kdy někteří slovenští uživatelé nemají doklady totožnosti, zdravotní kartu pojištěnce a ani žádné základní informace o podmínkách sociálního fungování v našem státě. Touto prací chci upozornit na zvyšující se počet slovenských lidí bez přístřeší v našem městě. Jde o nejvíce ohroženou skupinu lidí bez přístřeší, kterým se velmi komplikovaně poskytuje sociální pomoc a podpora z důvodu, že jsou cizími státními příslušníky. *Jsou lidmi bez domova v cizí zemi.*

Sociální integrace v tomto pojetí znamená vlastnictví dokladu totožnosti, pokud jsou ubytováni v našem zařízení, nahlášení místa svého pobytu u oddělení Cizinecké policie, uzavřené zdravotní pojištění, legální zaměstnání a následně odchod do samostatného bydlení a schopnost sociálního fungování bez závislosti na sociálních službách. Sami sociální pracovníci Centra sociálních služeb Josefa Korbela potřebují zjistit, jak těmto uživatelům efektivněji pomoci, aby co nejrychleji mohli být začleněni do společnosti, a tím přestali být ohroženi sociálním vyloučením. Sociální začlenění slovenských uživatelů se proto neobejde bez spolupráce jiných návazných organizací ve městě Brně, popřípadě na Slovensku.

Diplomová práce by nám měla vyjasnit také pohled slovenských uživatelů na život v naší zemi. Jak oni sami hodnotí účinnost naší pomoci a podpory, co jim pomáhá, či naopak komplikuje jejich integraci, jak se účastní na životě společnosti, jak vnímají vztahy s většinovou společností i se spoluuživateli Armády spásy, Centra sociálních služeb, jaké aktivity v rámci Individuálního plánu sami vyvíjejí, aby se začlenili do společnosti a žili běžným způsobem života. Tato práce je určena sociálním pracovníkům, pracovníkům v sociálních službách, samotným slovenským uživatelům i zaměstnancům jiných organizací, kteří pracují s cizinci, či lidmi ohrožených sociálním vyloučením a posléze může sloužit i veřejnosti pro názornější představu sociální integrace slovenských uživatelů u nás.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí teoretické a metodologické. V první části popisují občanské sdružení Armádu spásy, Centrum sociálních služeb Josefa Korbela, jeho jednotlivé registrované služby, definují integraci a její koncepční zásady v ČR, právní postavení občanů ze států Evropské unie, vymezují integrační dimenze a sociální služby poskytující pomoc a podporu slovenským uživatelům Armády spásy Centra sociálních služeb Josefa Korbela.

V metodologické části jsem zvolila kvalitativní výzkum, protože zahrnuje popis a interpretaci sociálních, anebo individuálních problémů a jeho hlavním úkolem je vytvoření komplexního obrazu o zkoumání jevu (Hendl, 2007, s. 12). Metodou sběru jsem vybrala polostrukturovaný rozhovor, ve kterém může slovenský uživatel vyjádřit svůj subjektivní pohled a názor. Výzkumný vzorek je záměrně orientován na všechny registrované služby Armády spásy, Centra sociálních služeb Josefa Korbela v Brně. Data získaná v rozhovorech budou analyzována metodou zakotvené teorie.

Cílem je odpovědět na otázku, jaké hlavní faktory ovlivňují (ne) integraci slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy v Brně.

B Teoretická část

Martin Kukučín (1860 – 1928), slovenský spisovatel, prozaik, dramatik a publicista napsal:

"Slovák odvádí velmi těžkou daň krve za skromný výdělek v cizí zemi. Takovou daň dávat rok od roku bez přestání nevydrží národ malý, i když je zdravý a plodný...Slováka vyhnaly do světa špatné poměry i zlost nepřítele, který ho chtěl zeslabit a zničit. Tento záměr se nezdařil, nepřátelská zlost byla zklamána. Ve světové válce právě to, co mělo oslabit Slováka, postavilo ho na nohy, dalo mu do rukou zbraň a sílu vybojovat si svobodu...Kteří zůstali doma, necht' nevzpomenou na vystěhovalce jen tehdy, když čekají od nich dolary a dědictví... Rozptýlení po světě zase necht' nevzpomenou na zemi jen tehdy, když začnou tušit, že začíná života čas vrátit se domů uložit unavené kosti do hrobu.

Necht' si osvojí radu Havlíčka Borovského, i když ji adresoval Čechům: Běžte za prací do světa, ale vraťte se domů žít ze svého výdělku." (Vaculík 2010, s 23).

1 Armáda spásy

Armáda spásy – misijní prohlášení

"Armáda spásy jako mezinárodní hnutí je součástí všeobecné křesťanské církve. Její poselství je založeno na bibli. Její služba je motivována láskou k Bohu. Jejím posláním je kázat evangelium, dobrou zprávu o Ježíši Kristu, a v jeho jménu naplňovat lidské potřeby bez jakékoli diskriminace." (Výroční zpráva, 2010, s. 2).

1.1 Armáda spásy – historie

Armáda spásy je mezinárodní křesťanské a charitativní hnutí, které bylo založeno Williamem Boothem v Londýně v roce 1865. Uspořádání a působnost mají částečně vojenský charakter. Armáda spásy je součástí všeobecné křesťanské církve, její

členství je plnohodnotným členstvím ve všeobecné křesťanské církvi a mezi denominacemi zaujímá protestantské církve s prvky metodismu (Klimesš, 2008, s. 5).

Zásadní motivací organizace je Boží láska zjevená v Ježíši Kristu a v jeho jménu uspokojovat potřeby každého člověka. Projevuje se to tak v duchovní službě, jejímž hlavním cílem je kázání evangelia, úsilí o morální, duchovní, fyzickou obnovu, poradenství pro všechny potřebné lidi v rámci její působnosti a to bez ohledu na rasu, barvu pleti, vyznání, pohlaví, anebo věk (Dijkstra, 2008, s. 4).

Hnutí se rozšířilo z Británie do různých částí světa. Členové Armády spásy se nazývají salutisté. Pocházejí z mnoha kulturních prostředí a sdílejí společně mezinárodní společenství. Činnost Armády spásy je uskutečňována prostřednictvím sborové práce. Každý místní sbor je řízen důstojníkem – kazatelem, který je zodpovědný za veškerou misijní a sociální práci. Členové sboru mají převážně své zaměstnání a ve volném čase slouží podle potřeby a svého obdarování. Důstojníci většinou slouží na plný úvazek. V sociálních zařízeních Armády spásy pracují také placení odborníci, kteří současně nemusí být salutisty. Armáda spásy nepečuje jen o spásu, ale také se snaží uspokojovat tělesné potřeby lidí nacházející se v nouzi. Heslo "tři S", které je dodnes aktuální znamená Soap, Soup, Salvation – mýdlo, polévka, spása (Armáda spásy: 1. Svobodné shromáždění po 40 letech, 1990, s. 5).

Armáda spásy používá symboly praporu a znaku. Vlajka byla poprvé použita v roce 1878 v Coventry a je ve tvaru hvězdy. Barvy na vlajce znamenají: modrá – představuje svátost Boží, žlutá hvězda – znamená oheň Ducha svatého a červená barva – je znamením krve Ježíše Krista. Na hvězdě je uvedeno heslo "krev a oheň". Vlajka je umístěna na čestných místech v halách Armády spásy a nosí se v čele průvodu. Oficiální znak je připevněn na čepicích salutistů a je užíván také jako identifikační znak ve shromažďovacích halách, dopisních papírech, publikacích aj. (Co je Armáda spásy, s. 9).

V současnosti Armáda spásy působí svou činností v 121 zemích a má více než jeden a půl miliónů členů. Duchovní a sociální práce je uskutečňována v 175 jazycích a téměř ve 28 000 zařízeních. Mezinárodní ústředí Armády spásy má sídlo v Londýně. Je to současně sídlo generála voleného Radou, tj. skupinou starších důstojníků – nejvyšší radou komisařů, na dobu pěti let. V současné době je velitelem mezinárodní Armády spásy generálka Linda Bond, která byla zvolena v roce 2011 (We Are Here To Serve-IHQ Welcome To General Linda Bond, 2011). Je v pořadí generálem

devatenáctým a pouze jako třetí žena. První ženou byla zvolena v roce 1935 Evagelína Boothová, druhou ženou byla Eva Burrowsová, která byla zvolena v roce 1986. Eva Burrowsová byla mimo jiné odpovědná za obnovu činnosti Armády spásy v České republice v devadesátých letech (Malach, 2008, s. 20).

1.2 Armáda spásy v České republice

Armáda spásy zahájila svou činnost v Československu v roce 1919. Mimo evangelizace provozovala i domovy pro bezdomovce a pečovala o lidi na okraji společnosti. Po skončení druhé světové války bylo její působení nejprve omezeno a posléze zcela ukončeno komunistickým režimem v roce 1950. Početná skupina jejich členů byla uvězněna, mezi nejznámější patří major Josef Korbel, jehož příběh je sepsán v knize "V nepřátelském táboře".

Po listopadu 1989 začaly narůstat počty lidí ohrožených sociálním vyloučením, a tak skupina křesťanů Armády spásy požádala o obnovení své činnosti. Tehdejší federální československá vláda měla zájem o odborné a praktické zkušenosti Armády spásy s problematikou bezdomovectví. Prezident Václav Havel se setkal s generálkou Evou Burrowsovou a poté byly navázány přímé kontakty s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Armáda spásy v České republice byla registrována Ministerstvem vnitra ČR jako občanské sdružení dne 17. 5. 1990.

Armáda spásy má sídlo v Praze a v jejím čele stojí velící důstojník pro Českou republiku major Michael R. Stannet, který tuto funkci zastává s účinností od 1. května 2008. Major Michael R. Stannet uvádí, že zařízení Armády spásy mají především poskytovat první pomoc ve formě nouzového ubytování a stravy, ale také pomáhat vytvářet systém sociální intervence, rehabilitace a sociálního začlenění. Pokouší se působit hlavně jako partner nejprve pro člověka, který potřebuje pomoc, potom pro ostatní organizace, úřady a širokou veřejnost (Stannet, 2003, s. 29).

Národní ústředí zprostředkovává styk s Ústředními orgány ČR, koordinuje práci v celé republice, udržuje kontakt s mezinárodní Armádou spásy a vede centrální Účetnictví pro všechna zařízení Armády spásy v ČR. Armáda spásy působí svou činností ve městech Praha, Brno, Ostrava, Havířov, Karlovy Vary, Krnov, Opava, Přerov a Šumperk.

Armáda spásy v Brně vykonává svoji činnost ve sboru, v komunitních centrech, nízkoprahovém centru Jonáš a v Centru sociálních služeb Josefa Korbela. Všechna

zařízení Armády spásy poskytující sociální služby se řídí Směrnicemi národního velitele, Vnitřními směrnicemi jednotlivých zařízení, který je v souladu se zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách.

Armáda spásy poskytuje své služby nejen pro lidi bez domova, jak si je mnozí představují – odpudiví, zapáchající, špinaví s igelitkami, opilí, žebrající na rušných ulicích, nádražích či v kostelech. Jsou to i lidé, kteří přišli o domov jak z rodinných důvodů, tak i v důsledku různých katastrof či exekucí. Poslední dobou narůstá počet migrantů ohrožených sociálním vyloučením zejména ze Slovenska. Problematika sociální integrace slovenských uživatelů Armády spásy se vyskytuje ve všech registrovaných službách v Centru sociálních služeb Josefa Korbela Armády spásy v Brně.

1.3 Centrum sociálních služeb Josefa Korbela Armády spásy v Brně

Armáda spásy poskytuje sociální služby většinou lidem, kteří jsou bez domova, osobám ohroženým sociálním vyloučením. V poslední době se stala také útočištěm slovenských občanů. V rezidenčních zařízeních se poskytují komplexní sociální služby navazující na služby ostatní. Prostřednictvím těchto koncepcí se vytváří resocializační programy naplňující cíle jejich práce. To znamená pomoci a podpořit osobám v nepříznivé sociální situaci návrat zpět do společnosti, schopnost řešit samostatně jejich problémy a tím snižovat závislost na poskytování sociálních služeb. Program se skládá z terénní práce, nízkoprahového denního centra, noclehárny, azylového domu, z aktivizačního pracovního programu a formou pilotních startovacích bytů.

Posláním této organizace je naplňování základních životních potřeb uživatelů. Hlavním cílem Centra sociálních služeb Josefa Korbela (dále jen AS CSS JK) je podporovat uživatele v návratu do většinové společnosti a k běžnému životu, poskytovat stravování, hygienu, pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí (Vnitřní směrnice, 2011).

Rozsah a forma pomoci a podpory poskytované prostřednictvím těchto registrovaných služeb musí zachovávat lidskou důstojnost, pomoc musí vycházet z individuálně určených potřeb, musí působit aktivně, motivovat k takovým činnostem, které nevedou k dlouhodobému setrvávání a prohlubování sociální situace a posilovat jejich sociální začlenění (Zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách).

AS CSS JK poskytuje sociální služby: nízkoprahové denní centrum, noclehárna a azylový dům. V další kapitole popíšu základní informace o jednotlivých registrovaných službách a stanovisko sociálního pracovníka k integraci slovenských uživatelů využívajících danou službu.

1.4 Nízkoprahové denní centrum

Nízkoprahové denní centrum (dále jen NDC) mohou navštěvovat uživatelé, aniž by se museli předem objednat a prokazovat svoji totožnost. Nachází se v přízemí budovy Centra sociálních služeb Josefa Korbela. Kapacita NDC je kolem 50 míst. Provozní doba je od 9:00 – 16:00 hodin. Jednání se zájemcem o tuto službu probíhá na základě projeveného zájmu ze strany uživatele, který se nachází v nepříznivé sociální situaci, anebo ztrátou bydlení. Základním kritériem pro poskytování sociálních služeb jsou, že zájemce o službu žije nedobrovolně bez přístřeší, přespává v nedůstojných podmínkách, nebo se náhle ocitne v krizové situaci, protože nemá kde bydlet. Je tedy určeno i pro cizince nacházející se v těžké životní situaci. Pracovník nízkoprahového denního centra posoudí, zda zájemce o službu patří do této cílové skupiny a poskytne mu informace o nabídce poskytované služby. Uživatel musí respektovat základní pravidla slušného chování, nesmí být verbálně ani fyzicky agresivní, anebo pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek (Domovní řád, 2010, s. 1).

Uživatelům je individuálně a aktivně nabízena podpora při využívání hygienického zařízení, výměna ošacení, stravy, praní, sušení prádla a ve spolupráci se sociálním pracovníkem je mu poskytována pomoc při prosazování práv, oprávněných zájmů a vyřizování jeho osobních záležitostí. Uživateli je poskytováno základní sociální poradenství a současně jsou motivováni, aby podle potřeby využívali i návazné sociální služby, které se specializují v oblasti problematiky, která klienta tíží. V případě cizinců pak nízkoprahové denní centrum spolupracuje s několika návaznými organizacemi, které jsou podrobněji popsány ve třetí kapitole. Rozhodnutí o formě využití sociální služby nízkoprahového denního centra je zcela v kompetenci uživatele. Klient může na základě vlastního rozhodnutí kdykoli službu ukončit, nebo přerušit, anebo pak znovu začít využívat. Nízkoprahové denní centrum je oprávněno ukončit sociální službu jen v případě hrubého porušení Domovního řádu, a to na dobu určitou. Většinou se omezení pohybuje v rozmezí od jednoho do čtrnácti dnů. Po celou dobu provozu je možné

kontaktovat pracovníka nízkoprahového denního centra, sociálního pracovníka a pracovníka sociálních služeb a požádat o sociální poradenství, informace o pracovních nabídkách z úřadu práce, anebo v případě zájmu ze strany uživatele si může pomocí sociálního pracovníka vytvořit individuální plán.

1.4.1 Charakteristika uživatelů nízkoprahového denního centra

Podle sociální pracovnice NDC jsou slovenští uživatelé častými návštěvníky tohoto zařízení. Patří mezi uživatele, kteří nevlastní průkaz totožnosti, zdravotní kartu pojištěnce, nemají finanční prostředky, nespĺňují podmínky pro registraci na úřadě práce, a tím také pobírání dávek hmotné nouze. Většina slovenských uživatelů, kteří jsou dlouho na ulici, přijeli do České republiky za prací. U některých z nich se přihodilo, že pracovali bez pracovní smlouvy, nedostali vyplacenou mzdu, neměli na obživu, nocleh, jízdenku na Slovensko a ocitli se na ulici. Jiní zase utíkali ze Slovenska před problémy, jako například dluhy, kriminální činností aj. V současné době se objevuje nový fenomén, že se na Slovensku nechají přesvědčit a nalákat Rómy na práci v Anglii. Pracují tam 12 hodin denně, pak jim nevyplatí mzdu, přespávají v hrozných podmínkách a nazpět pak přijíždějí stopem. Na Slovensko se nechtějí vrátit. Jeli do zahraničí za výdělkem, rodiny či známí měli určitá očekávání, a tak raději zůstávají tady i bez prostředků. Nemají doklady, tady jim je nikdo nevyřídí, a proto zůstávají na ulici, ve squatech a parcích. Je to skupina uživatelů, se kterou se nejhůř pracuje. Na NDC můžou získat jen šatstvo, jídlo a hygienu. Pokud potřebují lékařské ošetření, tak je nemocnice nechce přijmout, jen je ambulantně ošetří a pošlou je zpět na AS, i když jsou v ohrožení života. Zdravotní péči na AS poskytuje uživatelům dobrovolnice¹.

Na NDC začíná vznikat nesnášenlivost mezi českými a slovenskými uživateli. Vzájemně se napadají, nesnáší se, protože jim na ulici vybírají popelnice a kontejnery, zabírají místa k žebrání, sbírají jim na různých místech nedopalky cigaret aj. Doklady pro ně nelze vyřídít. Když nemají občanský průkaz a nahlásí to na Cizinecké policii, tak dostanou potvrzení o ztrátě OP. Dříve jim kurátoři vyřídili rodný list, teď už to není

---

1 Dobrovolnice Mgr. Jitka Dresslerová, zdravotní sestra, která poskytuje zdravotní péči uživatelů na AS již několik let.

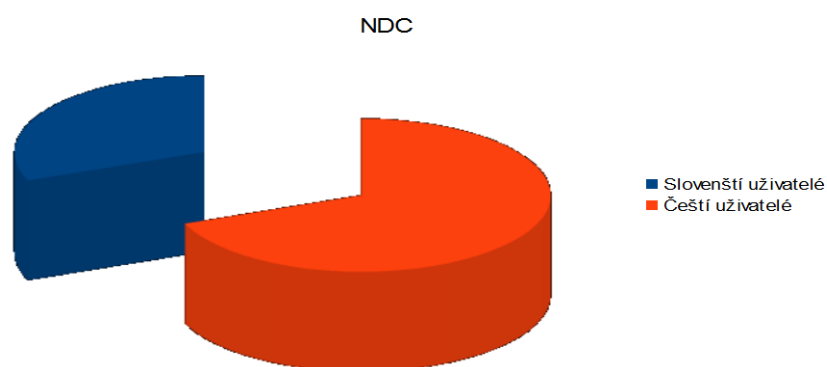
možné. Prostřednictvím Charity je možnost za určitých podmínek získat jízdenku na hranice republiky.

Někteří uživatelé si doklady snaží zajistit tím, že pracují bez pracovní smlouvy. Jsou schopni uspořit si peníze na jízdenku a občanský průkaz si vyřídí na Slovensku. Poté se ale často vrací zpět na AS. Snaží se najít si zaměstnání a nespolehnají na dávky pomoci v hmotné nouzi. Mnoho z nich má ale přesto problém s alkoholem.

Čeští uživatelé NDC nejsou motivováni hledat si zaměstnání. Téměř všichni řeší dluhovou problematiku. Mají uvalené exekuce a zablokované bankovní účty. Spočítají si, že když budou pracovat, tak jim po srážkách exekuce na účtu zůstane nezabavitelná částka dvojnásobek životního minima, kterou si můžou jednorázově vybrat. Když nebudou pracovat, tak mají nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi, tj. existenční minimum, anebo životní minimum a doplatek na bydlení, což je v konečném důsledku více, než by jim zůstalo na účtu po srážkách exekucí, kdyby pracovali. A tak čeští uživatelé bezstarostně užívají nabídek NDC, koupí si svačinu za 2,- Kč a polévku za 5,- Kč, odpoledne se přivezou „menička“² a večer se za 35,- Kč ubytují na noclehárně.

Slovenští uživatelé NDC jsou v Brně nejohroženější skupinou lidí bez přístřeší. Jsou napadáni romskou omladinou, která pod vlivem různých návykových látek vyhledává squaty, naběhnou tam teleskopickými tyčemi a stlučou je, seberou jim doklady a obuv. Bez dokladů nedosáhnou na noclehárnu a neubytují se na ubytovně. Z celkového počtu uživatelů NDC 50–55 míst je průměrně 15–20 slovenských uživatelů.

Graf č. 1

2 Menička pro bezdomovce je název projektu, který založil Richard Hošek, bývalý slovenský honorární konzul pro Moravu se sídlem v Brně. Projekt spočívá na jednoduchém principu. Neprodané, anebo jinak nezkonsumované jídlo z brněnských restaurací, školských a závodních jídelen a hotelů, které by se jinak vyhazovalo, dostává město, které potom zařídí rozvoz těchto jídel do Armády spásy a dalším charitativním společenstvem, které se starají o lidi bez přístřeší.

1.5 Noclehárna

Noclehárna se nachází v prvním patře budovy v AS CSS JK a je určena pouze osobám starším osmnácti let. Tato sociální služba je ambulantní a poskytuje se na základě uzavřené smlouvy na dobu určitou, obvykle na tři měsíce. Základní metodou práce

s uživatelem je individuální přístup s ohledem na konkrétní potřeby osob. Některý uživatel je motivován ke změně hygienických a sociálních návyků, jinému je podle potřeby nabídnuta podpora a pomoc při uplatňování práv a oprávněných žádostí ve spolupráci i s jinými organizacemi. Každý uživatel je podporován k tomu, aby zhodnotil svoji sociální situaci a ve spolupráci se sociálním pracovníkem si pak stanovil konkrétní, specifické a realizovatelné cíle do nejbližší i vzdálenější budoucnosti. Pokud má uživatel zájem, může taktéž sestavit se sociálním pracovníkem individuální plán, který budou postupně naplňovat a pravidelně vyhodnocovat.

Provozní doba noclehárny začíná od 17:00 hodin a končí v 8:00 hodin ráno. Cena za nocleh činí 35,- Kč a je v ní zahrnuta i snídaně. Kapacita noclehárny je 46 lůžek pro muže a 12 pro ženy (Domovní řád noclehárny, 2010, s. 2).

Pokud mají uživatelé zájem, mohou se zúčastnit aktivizačního pracovního programu v rámci tohoto zařízení, kde můžou po dohodě se sociálním pracovníkem vykonávat na základě individuálního plánu různé činnosti, většinou týkající se úklidu prostor Centra sociálních služeb Josefa Korbela či drobné údržby domu.

V případě, že zařízení nemůže žadateli z různých důvodů nabídnout tuto službu (například z kapacitních, zájemce o službu nepatří do cílové skupiny, ze zdravotních důvodů aj.), doporučí mu pracovníci v sociálních službách či sociální pracovnice jiné, jeho potřebám odpovídající zařízení. Uživatel, který na noclehárně splňuje podmínky pro ubytování v azylovém domě, opouští noclehárnu a po dohodě se sociálním pracovníkem může být ubytován v azylovém domě.

Slovenští uživatelé noclehárny se potýkají s podobným problémem, jako uživatelé NDC. Podstatný rozdíl u těchto uživatelů je, že vlastní doklad totožnosti. Podle statistických údajů počítačového programu New People Vision, který zaznamenává počet uživatelů ubytovaných v AS CSS JK, se tak počet klientů ze Slovenska zvyšuje. Podle vyjádření sociální pracovnice noclehárny k nám uživatelé noclehárny přijíždějí ze Slovenska především kvůli zaměstnání. Mají představu, že je zde všechno levnější a najít práci snadnější. Přijedou jen s finančními prostředky na cestu do ČR a mají

téměř jistotu, že si za několik dní najdou práci. Byli by rádi, kdyby ze začátku nějaké sociální dávky pobírali, ale nesplňují podmínky pro podání žádosti. Žádají tedy o odpuštění platby za ubytování a umožnění získat poukázky na stravu³ na NDC.

Často při práci s těmito uživateli se spolupracuje s Diecézní charitou, zejména co se týká občanských průkazů, jízdenek na Slovensko a hledání zaměstnání. Slovenští uživatelé noclehárny hledají intenzivně práci, a pokud ji získají, tak vykonávají především dělnické profese. Jsou ochotni přijmout i práci, o kterou není takový zájem (nízký příjem, práce o víkendech, dvanáctihodinové směny...). Se slovenskými uživateli na noclehárně nejsou takové problémy jako s českými uživateli. Jsou skromnější a jsou zvyklí na méně. V přístupu k pracovníkům v sociálních službách a sociálním pracovníkům nevyvíjí takový tlak, když o něco žádají, tak jako uživatelé z ČR. Respektují Domovní řád, spolupracují i s jinými organizacemi, když jim to sociální pracovnice doporučí a snaží se i o dobré kolektivní soužití na pokoji. Hledají intenzivně práci, jsou aktivní, shánějí, telefonují, jsou ve stresu. Hlavně nechtějí zpět na Slovensko. Slovenští uživatelé na noclehárně jsou výjimečně opilí, tvrdí, že vědí, jak se mají chovat a dodržují Domovní řád. Pokud získají pracovní smlouvu, můžou se ubytovat v azylovém domě.

1.6 Azylový dům

Azylový dům CSS JK patří mezi druhý největší v České republice. Celková kapacita je 86 lůžek, z toho 66 pro muže a 20 pro ženy. V azylovém domě se poskytuje i ubytování v rámci tzv. resocializačního programu v šesti samostatných ubytovacích jednotkách. Zájemce o službu v azylovém domě musí splňovat stejná kritéria cílové skupiny jako zájemce o službu na noclehárně. Klient je pozván k osobnímu jednání se sociálním pracovníkem, který je oprávněn rozhodnout o přijetí a domluvit se společně, jaké osobní cíle bude sociální služba uživateli naplňovat. Podmínkou pro přijetí do azylového domu je posudek praktického lékaře, potvrzení o příjmu a platný občanský průkaz. Co se týká cizinců a jejich potvrzení o zdravotním stavu, tak se uskutečňuje prostřednictvím praktické lékařky, která má uzavřenou smlouvu s CSS

---

3 Poukázka na stravu, kterou může uživatel získat od sociální pracovnice na základě posouzení jeho situace.

JK, že v případě zájmu vyšetří osoby bez přístřeší, které jsou bez finančních prostředků, anebo nemají svého praktického lékaře v blízkosti azylového domu.

Sociální služba v azylovém domě je poskytována nepřetržitým provozem. Poplatky za poskytované služby jsou určeny denní sazbou stanovené podle výše příjmu uživatele. Uživatelé se zavazují dodržovat Domovní řád a smlouvu o poskytování sociální služby a Vnitřní směrnice, se kterými byli seznámeni. Pokud se uživatel odmítá podrobit Domovnímu řádu azylového domu, anebo jiným pravidlům, může mu být na základě rozhodnutí sociální pracovnice ukončeno poskytování sociálních služeb (Domovní řád azylového domu, 2010, s. 1).

Každý práceschopný a nezaměstnaný uživatel v produktivním věku je zařazen do programu pracovních aktivit. Aktivizační pracovní program obsahuje různé činnosti, jako například úklid společných prostor, údržba domu, pomocné práce v kuchyni aj. Cílem aktivizačního pracovního programu je udržet a obnovit u uživatelů základní pracovní a sociální návyky. Současně se přihlíží ke kvalifikaci, osobním zájmům, profesní zkušenosti a časovým možnostem uživatele. Způsoby a práce s uživatelem mají posilovat jeho soběstačnost a nezávislost na sociálních službách. Hlavní metodou práce s uživatelem je individuální plán, jehož podstatou je poskytnout klientovi efektivní podporu prostřednictvím zjištění jeho přirozených schopností. Uživatel je tedy veden k tomu, aby podle svých možností a schopností dokázal zhodnotit svoji sociální situaci a ve spolupráci se sociálním pracovníkem si stanovil konkrétní, dosažitelné a realistické cíle. Rozhodnutí uživatelů ohledně osobních cílů a jejich naplňování jsou uvedena v individuálním plánu, jsou respektována a pravidelně vyhodnocována společně se sociálním pracovníkem. Jakmile se uživatel během pobytu v azylovém domě dostatečně osamostatní, je mu sociálním pracovníkem nabídnuta možnost bydlení v samostatné ubytovací jednotce. Azylový dům je podstatně méně využíván slovenskými uživateli než noclehárna.

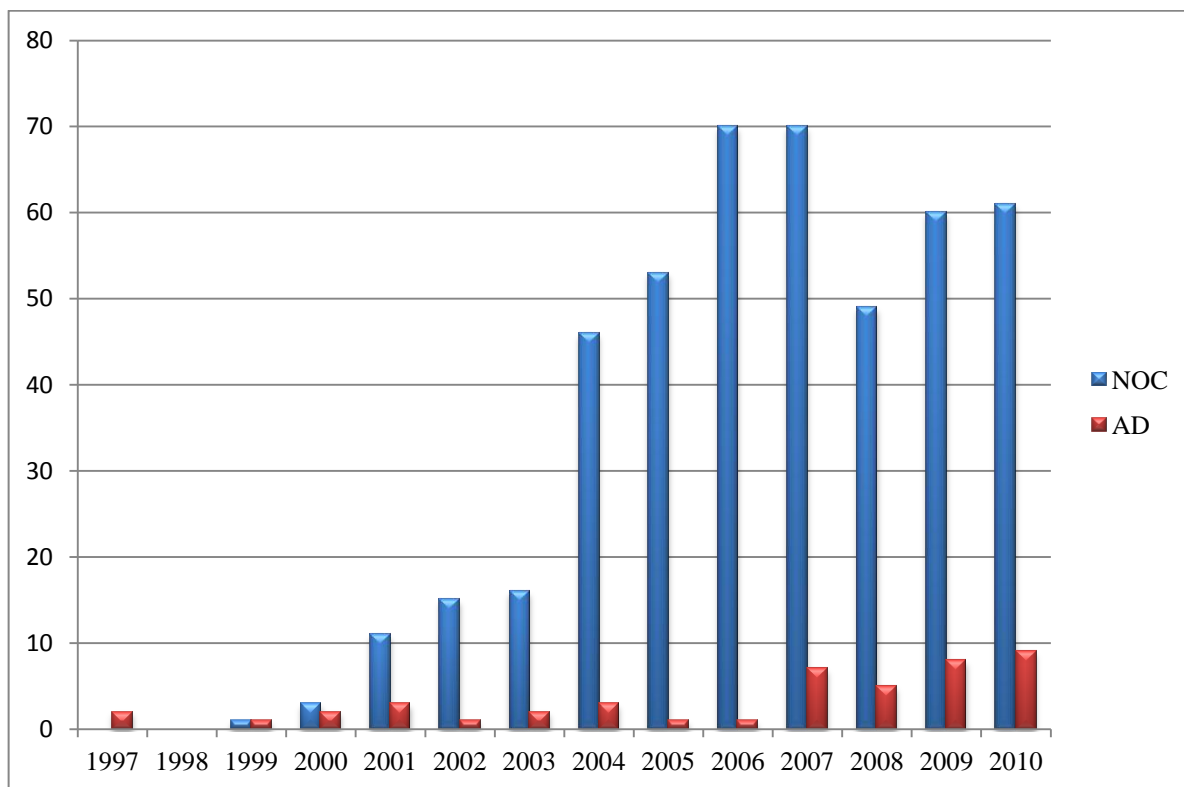
Podle sociální pracovnice většina českých uživatelů azylového domu neusiluje o hledání zaměstnání. Často tvrdí, že je nikde nechtějí zaměstnat. Nepřijmou každou pracovní nabídku a ani výkon veřejné služby. Jsou spokojeni s dávkami pomoci v hmotné nouzi. Je jim vyplacený doplatek na bydlení a na ubytovně tak můžou být celé dny.

Slovenský uživatel se snaží najít práci za každou cenu již během pobytu na noclehárně. Netráví zbytečně den na NDC. Je pro něj mnohem lepší ubytovat se

na noclehárně, kde zaplatí jen 35,- Kč. Nechtějí platit 90,- Kč za noc v azylovém domě, když během dne chce „zarábat“ peníze“. Problém nastává v okamžiku, že když se klient vrací zpět ze zaměstnání, tak může být noclehárna již obsazená a uživatel tak hrozí, že bude trávit noc venku. Nezbyvá mu, než se ubytovat v azylovém domě. Sloveňští uživatelé, kteří mohou pracovat, tak pracují. Bydlení je zde pro ně účelové.

Nedá se zjistit, jaké mají majetky na Slovensku a zda vůbec spadají do naší cílové skupiny. Je nezajímavé sociální dávky u nás, ani na Slovensku. Nezdržují se tady dlouho, mají plány a představu, co chtějí. Ti uživatelé, kteří jsou nemocní, anebo ve vyšším věku a pobírají důchody ze Slovenska a jsou smířeni se svojí situací. To znamená, že mají pravidelný příjem a můžou se ubytovat v ubytovně. Na Slovensko se vrátit nechtějí.

Čeští uživatelé, když není práce, tak jdou na sociální odbor požádat o dávky hmotné nouze. Slovenský uživatel odejde z ubytovny azylového domu a půjde hledat práci jinde.

Graf č. 2

NOC – počet slovenských uživatelů na noclehárně

AD – počet slovenských uživatelů v azylovém domě

1.7 Noční krizové centrum

Od začátku prosince do konce února je otevřeno Noční krizové centrum v prostorách (dále jen NKC). Provozní doba je od 10:00 – 6:00 hodin. Kapacita je 49 míst (Domovní řád). Podle slov pracovníka Nočního krizového centra je v silných mrazech 60 uživatelů. Uživatelé, kteří se z kapacitních důvodů nevejdou do jídelny, tak musí spát ve vestibulu. Jde především o klienty, kteří nemají finanční prostředky, anebo doklady a nemůžou se tak ubytovat na noclehárně. Další skupinu tvoří lidi bez přístřeší, kteří nemají o ubytování zájem, bydlí během roku venku a do nočního krizového centra přijdou jen, když teplota klesne hluboko po nulu.

Jak sdělil pracovník NKC, tak zde průměrně tráví noc kolem pěti až deseti občanů ze Slovenska, kteří chodili pravidelně. Neodlišují se od ostatních uživatelů, co se týká alkoholu. Podle vyjádření pracovníka NKC, noc s nimi probíhala v klidu. Budíček ráno byl v 5:10 a poté začal úklid. Ještě večer musel pracovník NKC požádat uživatele o to, kdo bude ráno uklízet. Pravidelně měli zájem jen slovenští uživatelé

(z dvanácti klientů uklízeli čtyři slovenští občané). Jednalo se o slovenské občany bez přístřeší, muži ve věku 33 – 45 let, dbali na hygienu. Na NKC se podával chleba a čaj.

Podle výpovědi slovenského uživatele Štefana, který poprvé trávil noc na NKC, to byl z počátku šok. Nocleh mu doporučili kamarádi z parku, kde několik dní mrzl. Když přišel poprvé do NKC, tak ho šokovala fronta čtyřiceti lidí před domem CSS JK, kteří naštěstí byli všichni puštění ve 22:00 hodin dovnitř. Již v hale si je „přebírali“ pracovníci NKC a kontrolovali jim vlasy, límce u košil, parazity, vši aj. Dva uživatelé, co je měli, šli okamžitě na odvšivení do koupelny. Po této, pro něj ponižující prohlídce, si myslel, že si každý sedne na židli a bude spát za stolem. Ale opak se stal pravdou. „Staří mazáci“, kteří zde tráví zimu již několik zimních sezón po sobě, věděli, jak to chodí. Odsunuli stoly, židle poskládali do rohu, a kde bylo volné místo, tak si lehli na zem a o nejlepší místa blízko topení vznikly hádky, které se vyřešily zhasnutím světla pracovníkem NKC. Každý byl vymrzlý, a tak ani pootevřené okno neprošlo a po několika desítkách minut tam bylo nedýchateľně. V místnosti nebylo vidět, tak ti klienti, kteří chtěli na toaletu, zakopávali o další uživatele, kteří leželi na zemi a vzájemně si nadávali. Podle slov Štefana to takhle pokračovalo celou noc, až do rozsvícení světel v 5:00 hodin ráno, kdy byla půl hodina na čaj a kávu, popřípadě dva krajíce chleba, které tam byly přichystány AS. O půl šesté ráno musel objekt

se všemi věcmi opustit a byli ponecháni jen čtyři dobrovolníci, kteří místnost dezinfikovali a dali do původního stavu. Jak tvrdí, i když to bylo pro něj potupné, přece měl střechu nad hlavou, byl v teple a nemrzl venku. O lidské důstojnosti podle něj nemůže být vůbec řeč a i přes tato negativa ví, že pokud bude počasí „pod psa“, tak této možnosti se skřípěním zubů využije. Neměl na vybranou. Jak tvrdí Štefan, kdo prý to nezažil, tak neuvěří.

1.8 Shrnutí

Z analýzy dokumentů v počítačovém programu New People Vision, na jehož základě byly sestaveny tyto grafy, je zřejmé, že se zvyšuje počet slovenských uživatelů v AS CSS JK v Brně. Výrazný počet začal od roku 2004. Nejvíce obsažené je NDC a noclehárna. Na NDC se potýkají s problémem vyřízení si občanského průkazu a karty pojištěnce. Pokud se jim podaří vyřídit občanský průkaz, ubytují se na noclehárně, která je pro ně finančně výhodná. V zimních měsících je slovenskými uživateli využíváno i NKC. Slovenští uživatelé se snaží hledat zaměstnání, a pokud získají pracovní smlouvu, tak se někteří ubytují v azylovém domě.

V Brně dne 11. března 2010 byl realizován projekt "Sčítání lidí bez domova". Celkem bylo při projektu zaznamenáno 1354 osob, z toho 980 mužů a 373 žen. Tento projekt se nesoustředil na otázku podílu mimobrněnských občanů ve skupině lidí bez přístřeší, kteří se na území města pohybují. Významnou skupinu ne-brněnských osob bez domova představují občané Slovenské republiky, kteří mají důvody k pobytu v Brně podobné, jako občané z jiných částí Česka. Slovenští občané migrují za prací, protože neúspěch na trhu práce ve Slovenské republice následně přispívá k jejich dalšímu sociálnímu propadu. Osob ze Slovenské republiky je 12 % z celkového počtu nebrněnských klientů (Baláš, 2010, s. 59).

Druhá kapitola se bude zabývat legislativním rámcem sociální integrace týkajících se slovenských občanů na území ČR. Dimenze sociální integrace bude zahrnovat varianty právního postavení (zejména sociální povahy) a stabilita pobytu občanů Evropské unie v České republice, právní zakotvení zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace, trvalý pobyt, státní občanství, přístup na trh práce, sociální zabezpečení, sociální pomoc a zdravotní pojištění.

2 Integrace cizinců v České republice

Po roce 1989 převládal hlavně spontánní příliv cizinců, kteří využívali Českou republiku jako tranzitní zemi při své cestě do zemí západní Evropy. Přibližně od poloviny 90. let se ČR stala cílovou imigrační zemí a dočasná pracovní migrace se pozvolna změnila v trvalou migraci. Nejpočetněji byli zastoupeni občané Slovenské republiky – více jak 26 % z celkového počtu cizinců. Nový vývoj imigrační situace v ČR společně se skutečností, že část cizinců se na území ČR dlouhodobě nebo trvale usadila, s sebou přinesly i požadavky na zajištění podmínek vzájemného soužití s cizinci v souladu s mezinárodními standardy. Vláda ČR byla postavena před úkol systematicky zajistit integraci cizinců a řešit otázky související s jejich právním postavením v jednotlivých oblastech integrace. Ministerstvo vnitra tak zpracovalo dva základní dokumenty Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR a Koncepci integrace cizinců na území ČR (dále jen KIC). Zásady KIC, které byly přijaté v roce 1999, se staly obecným dokumentem pro tvorbu politiky ČR v oblasti týkající se integrace cizinců. Koncepce integrace cizinců, kterou vláda přijala v roce 2000, pak tyto zásady převedla do konkrétních organizačních, koncepčních a praktických opatření na podporu integrace cizinců. Integrace cizinců je charakterizována jako dvoustranný proces zahrnující vzájemné přizpůsobení se jak ze strany cizinců, tak i ze strany české společnosti. Opatření na podporu integrace cizinců v ČR vedou k zajištění rovného přístupu a příležitostí cizinců zejména ve vztahu k zaměstnání a podnikání, bydlení, vzdělávání, zdravotní a sociální péči, kultuře a náboženství (Integration of Immigrants in Evrope, Trombík, 2004, s. 27).

2.1 Zásady koncepce integrace cizinců na území České Republiky

Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR, které vláda ČR přijala, se staly podkladem vzniku Koncepce integrace cizinců na území České republiky.⁴ Zásady se opírají o možnosti uskutečnění integrace cizinců na českém území. Vychází přitom z mezinárodních závazků, principů, standardů a doporučení odborných orgánů Rady Evropy a Evropské unie. Zásady podporují zamezení nelegální migraci a jiným nelegálním činnostem (Zásady koncepce integrace cizinců, vláda ČR, s. 1).

---

4 Zásady koncepce integrace cizinců byly přijaty usnesením vlády ČR dne 7. 7. 1999 č. 689.

Zásady koncepce integrace cizinců obsahují celkem patnáct zásad, ve kterých je uvedeno, že politika vlády v oblasti integrace legálně a dlouhodobě usazených cizinců a v oblasti Koncepce je vytvořena na principech rovného přístupu a rovné příležitosti. Imigrační komunity jsou zde pokládány za integrální a obohacující součást vytvářející multikulturní společnost. Politika vlády v oblasti integrace má podle zásad vytvářet legislativně-právní podmínky a koncepce zajištění cizincům přístup k základním lidským právům a svobodám. Významným principem politiky vlády je zde uvedena odpovědnost státu za vytvoření podmínek, které zajistí účast cizinců na životě společnosti zaručující imigrantům možnosti podílet se na hospodářském, veřejném, společenském životě a udržovat jejich náboženskou a kulturní identitu. Vláda svým přístupem má podporovat integraci odstraněním diskriminace a vytváření pocitu sounáležitosti a vzájemného respektování. Součástí politiky vlády v oblasti integrace a v oblasti Koncepce je vytvoření sociálně ekonomických, organizačních a administrativních podmínek pro aktivní podporu integrace cizinců. Týká se to zejména ve vztahu k zajištění jejich osobní účasti v procesu integrace i na občanském životě na místní úrovni a podpoře rovného přístupu a rovné příležitosti obzvláště na trhu práce, v oblasti bydlení, vzdělávání, zdravotní a sociální péči a náboženství. Vláda při vytváření těchto zásad spolupracuje s národními a mezinárodními organizacemi. Zapojeny jsou i orgány územní samosprávy. Vláda rovněž podporuje vznik nevládních organizací, sdružení imigrantů, církevních a charitativních organizací. Příprava a realizace těchto zásad bude probíhat v etapách podle harmonogramu a financována bude ze státního rozpočtu.⁵ (Zásady koncepce integrace cizinců, vláda ČR, s. 3).

Občané pocházející z Evropské unie mají podle aktualizované koncepce integrace cizinců zaručena práva jako občané ČR, ale předpokládá se, že na rozdíl od občanů třetích zemí, jsou občané EU již integrováni a nevyskytují se zde ve velkém počtu. Proto cílovou skupinou KIC nejsou občané EU. Jak uvádí Rakoczyová (2011a, s. 160) občané z Evropské unie, kteří přišli do ČR převážně za prací, jsou vnímáni většinou jako problémoví. Slováci, Poláci, Rumuni a Bulhaři hledají práci v ČR velmi obtížně a patří na trhu práce ke zranitelným skupinám. Jak pro Českou republiku, tak u EU cizinci z jiných států EU vypadli z cílové skupiny integračních snah⁶.

---

5 V současnosti je aktuální Usnesení vlády ČR Aktualizovaná koncepce integrace cizinců – Společné soužití č. 99

6 Aktualizovaná koncepce integrace cizinců schválená vládním usnesením praví na straně 8: "Cílovou

2. 2 Občané pocházející z Evropské unie

V České republice žije v poměru k jiným členským státům Evropské unie celkem vysoký počet cizinců pocházející z Evropské unie. Tito cizinci spadají do cizinecko-právního režimu evropského práva, tj. práva volného pohybu osob. Přítomnost těchto cizinců v České republice se vyznačuje určitou neviditelností, a to jak neviditelností sociální a statistickou, hlavně občané Slovenské republiky⁷. I mezi cizinci žijící v Brně ze zemí Evropské unie převládají občané se Slovenska (Rakoczyová, Trbola s. 2011d, s.27). Nejdůležitějším zákonem definující právní postavení občanů jiných členských států EU je i pro tyto cizince zákon o pobytu cizinců. Dle tohoto zákona (zákon o pobytu cizinců § 18 písm. c), který definuje, že občan EU může na území ČR pobývat po jakkoli dlouhou dobu v rámci pobytu bez víza a podle § 5 odst. 5 a § 108 odst. 1 písm. c) nejsou občané EU povinni mít u sebe cestovní pas, ale mohou svou totožnost prokázat i jiným dokladem. Co se týká jiných zákonů, jako například zákon o zaměstnanosti, školský zákon, upravující práva a povinnosti osob, definuje řada těchto zákonů ustanovení zakládající pro občany EU stejné právní zacházení jako s českými občany (Rakoczyová, Trbola 2011, s. 120).

Princip rovnosti a práv mezi občany vlastního státu a občany jiných členských států EU lze nalézt ve Smlouvě o fungování Evropské unie. Tato smlouva stanoví například zákaz jakékoli diskriminace na základě státní příslušnosti, volný pohyb a pobyt osob na území členských států s výhradou podmínek stanovených ve Smlouvách, volný pohyb pracovníků v Unii, dále že Evropský parlament a Rada přijmou řádným legislativním postupem v oblasti sociálního zabezpečení taková

---

skupinou integrace nejsou občané Evropské unie/Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska, žadatelé o mezinárodní ochranu a osoby s uděleným azylem či doplňkovou ochranu. Občané Evropské unie podle aktualizované Koncepce integrace cizinců v poznámkách uvedené pod čarou, mají garantován takový rozsah práv, který je srovnatelný s právem státních občanů České republiky, a prostor pro určité motivační a sankční nástroje v procesu integrace je tak minimální. Navíc se vychází z předpokladu kulturní blízkosti států Evropské unie, již zavedených standardů a služeb směřovaných na občany Evropské unie a relativně malého počtu jejich občanů na území ČR. Integrace občanů Evropské unie se v této souvislosti nejeví jako naléhavá. Nicméně i tito budou moci využívat opatření vyvinutá pro cizince obecně, protože ta budou dostačující pro všechny, kteří projeví zájem."

7 Popis struktury cizinecké populace žijící v ČR se obvykle udává, že nejpočetnější skupinou jsou v ČR občané z Ukrajiny, kterých bylo k 31. 12. 2008 registrováno cca 131 921 osob, zatímco občanů ze Slovenska je 76 034. Ke stejnému datu ovšem úřady práce a živnostenské úřady uvedly v evidenci 100 223 slovenských zaměstnanců, 9255 slovenských živnostníků. Je tedy zřejmé, že slovenských občanů pobývá na českém území zřejmě vyšší počet. Slovenští cizinci, jako občané Evropské unie, nemusí v ČR vyřizovat jak povolení k pobytu, tak taky nemusí při ukončení svého pobytu v ČR svůj pobyt odhlašovat. Ustanovení § 103 písm. i, zákona o pobytu cizinců sice definuje povinnost odevzdat příslušný doklad, ovšem tato povinnost je v praxi nekontrolovatelná a nevymahatelná (Rakoczyová, Trbola, 2011, s. 119).

opatření, která jsou nezbytná k zajištění volného pohybu pracovníků. Za tímto účelem sestaví systém migrujícím osobám i osobám na nich závislých, který zajistí započtení všech dob získaných podle různých vnitrostátních právních předpisů pro účely vzniku a zachování nároků na dávky i pro výpočet jejich výše (Smlouva o fungování Evropské unie, čl. 10, 21, 45, 48).

Právní postavení občanů Evropské unie z jiných členských států je upraveno normami evropského práva. Mezi nejdůležitější patří směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů EU a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, dále nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství a Koordinační Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systému sociálního zabezpečení. Co se týká práva sociální povahy požívající osoby žijící v ČR, může se příslušný nárok občana EU zakládat na právních normách, a to buď na českých právních předpisech, na koordinačním nařízení 1408/71, vztahující se na všechny občany EU ekonomicky aktivní a jejich rodinné příslušníky, ale nekryje některé typy dávek, např. porodné, příspěvky na bydlení, dávky hmotné nouze. Dalším nařízením je 1612/68 o volném pohybu pracovníků, vztahující se na občany EU, kteří jsou v České republice přítomni za účelem výdělečné činnosti (Rakoczyová, Trbola, 2011, s. 122).

Podle směrnice 2004/38/ES mohou členské státy omezovat právo volného pohybu občanů EU po svém území jedině z důvodu bezpečnosti státu, veřejného pořádku a ochrany veřejného zdraví.

V tomto rámci se pohybuje i český zákon o pobytu cizinců, který však umožňuje policii ukončit pobyt občana EU i z důvodu, že se cizinec stal neodůvodnitelnou zátěží systému pomoci v hmotné nouzi podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Jde o situace, kdy občan Evropské unie požádá v České republice o dávky pomoci v hmotné nouzi, ale příslušný orgán provádějící sociální pomoc posoudí cizince podle § 16 jako neodůvodnitelnou zátěž sociálního systému České republiky a oznámí toto službě cizinecké policie, která cizinci zruší jeho potvrzení o přechodném pobytu (§ 87d odst. 2 písm. a, zákona o pobytu cizinců). Na základě této skutečnosti je vydán výjezdní příkaz a stanovení povinnosti cizince vycestovat z území. Tato povinnost ovšem nevylučuje, aby cizinec hned po opuštění českého území za hranicemi se zase neotočil a nevrátil se zpět do České republiky (Rakoczyová, Trbola 2011, s. 123).

2.2.1 Přejchodný pobyt, trvalý pobyt a státní občanství

Oprávnění (nikoli povinnost) slovenských uživatelů Armády spásy je nahlásit si přechodný pobyt na inspektorátu cizinecké policii, pokud zde chtějí zůstat déle než tři měsíce. Aby jim bylo vystaveno potvrzení o přechodném pobytu, potřebují doložit doklad totožnosti, doklad o bydlení tj. smlouva Armády spásy o poskytnutí sociální služby, potvrzení o zdravotním pojištění a dvě fotografie. Po vyplnění žádosti obdrží vyjádření do 30 dnů, zda jim byl povolen přechodný pobyt.

Trvalý pobyt z pohledu cizineckého práva je nejvyšší stupeň pobytového oprávnění pro cizince, na vyšším stupni je již české státní občanství. Nejčastějším důvodem získání trvalého pobytu je určitá délka předchozího přechodného, tj. oprávněného pobytu na území České republiky, který musí mít nepřetržitý po dobu pěti let, a to jak pro občany Evropské unie (zákon o pobytu cizinců § 87 g), přičemž do předchozího přechodného pobytu se započítává jakýkoli oprávněný pobyt, tedy i takový pobyt občana EU, který úřadům nebyl nhlášen⁸, tak pro rodinné příslušníky občanů jiných členských států Evropské unie, kteří nemají trvalý pobyt, například ukrajinská manželka slovenského občana, který na území České republiky pracuje a vykonává tak své právo volného pohybu, tak i pro cizince třetích zemí (viz § 68), přičemž do tohoto pobytu se počítají jen jisté pobytové tituly.

V současné době mají nejvýhodnější postavení nezletilé děti cizinců s trvalým pobytem, protože ty mohou získat právo trvalého pobytu ihned (viz § 66 odst. 1 písm. d) a § 87h odst. 2). Na rozdíl pro ostatní rodinné členy občanů EU a ČR, kteří mají na území České republiky trvalý pobyt, činí nově čekací doba dva roky, přičemž musí být dále aspoň po dobu jednoho roku rodinným příslušníkem tohoto občana EU, anebo ČR (viz § 87h odst. 1 písm. b). Právo na trvalý pobyt mají i v některých případech i cizinci, kteří jsou pozůstalými po občanech s trvalým pobytem. (Rakoczyová, Trbola, 2011a, s. 125).

---

8 Občané Evropské unie jsou oprávněni pobývat v ČR bez vyřízení povolení k pobytu, a to jakoukoli dlouhou dobu. Podle § 93 zákona o pobytu cizinců je udělena povinnost i pro občany EU, tak jak všem cizincům, hlásit službě cizinecké policii místo svého pobytu do 30 dnů od vstupu na české území. Tuto povinnost lze splnit pouhým vyplněním ohlašovacího tiskopisu, a kterou za většinu turistů plní jejich ubytovatel, je třeba odlišovat od žádosti o vydání potvrzení o přechodném pobytu § 87a, která má formu průkazu, ale nesplněním této povinnosti zřejmě neznamená, že by tento nehlášený faktický pobyt nebylo možno - z hmotně-právního hlediska - započítat do doby trvání přechodného pobytu podle § 87g odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců. Na druhou stranu z procesního hlediska nemusí být lehké pro občana Evropské unie tento nehlášený faktický pobyt úřadům cizinecké správy prokázat.

Právní postavení cizince trvalého pobytu je v podstatě stejné jako právní postavení českých občanů. V české legislativě je poměrně ustálené, že za hlavní kritérium bývá

v zákonech používáno nikoli české státní občanství, ale právě trvalý pobyt, například účast v systému veřejného zdravotního pojištění se váže právě na trvalém pobytu, a čeští občané bez trvalého pobytu proto v tomto systému nejsou. Z pohledu praktického života cizinců s trvalým pobytem jsou tito cizinci v určité míře stále závislí na svém domovském státě a na jeho úřadech, protože české právní předpisy je často nutí předkládat doklady, které si můžou nechat vystavit jen tam, například doklad bezúhonnosti, matriční doklady, rozhodnutí soudu týkající se rozvodů manželství aj. Při kontaktu s úřady svého domovského státu se někteří cizinci setkávají se složitým fungováním těchto úřadů (Rakoczyová, Trbola, 2011a, s. 129).

Získání státního občanství je z právního hlediska završením procesu integrace cizince pobývajícího na území České republiky. Pro většinu cizinců žijících zde, je jediným možným způsobem získání české státní příslušnosti udělení, to znamená z právního hlediska nenárokové – rozhodnutí příslušného státního orgánu o žádosti cizince o přijetí do státoobčanského svazku. Aktuální právní rámec udělení občanství je zakotven v § 7 až 12 zákona o nabývání a pozbývání státního občanství ČR.

2.2.2 Trh práce

Účast na pracovním trhu je považována za hlavní nástroj celkové integrace společnosti. Zaměstnanost je spojena s ekonomickým růstem, udržitelností sociálních systémů i se socioekonomickou vyspělostí společnosti. Většina stanovisek pracovních právních vztahů navazovaných s cizinci je téměř totožná se situací českých zaměstnanců. Ze zásady rovného zacházení vyplývá, že cizinci mají na pracovním trhu stejné povinnosti a práva jako čeští zaměstnanci, pokud zákon nestanoví jinak. Cizince na českém pracovním trhu lze rozdělit na dvě skupiny, a to cizinci postavení na úroveň českým státním občanům (občané Evropské unie a rodinní příslušníci, občané jiných států Evropského hospodářského prostoru, rodinní příslušníci občanů ČR, cizinci s trvalým pobytem a cizinci, kterým byl udělen azyl, anebo doplňková ochrana). Můžou být přijati do zaměstnání bez pracovního povolení a čerpat veškeré služby zaměstnanosti jako například podpory v nezaměstnanosti. Druhou skupinu tvoří cizinci

s omezeným přístupem na trh práce a ke službám zaměstnanosti. Zde se jedná o cizince, kteří mají povinnost mít povolení k zaměstnání. Můžou být přijati do zaměstnání tehdy, mají-li platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území České republiky (zákon o zaměstnanosti § 89), dále cizinci, kteří mají určitá zvýhodnění např. osvobození od povinnosti mít povolení k zaměstnání (zákon o zaměstnanosti § 98) z důvodu přípravy na budoucí povolání aj. (Rakoczyová, Trbola 2011a, s. 136).

Jedním z faktorů integrace cizinců na trhu práce je segmentace trhu práce. Pojem segmentace označuje v kontextu trhu práce sociální procesy vedoucí k vzájemnému oddělení určitých skupin prací či sektorů pracovního trhu a k rozřídění rozdílných, sociálně determinovaných příležitostí jedinců a skupin (Sirovátka, 1997, s. 20). Segmentační model rozlišuje primární trh - zahrnující kvalitativně lepší pracovní místa a sekundární trh - jsou horší pracovní místa. Massey (2005) uvádí ještě tzv. terciární sektor, který souvisí s nárůstem migrace a rozvojem zahraniční zaměstnanosti. Terciární sektor vytváří pracovní místa, která jsou z důvodu nízké atraktivity odmítána a která jsou tak obsazována zahraniční pracovní silou. Podle Baršové a Barši (2005, s. 271) vytvořením terciárního sektoru trhu práce umožňují životní a pracovní strategie některých cizinců, kteří pracují v zahraničí, pouze dočasně. Tito cizinci chtějí vydělat peníze a po určité době se vrátit s naspořenými penězi zpět domů. Nemají problém přijmout dočasně nízký sociální status v hostitelské zemi.

Pro některé zaměstnavatele působící v České republice jsou zahraniční pracovníci hlavním a nezastupitelným zdrojem pracovní síly. Důvodů je několik a všechny jsou vedeny snahou obstát v celosvětovém konkurenčním prostředí a nutností překonat nerovnováhu v nabídce a poptávce na pracovním trhu. Zejména jde o výrazné snižování výrobních nákladů, především nákladů na pracovní sílu. Na pracovním trhu se tak vytváří řada neatraktivních, domácí pracovní silou obtížně obsazitelných pracovních míst, která jsou svým charakterem určena pro nenáročnou zahraniční pracovní sílu. Na druhou stranu se objevují na trhu práce část vysoce kvalifikovaných pracovních míst se speciálními požadavky na jazykové znalosti a kulturními požadavky, které jsou pro domácí pracovní sílu obtížně dosažitelná. Postavení cizinců na trhu práce a podmínky pro jejich integraci významným způsobem ovlivňují hlavně stát a zaměstnavatelé. Ze strany cizinců je jejich postavení na trhu práce charakterizováno úrovní dosaženého vzdělání a předchozí praxí.

K dalším významným faktorům ovlivňujícím integraci cizinců na trhu práce patří již samotný proces hledání práce. Úspěšnost při hledání práce je dána dostupností informací o pracovních příležitostech, stupněm rozvinutí sociálních sítí, protože ty jsou u cizinců k hledání zaměstnání využívány nejčastěji. Je tedy zvýšená poptávka po službách personálních agentur, agentur práce⁹ a dalších zprostředkovatelských službách (Rakoczyová, Trbola, 2011c, s. 27).

Podle pracovnice úřadu práce se mohou slovenští uživatelé zaevidovat, když uvedou kontaktní adresu svého bydliště v ČR. Není nutné mít ani přechodné nebo trvalé bydliště. Zdravotní pojištění jim bude propláceno, ale jen po dobu pobírání podpory v nezaměstnanosti, anebo při rekvalifikaci.

2.2.3 Sociální zabezpečení a sociální pomoc

Sociální práva cizinců jsou důležitou součástí legislativního rámce integrace cizinců do české společnosti. Základní důchodové pojištění spolu s nemocenským pojištěním je součástí sociálního zabezpečení. Systém nemocenského a důchodového zabezpečení v České republice je z hlediska dělení na vlastní občany a cizince zcela neutrální, což se vztahuje jak na občany Evropské unie, tak na všechny cizince ze třetích zemí. Hlavním kritériem na pojištění je pro obě strany výdělečná činnost (zákon o důchodovém pojištění 155/2006 Sb., § 5, 6 a zákon o nemocenském pojištění 187/2006 Sb., § 5). Jak uvádí Rakoczyová, Trbola, tak současný legislativní rámec nepředstavuje žádnou přímou diskriminaci cizinců. O nepřímé diskriminaci lze hovořit jen v tom smyslu, že počet let trvání pojištění potřebného k dosažení nároku na například starobní důchod dosáhne lehčeji český občan, který nikdy neemigroval, než cizinec, který se přistěhoval do České republiky. Platí to zvláště tehdy, jestliže se cizinec přistěhoval ze státu, se kterým Česká republika nemá uzavřenou mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení (Rakoczyová, Trbola, 2011, s. 141). Mezi dávky podmíněné pobytovým statutem cizince patří dávky sociální podpory (zákon o státní sociální podpoře č. 117/2006, podpora v nezaměstnanosti, rekvalifikaci podle zákona

---

⁹ Novela zákona o zaměstnanosti (zákonem č. 435/2004 Sb.) byl do zákoníku práce začleněn nový právní institut - agenturní zaměstnávání, které provozují agentury práce, jež "pronajímají" či přidělují pracovníky firmám na základě dohody o dočasném přidělení zaměstnance. Je třeba rozlišovat mezi agenturou práce, která přímo zaměstnává pracovníky a následně je přiděluje na výkon práce k jiné firmě, a personální agenturou, která je jen soukromou zprostředkovatelnou práce.

o zaměstnanosti, příspěvek na péči podle zákona o sociálních službách, dávky doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí č. 111/2006 Sb., zákon o pomoci v hmotné nouzi). Z právního hlediska je nutné rozlišit, jestli nárok konkrétního cizince vzniká na základě českých právních předpisů, nebo na základě nařízení Evropské unie.

Zdravotní pojištění je řazeno do systému sociálního zabezpečení. V České republice jsou pro cizince dva hlavní právní způsoby, jak si zajistit úhradu nákladů na zdravotní péči. První systém je veřejné zdravotní pojištění a druhý systém je smluvní (komerční, soukromé) zdravotní pojištění. Systém veřejného zdravotního pojištění se řídí podle zákona 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a na rozdíl od systému pojištění zahrnuje komplexnost, všeobecnost a solidaritu. Veřejnoprávní povaha znamená, že účast v systému je součástí státní politiky v oblasti sociálního zabezpečení a je povinná. Osoba, která je občanem ČR nebo cizincem spadajícím do systému, se prakticky nemůže z tohoto systému vyvázat. Systém veřejného zdravotního pojištění je jediný příspěvkový systém v České republice, na který musí přispívat i ti, co nemají žádné příjmy. Solidární povaha tohoto systému vychází z celospolečenské solidarity mezi zdravými a majetnějšími na straně jedné a nemocnými a chudými na straně druhé. Účast v systému veřejného zdravotního pojištění se po právní stránce zakládá na třech normách. První norma je zákon o veřejném zdravotním pojištění, dále na nařízeních Evropské unie upravující volný pohyb osob a na mezinárodních smlouvách (Rakoczyová, Trbola, 2011c, s. 34).

Co se týká zdravotního pojištění slovenských uživatelů, tak se musí se slovenskou kartou pojištěnce dostavit v ČR do zdravotní pojišťovny, kde podle vyjádření pracovnice Všeobecné zdravotní pojišťovny dostane potvrzení o pojištění, že může navštěvovat lékaře. Nestačí jen slovenská karta pojištěnce, musí být registrovaný a na základě vydání potvrzení má nárok v rámci EU na neodkladnou pomoc. Pokud ji nevlastní, tak by měl uzavřít komerční pojištění, které stojí 35,- Kč na den a jedná se o základní neodkladnou péči.

Na Slovensku trvá nějakou dobu, než se nová karta pojištěnce vystaví. Dostane místo toho certifikát na dva měsíce. I s tímto certifikátem se může uživatel jít zaregistrovat do české pojišťovny.

2.3 Sociální integrace slovenských uživatelů

Jak uvádí autoři Rakoczyová a Trbola (2011c, s. 10) život cizinců v hostitelské společnosti a proces jejich sociální integrace hodně ovlivňují na straně jedné sami přistěhovalci a na straně druhé hostitelská společnost a její instituce. Podle těchto autorů by měly instituce vytvářet legislativní rámec pobytu, požadavky kladené na cizince, dále pak by měly být také počátečním zdrojem podpory pro jejich účasti v nové společnosti.

Proces integrace cizinců zahrnuje řadu dimenzí v rámci života hostitelské společnosti, které se navzájem doplňují a prolínají. Rakoczyová a Trbola vymezují čtyři takové dimenze, a to **sociální dimenzi**, která zahrnuje oblast bydlení, trvalého usídlení, délku pobytu, kvalitu a místo bydlení, prostorovou mobilitu, zdravotní péči, sociální zabezpečení a sjednocování rodin, dále pak **ekonomická dimenze** vztahující se k trhu práce, přístupu na něj, ekonomického postavení a možnosti dosažení určitého stupně životní úrovně a určitého stupně spotřeby statků, **kulturní dimenze**, která se vztahuje k získání klíčových kompetencí přijímající společnosti při zachování kompetencí původních a která se týká jazykových schopností, komunikačních, přístupu k informacím, vzdělávání, udržování tradic, náboženství a etnicity, a **politická dimenze**, která je tvořena volebním právem, právem na účasti společenských a politických diskurzech, přístup k veřejným službám, participace na rozhodování a formy veřejného sebevýjádření (Rakoczyová, Trbola, 2011c, s. 10).

Pomoc sociální integrace slovenských uživatelů AS CSS JK v oblasti sociální dimenze zahrnuje spolupráci se slovenskými úřady při vyřizování rodného listu, občanského průkazu, zdravotního pojištění, starobního a invalidního důchodu a zajištění ubytování. Oblast ekonomické dimenze zahrnuje především přístup na trh práce. Pomoc a podpora spočívá v sestavování životopisu, vyhledávání volných pracovních nabídek, kontaktování zaměstnavatele, příprava na pohovor, vzdělávání, rekvalifikace aj. U slovenských uživatelů usilujeme nejvíce o sociální dimenzi. Po úspěšném zvládnutí této dimenze nastupuje ekonomická dimenze, tj. přístup na trh práce a jeho udržení. Po zvládnutí těchto dimenzí mohou nastoupit kulturní a politické, které může uživatel rozvíjet i bez podpory a pomoci našeho zařízení.

Sociální integraci slovenských uživatelů lze uskutečnit jen ve spolupráci s jinými organizacemi, které podporují integraci cizinců ve městě Brně.

2.3.1 Centrum sociálních služeb – středisko osobní hygieny

Tuto službu organizovanou Magistrátem města Brna ve spolupráci s kurátory využívají i slovenští uživatelé AS především Nízkoprahového denního centra a Nočního krizového centra. Toto zařízení slouží k očištění a hygieně a prevenci šíření kožních nemocí (Adresář organizací působících v sociální oblasti ve městě Brně, s. 122). Budova Střediska osobní hygieny je situována nedaleko AS CSS JK.

MMB poskytuje lidem bez přístřeší noclehárny a azylový dům na základě doporučení sociálního kurátora. Slovenští občané využívají hlavně v zimních měsících Noční krizové centrum.

2.3.2 Diecézní a oblastní charita Brno

Armáda spásy spolupracuje s Diecézní a oblastní charitou v Brně od počátku zahájení její činnosti. Diecézní charita Brno Celsuz je Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné. Celsuz poskytuje tři služby, které jsou slovenskými uživateli Armády spásy nejčastěji využívány. Jedná se o Služby pro cizince, Sociální rehabilitace a Odborné sociální poradenství. Posláním Služby pro cizince je poskytovat cizincům a uprchlíkům odborné sociální poradenství a základní právní poradenství bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti, politickému přesvědčení a náboženskému vyznání. Tato služba usiluje o zrychlení a zefektivnění integrace cizinců, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci, do majoritní společnosti (informační leták DCH Brno Celsuz).

Služba pro cizince se snaží zprostředkovat kontakt se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv, vyřizování osobních záležitostí, poskytování informací o Zákonu o pobytu cizinců, pomáhají při zajišťování ubytování (doporučují zařízení AS), řeší pracovní právní problematiku, zprostředkovávají zaměstnání a vstup na trh práce. Pomáhají při vyplňování formulářů, vyřizování občanských průkazů a zdravotního pojištění. V případě potřeby zajistí doprovod při jednání na úřadech. Poskytují také materiální a sociální pomoc. Jednou z nejdůležitější nabídky Služby pro cizince pro slovenské uživatele azylového domu AS je poskytnutí úvěru (jízdenky) na cestu na Slovensko. Uživatel se tak může dostavit do trvalého bydliště, kde si může podat žádost o nový občanský průkaz. Bohužel, jízdenka je platná jen po hranice Slovenské republiky. Pracovník Charity slovenskému uživateli k jízdence přiloží dopis, ve kterém žádá průvodčího o povolení docestovat na území Slovenska uživateli

do místa bydliště. Uživatelé pak nezbyvá, než se spolehnout na průvodčího ve vlaku, jak se rozhodne. Již dříve zde byly pokusy DCH Brno dohodnout se s Charitou na Slovensku, ale ke změně zatím nedošlo. Uživatelé se pak odmítají bez finančních prostředků vracet zpět na Slovensko. Mezi další velkou pomoc, kterou slovenští uživatelé využívají je zprostředkování práce a pomoc při vstupu na trh práce. Společně se sociálním pracovníkem vyhledávají vhodné zaměstnání.

Sociální rehabilitace spočívá v pomoci osobám v nepříznivé sociální situaci při zvyšování schopnosti, dovednosti a znalosti, které potřebují při uplatnění na trhu práce. Tato služba se uskutečňuje prostřednictvím poradenství a dalšího vzdělávání. Slovenští uživatelé využívají jak poradenství, tak vzdělávací programy prostřednictvím dlouhodobých kurzů například na PC, komunikace apod.

Třetí služba Odborné sociální poradenství přispívá k tomu, aby osoby v tíživé situaci mohly za pomoci pracovníků Sociálně právní poradny plně začleňovat do společnosti a znovuutvářet sociální vazby (Informační leták DCH Brno Celsus).

Oblastní charita Brno poskytuje noclehárnu pro lidi bez domova. Kapacita je 14 míst a cena za nocleh činí 30,- Kč bez snídaně. Otevírací doba této ambulantní služby je 20:00 – 6:00 hodin. Tuto ambulantní službu využívají i slovenští uživatelé. Oblastní charita Brno nabízí i ubytování v azylovém domě s kapacitou 14 míst v hodnotě 80,- Kč a Denní centrum pro lidi bez domova, které je omezeno pouze na jeden vstup denně (Informační leták Diecézní charity, 2010, s. 2).

2.3.3 Nový Prostor

Jednou z možností slovenských uživatelů, jak si zvýšit příjem, je využití prodeje časopisu Nový Prostor. Nový Prostor je neziskové občanské sdružení, jehož cílem je dát šanci lidem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. (Adresář organizací působících v sociální oblasti ve městě Brně, s. 167). Z každého prodaného časopisu má prodejce okamžitý zisk, ze kterého si může zabezpečit stravu, ošacení, ubytování i naspořit na jízdenku na Slovensko. Záleží na jeho trpělivosti a pracovitosti. K tomu, aby mohl slovenský uživatel prodávat časopis, tak potřebuje doklad totožnosti a fotografii. Není s ním sepsána pracovní smlouva, ale smlouva o prodeji.

2.3.4 Centrum podpory zaměstnanosti

Slovenští uživatelé využívají služeb A-kluby obecně prospěšné společnosti. Tato společnost sídlí nedaleko CSS JK a je snadno dostupná i slovenským uživatelům. Centrum nabízí program podporovaného zaměstnání, individuální psychologickou intervenci a poradenské služby v léčbě závislosti. Podporuje sociální a pracovní integraci u lidí ohrožených sociálním vyloučením. Připravují uživatele na přijímací řízení, sepisují životopisy, motivační dopisy, umožňují rozvíjet počítačové znalosti v kurzech práce na počítači, učí relaxovat a sdílet zkušenosti s hledáním práce s jinými lidmi. Dále vytipovávají, oslovují a komunikují s vhodnými zaměstnavateli.

2. 4 Shrnutí

Neziskové organizace jsou z hlediska poskytování sociálních služeb významným aktérem sociální integrace v rámci všech organizací, které službu cizincům poskytují (Rakoczyová, Trbola, 2011b, s. 80).

Integrace slovenských uživatelů AS se týká zejména oblasti sociální a ekonomické dimenze. Slovenští občané přichází do našeho zařízení s nedostatečným množstvím finančních prostředků a někteří z nich i bez dokladů a karty pojištění. Zpočátku využívají nízkoprahové denní centrum, kde ve spolupráci se sociální pracovníci a návaznými organizacemi se snaží naplnit potřeby v sociální dimenzi. Potýkají se s celou řadou problémů, než si vyřídí doklad totožnosti, anebo zdravotní kartu pojištění, bez kterých není možné naplnit potřebu ekonomické dimenze. Jakmile si vyřídí občanský průkaz, tak se můžou ubytovat na noclehárně a nemusí být během noci na ulici, kde jim hrozí fyzické napadení pouličních vandalů. V případě zranění je jim odmítnuto poskytnutí zdravotního ošetření a jsou odkázáni pouze na zdravotní sestru, která dochází do AS CSS JK jako dobrovolnice.

Vstup na trh práce je ve městě Brně obtížnější, než uživatelé předpokládali. Proto využívají nabídek ostatních neziskových organizací, kde využívají podpory a pomoci při rekvalifikaci a dalšího vzdělávání.

3 Metodologická část

Téma této diplomové práce je sociální integrace slovenských občanů, kteří hledají útočiště v Armádě spásy v Centru sociálních služeb Josefa Korbela. Počet těchto uživatelů se stále zvyšuje a sociální pracovníci řeší problém, jak těmto občanům co nejefektivněji pomoci při jejich integraci do společnosti.

V teoretické části jsem vylíčila charakteristiku jednotlivých služeb CSS JK a jejich obložnost slovenskými uživateli. Dále jsem vymezila zásady integrace cizinců v ČR, postavení občana EU v naší zemi, definovala jsem proces integrace podle autorů Rakoczyové a Trboľy, sociální a ekonomické dimenze integrace týkající se slovenských uživatelů a podmínky pro jejich integraci.

V metodologické části jsem zjišťovala, jak probíhá proces integrace slovenských uživatelů AS CSS JK zejména v sociální a ekonomické dimenzi. Zajímalo mě, co jim tento proces integrace usnadňovalo a s jakými úskalími se setkávali. Dále pak jak hodnotí pomoc a podporu AS CSS JK a jiných organizací při jejich integraci a jak by si tuto pomoc představovali samotní uživatelé. Kromě těchto integračních procesů mě z důvodu zvyšujícího se počtu slovenských uživatelů na AS CSS JK zajímaly další dílčí otázky, a to, jaké byly motivy odchodu lidí ze Slovenska, jak vnímali příchod do ČR, kam se v případě potřeby obrátili o pomoc a jestli mají v úmyslu zde zůstat.

Odpověďmi na tyto otázky získáme přehled, co konkrétně je zapotřebí k rozšíření poskytování sociálních služeb, aby se slovenští uživatelé lépe začlenili do společnosti a byly uspokojeny jejich potřeby, a čeho jsou schopni dosáhnout sami bez pomoci AS CSS JK a jiných návazných organizací. U motivů odchodu ze SR se chceme dozvědět, jestli uživatelé měli problémy se začleněním do společnosti již na Slovensku, jestli měli před odjezdem zajištěné ubytování a zaměstnání v ČR. Dále se dozvíme, pokud se slovenští uživatelé úspěšně integrují, zda se rozhodnou nadále žít v ČR, anebo si budou chtít naspořit finanční hotovost a vrátit se zpět na Slovensko či odcestovat do jiné země.

3.1 Popis výzkumného problému

Slovenští občané přichází jako zájemci o službu do zařízení Armády spásy a jejich počet se neustále zvyšuje. Jak jsem již uvedla v teoretické části, potýkají

se s problémy, se kterými si sami nevědí rady a řešení mnohdy neznají ani sociální pracovníci. Chtějí co nejdříve najít zaměstnání a začít žít plnohodnotný život v nové zemi. Mnohdy jim integraci do společnosti znemožňuje to, že nemají doklad totožnosti a zdravotní kartu pojištěnce. Vyřízení si nových dokladů představuje spoustu problémů. Bez dokladu totožnosti nemůžou být ubytováni ani na noclehárně našeho zařízení a tráví tak noc venku na ulici, kde jsou vystaveni nebezpečí útoků místních vandalů, kteří se ke slovenským či jiným cizincům stavějí odmítavě. V případě zranění či onemocnění je jim odmítnuto poskytnutí základní zdravotní péče. Hrozí jim tak sociální vyloučení a stávají se nejohroženější skupinou lidí bez přístřeší v Brně.

3.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjištění, **jaké hlavní faktory ovlivňují sociální (ne) integraci slovenských uživatelů zařízení Armády spásy v Brně?**

Protože se jedná o danou cílovou skupinu, faktory ovlivňující sociální integraci slovenských uživatelů se budou lišit u jednotlivých registrovaných služeb.

Zajímalo mě, jaké byly motivy slovenských občanů odchodu ze Slovenské republiky a proč si zvolili místo pobytu právě v ČR.

Zjišťovala jsem, jak vnímali situaci po příjezdu do ČR a jestli měli zde předem zajištěno ubytování a zaměstnání. V případě problému, kam se obrátili o pomoc, zda jim pomohla rodina, anebo nějaká instituce.

Zkoumala jsem, z jakého důvodu nemají dlouhodobě někteří slovenští uživatelé doklad totožnosti a zdravotní kartu pojištěnce a kde je jim v případě potřeby poskytnuta zdravotní péče. Dále jsem se zabírala otázkou, jaké mají zkušenosti při jednání na úřadech, v přístupu na trh práce a v čem shledali největší překážky, zdali jsou na straně uživatelů, anebo je to komplikováno českými či slovenskými úřady.

Pak jsem chtěla objasnit, jak hodnotí samotní slovenští uživatelé současnou pomoc a podporu sociálních služeb AS CSS JK a jiných návazných organizací při jejich integraci do společnosti, jak se účastní na Aktivizačním pracovním programu v rámci Individuálního plánu a jak vnímají vztahy s většinou společnosti a ostatními uživateli AS CSS JK.

Věnovala jsem pozornost tomu, jak by si představovali pomoc v integraci samotní slovenští uživatelé.

Nakonec jsem zjišťovala, jestli mají v úmyslu vrátit se na Slovensko, nebo zůstat v ČR, anebo odejít do jiné země.

Cílem těchto zjištění je, aby naše zařízení CCS JK dokázalo pomáhat nejen českým uživatelům, ale i uživatelům z cizích zemí.

3.3 Výzkumný design

Jako metodu zkoumání jsem zvolila kvalitativní výzkum, jehož cílem je porozumění lidem v sociálních situacích, zabývá se studiem subjektivních nikoli objektivních kategorií a vytváření nových teorií a hypotéz. Kvalitativní výzkum napomáhá k získávání mnoho informací o velmi malém počtu jedinců (Disman, M. s. 289).

Jak uvádí Hendl (1997, s. 12) kvalitativní přístup obsahuje popis a interpretaci sociálních nebo lidských problémů a jeho ústředním úkolem je vytvořit komplexní a holistický obraz o zkoumaném problému. Zaměřuje se zejména, jakým způsobem lidé interpretují jevy sociálního světa a svoje zkušenosti. Vychází z empirických dat. Tato data mají podobu textu, tzv. měkká data, která se získávají především hloubkovým rozhovorem, nestrukturovaným pozorováním či studiem dokumentů. Kvalitativní výzkum usiluje o porozumění jevům, které zkoumá a nebrání se ani vysvětlení.

Pro provedení kvalitativního výzkumu jsou nutné základní dovednosti jako například umění odstoupit a kriticky analyzovat situaci, rozpoznat a vyhýbat se zkreslení, získat platné a spolehlivé údaje, mít schopnost abstraktního myšlení, sociální vnímání a komunikační schopnosti (Strauss a Corbinová, s. 11).

Jak uvádí Škvaříček a Šed'ová (2007, s. 20) sociální vědu ani tak nezajímá, proč se nějaký jedinec choval určitým způsobem, ale hlavně, co jej přimělo, aby tak jednal. Výzkumník by měl zjistit, jak k jevům došlo a jak tyto jevy proběhly.

Hlavní metodou výzkumu jsem zvolila otevřené a axiální kódování zakotvené teorie. Podle autorů Škvaříčka a Šed'ové (2007, s. 96) výzkumná otázka vhodná pro tento typ výzkumu je zaměřena na zkoumání nějakého procesu.

3.4 Zakotvená teorie

Autory zakotvené teorie (grounded theory) jsou Barney Glaser a Anserm Strauss. Zakotvená teorie byla vytvořena v šedesátých letech 20. století a od té doby prošla mnoha změnami a rozdělila se do různých variant. Představuje řadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu zaměřeného na vytváření teorií (Škvaříček a Šed'ová, 2007, s. 84).

Strauss a Corbinová (1999, s. 14) uvádí, že „je to teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatím ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Nezačínáme teorií, kterou bychom následně ověřovali. Spíše začínáme zkoumanou oblastí a necháváme, ať se vynoří to, co je v této oblasti významné.“

I když jsou postupy zakotvené teorie doporučeny tak, aby zajišťovaly přesnost a kritičnost analýzy, je pro ni důležitá i tvořivost. Tvořivost umožňuje badateli, aby kladl otázky, které vycházejí z údajů, a vytvářel porovnání, která ve spojení s údaji umožní další propojení jevů a vytvoří tak nové teoretické výroky (Strauss a Corbinová, 1999, s 20).

3.4.1 Základní principy zakotvené teorie

Jak uvádí Škvaříček a Šed'ová (2007, s. 86), základním cílem výzkumu není popisovat jednotlivé jevy, ale vytvářet novou teorii, která má být zakotvena v datech. To znamená, že badatel přistupuje k výzkumnému materiálu s nepředpojatostí a otevřenou myslí. Zakotvená teorie směřuje k vyšším rovinám abstrakce, jejichž cílem není hustý popis, ale pojmové schéma vystihující vztahy mezi proměnnými. Jde o to, že na začátku nejdříve na základě dat identifikujeme důležité proměnné a potom operacionalizujeme vztahy mezi nimi. Výsledná teorie je potom řada tvrzení o vztazích mezi proměnnými. Zakotvená teorie ukazuje, jak změny podmínek ovlivňující jednání a interakci směřují ke změně reakcí aktérů.

Cílem zakotvené teorie je dostat svým požadavkům jako je validita, soulad mezi teorií a pozorováním, obecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, kritičnost a ověřitelnost (Strauss, Corbinová, 1999). Proto byla vyvinuta řada uspořádaných procedur, které jsou používány jako rozebírající nástroj s daty. V základu těchto

procedur je princip konstantní komparace, kde jsou data porovnávány mezi sebou, pak porovnávány s koncepty, které jsou jim nadřazeny a i tyto nadřazené koncepty jsou stále porovnávány jeden s druhým. Důležité je odhalit společný základ jednotlivých skupin jevů a naopak ukázat, co je odlišuje od jiných skupin. Zakotvená teorie obsahuje následující etapy: a) sběr dat vedoucí k teoretické nasycenosti kódů, b) kódování materiálu směřující k sestavení hlavních kategorií, c) vytváření teorie jako řady tvrzení o vztazích mezi kategoriemi – proměnnými. Tato stádia se vzájemně překrývají a jedno se uskutečňuje vždy s ohledem na druhé (Škvaříček, Šedřová, 2007, s. 87).

Základem procesu je kódování. Kódování je proces analýzy údajů. Otevřené kódování je podle Strausse a Corbinové (1999, s. 45) „rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů“. Axiální kódování je „soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 70). Selektivní kódování je „proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 86).

3.5 Metody a techniky sběru dat

Hodnota kvalitativních postupů sběru dat spočívá v tom, že jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní činnosti. Mají být bohaté, holistické a musí popisovat podrobnosti případu za delší časový interval (Hendl, s. 74).

Metodou sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který umožňuje, že respondent může vylíčit své zcela subjektivní pohledy a názory a lze na místě přezkoušet, jestli kladeným otázkám rozuměl.

Rozhovor je podle Škvaříčka a Šedřové (2007, s. 159–160) patří k nejpoužívanější metodě sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj termín hloubkový rozhovor. Hloubkový rozhovor lze definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu většinou jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek. Hloubkovým rozhovorem jsou zkoumáni zejména členové určitého prostředí či určité specifické sociální skupiny. Prostřednictvím otevřených otázek může badatel porozumět pohledu jiných lidí, aniž by jejich pohled omezoval výběrem otázek.

Umožňuje zachytit výpovědi respondentů a slova v přirozené podobě, což patří k základním principům kvalitativního výzkumu. Mezi hlavní typy hloubkového rozhovoru se považují polostrukturovaný rozhovor, vycházející z předem připraveného seznamu otázek a narativní rozhovor.

Sběr dat pro tento kvalitativní výzkum se uskutečnil v období říjen 2011 – leden 2012. Rozhovory probíhaly v Armádě spásy v CSS JK v kanceláři sociální pracovnice. Respondenti byli předem seznámeni s důvody poskytnutí rozhovorů a zachování anonymity. Všichni respondenti souhlasili, že se rozhovory mohou nahrávat na diktafon. Protože se jednalo o respondenty všech registrovaných služeb, musel být soubor otázek rozšířen o doplňující otázky z důvodu získání detailních a komplexních informací o studovaném jevu. Cíl a záměr byl ale pevně stanoven. Zpočátku byly kladeny otázky identifikační, poté byl okruh zaměřen na motivy migrace slovenských uživatelů, důvody pobytu v ČR a Armádě spásy, až k jednotlivým otázkám, které souvisí s integračním procesem slovenských uživatelů AS.

3.6 Výběr výzkumného vzorku

Výběr výzkumného vzorku byl záměrně orientován na slovenské uživatele Armády spásy, CSS JK v Brně. Jedná se o slovenské uživatele, kteří využívají sociální službu tohoto zařízení ve všech registrovaných službách, tj. nízkoprahové denní centrum, noclehárna a azylový dům. Respondenti byli muži i ženy různých věkových kategorií i vzdělání, a podmínkou bylo využívání těchto služeb déle než tři měsíce.

Cílem výběru vzorku v kvalitativním výzkumu není, aby reprezentoval určitou populaci, ale zejména určitou problematiku. Výzkum je orientován záměrně na zkoumanou problematiku (Škvaříček, Šedřová 2007 s. 73).

3.6.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo šest slovenských uživatelů Armády spásy CSS JK, z nichž dvě byly ženy.

Respondent č. 1 *Jozef* pochází z Trenčína, je mu 58 let a má středoškolské vzdělání. Před rokem 1989 pracoval ve vedoucích funkcích. Poté přišel o zaměstnání, rozvedl se, a protože nemohl sehnat zaměstnání na Slovensku, rozhodl se odjet za prací do ČR.

Na Slovensku nebyl evidován na ÚP. Reagoval na výzvu o pomoc do oblastí postižených povodněmi v Českých Budějovicích. Vystřídal několik zaměstnání v ČR. Nakonec neměl zaměstnání ani bydlení a požádal o pomoc AS CSS JK. Na AS je ubytován s přestávkami od roku 2009 – 2012. V současné době je uživatelem azylového domu a pracuje u bezpečnostní firmy.

Respondent č. 2, *Ján*, pochází z jižního Slovenska, je mu 55 let a je vyučený horník. Na Slovensku je v kontaktu jen s bratrancem. Do ČR odešel za prací, na Slovensku nebyl evidován na ÚP. Na AS CSS JK je od roku 2011–2012, je ubytovaný na noclehárně a během dne si přivydělává prodejem Nového Prostoru.

Respondentka č. 3, *Mária*, pochází ze středního Slovenska, je jí 54 let a je vyučená švadlena. Na Slovensku přišla o práci a pobírala krátce podporu v nezaměstnanosti. Poté odchází do Brna za prací. O pomoc se obrátila na Charitu a odtud přišla na AS CSS JK. Na AS bydlela od roku 2009 – 2011. Mária jako jediná respondentka, i jako jediná slovenská uživatelka AS CSS JK, prošla celým resocializačním programem. To znamená, že nejprve byla na nízkoprahovém denním centru, pak noclehárně, v azylovém domě a nakonec v garsonce. Podala si žádost na Magistrát města Brna o byt a během půl roku jí byla přidělena garsonka v městské části Brna. Pracovní smlouvu získala na dobu neurčitou a v současné době žije běžným životem.

Respondent č. 4, *Katarína*, pochází ze Slovenska z Velkého Krtíša. Je jí 41 let a je vyučená v elektronické škole. V současnosti je v rozvodovém řízení. Byla na Slovensku krátce evidovaná na ÚP, sociální dávky nepobírala. Služby AS využívá s přestávkami od roku 2007. V těchto dnech je uživatelkou NDC, protože nemá průkaz totožnosti.

Respondent č. 5, *Vlado*, pochází ze Žiliny, je mu 51 let má střední elektrotechnické vzdělání. Na Slovensku přišel o zaměstnání, na ÚP nebyl evidován ani nepobíral žádné sociální dávky. Je rozvedený. Pracoval nejprve v Anglii, ale nakonec se rozhodl pro ČR. O služby AS požádal v roce 2011 a v současné době je uživatelem azylového domu.

Respondent č. 6, *Martin*, pochází z Košic, je mu 52 let a je vyučen zámečником. Přišel do Brna za prací, ale neuspěl. Obrátil se na Charitu o pomoc a tam mu doporučili AS CSS JK. Chodí na brigády a v CSS JK využívá NDC.

3.7 Struktura rozhovoru

Před uskutečněním polostrukturovaného rozhovoru jsem stanovila cíle výzkumu a připravila okruhy k dané problematice. Seznámila jsem respondenty s tématem rozhovoru i s jednotlivými otázkami. Všichni slovenští uživatelé souhlasili, že bude rozhovor nahráván na diktafon, a že bude použit jen pro účely mé diplomové práce. Rozhovory probíhaly v kanceláři sociální pracovnice a byly přepisovány do písemné podoby.

První okruh obsahoval identifikační údaje o respondentovi, tj. odkud pochází, jeho věk, jaké má dosažené vzdělání a rodinné vztahy.

Druhý okruh byl zaměřen k dílčím otázkám, které měly objasnit důvody zvyšujícího se počtu slovenských uživatelů AS CSS JK. Otázky byly zaměřeny na motivy odchodu slovenských uživatelů ze SR a proč si zvolili místo pobytu ČR a Armádu spásy CSS JK.

Třetí okruh byl orientován na téma integračního procesu slovenských uživatelů po příjezdu do ČR. Otázky byly zaměřeny tak, aby objasnily, jak vnímali respondenti svou situaci po příjezdu do ČR, popřípadě kam se obrátili v případě potřeby o pomoc.

Čtvrtý okruh přímo souvisí s integrací slovenských uživatelů, zejména v sociální a ekonomické oblasti. Odpovědi na otázky vysvětlují, proč nemají doklad totožnosti a zdravotní kartu pojištěnce, a kde v případě onemocnění vyhledají zdravotní péči. Dále pak jaké mají zkušenosti s jednáním na úřadech, v přístupu na trh práce, kde shledali největší překážky. Zajímalo mě, jak by si sami uživatelé představovali pomoc v jejich integraci.

Pátý okruh se zabýval přímo poskytováním sociálních služeb AS CSS JK a jiných návazných organizací pomáhající cizincům. Slovenští uživatelé popsali, jak sami v rámci Individuálního plánu vykonávají Aktivizační pracovní program, ve kterém průběžně hodnotí se sociálním pracovníkem mimo jiné i jejich integrační proces. Nakonec byli uživatelé dotazováni, zda mají v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do jiné země.

4 Analýza dat

Zvukové záznamy jsem převedla do psané formy. Jak je uvedeno v předchozí kapitole, postupovala jsem pomocí designu zakotvené teorie tak, jak je definují Strauss a Corbinová (1996) ve své publikaci *Základy kvalitativního výzkumu*.

4.1 Otevřené kódování

Analýzu dat jsem začala otevřeným kódováním, což je část analýzy zabývající se označováním a kategorizací pojmů¹⁰ pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou pak údaje rozebírány, porovnávány, prozkoumávány řádek za řádkem, aby se docílilo získání detailních dat. V průběhu otevřeného kódování byly barevně rozlišeny podobné pojmy podle toho, jaké události či jevu se týkaly. Jak uvádí Strauss a Corbinová (1996, s. 43) během této analýzy jsou zvažovány domněnky o jevu, což přispívá k zjištění nových objevů. Po celou dobu analýzy dat jsem současně při práci s jinými slovenskými uživateli, kteří se průběžně ubytovávali v CSS JK, objevovala nová nevyřešená témata, která vystoupila na povrch právě díky podrobnému procházení dat.

Výsledné kategorie vyplývají z otázek rozhovoru a vztahují se k jednomu podobnému jevu. V jednotlivých jevech se vyskytovaly podobné pojmy, které jsem vybrala pro analýzu otevřeného kódování. Vybranému pojmu jsem určila dimenzionální rozsah, který jsem pro lepší pochopení dané události doplnila komentářem. Dimenzionální rozsah je proces rozložení vlastností na jednotlivé dimenze – umístění vlastnosti na nějaké škále (Strauss a Corbinová, 1996, s. 42).

Jak je uvedeno v teoretické části kapitoly 2. 3 proces integrace cizinců obsahuje několik dimenzí v rámci života hostitelské společnosti. Rakoczyová a Trbola definují čtyři takové dimenze, a to **sociální dimenzi**, která zahrnuje vyřizování dokladů, oblast bydlení, trvalého usídlení, délku pobytu, kvalitu a místo bydlení, prostorovou mobilitu, zdravotní péči, sociální zabezpečení aj, dále pak **ekonomická dimenze** vztahující se k trhu práce. Kulturní a politickou dimenzi uživatelé podstupují po zvládnutí sociální a ekonomické bez pomoci sociálních služeb (Rakoczyová, Trbola, 2011c, s. 10).

---

¹⁰ Pojem – označení, které se přidělují jednotlivým událostem, anebo výskytům jevů.

První kategorie se vztahuje k dílčí otázce, jaké motivy vedly slovenské uživatele odejít do ČR. Druhá kategorie je zaměřena na příchod slovenských uživatelů do ČR. Integraci v sociální dimenzi odpovídá kategorie třetí a podkategorie číslo jedna. Integrace ve ekonomické dimenzi je uvedena v kategorii číslo čtyři. Pomoc sociálních služeb v integraci slovenských uživatelů je obsažena v kategorii pět i podkategorii číslo jedna. Zda chtějí zůstat natrvalo v ČR anebo se chtějí vrátit na Slovensko, se zaměřuje kategorie číslo šest.

1) Kategorie **Všude dobře, tak co doma**

První kategorie se zabývá motivy, které přiměly slovenské uživatele CSS JK odejít ze Slovenské republiky. Podle výpovědí většiny respondentů, nemají na Slovensku vytvořeny užší rodinné vztahy. Všichni dotazovaní přišli v SR o práci a v oblasti, kde bydleli, je velká míra nezaměstnanosti. V systému sociálního zabezpečení v SR neviděli řešení své nepříznivé situace, a tak se rozhodli odejít za prací do České republiky.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Rodinné vztahy	slabé
Nezaměstnanost	velká
Sociální systém	nevyužitý
Motivy odchodu	silné

V úvodní kategorii je zahrnuta **rodina** slovenského uživatele. Ve všech rozhovorech byly narušené rodinné vztahy. Všichni uživatelé byli rozvedení, svobodní anebo v rozvodovém řízení. V kontaktech byli jen se sourozenci, někteří již rodiče neměli. O bydlení přišli většinou z důvodu rozvodu, anebo špatných rodinných vztahů. Rodina by měla být v rámci subsidiarity na prvním místě, kde by měl její člen hledat pomoc. Ani jeden z uživatelů pomoc od rodiny nevyhledal a ani ji nepokládá za důležitou. V rozhovorech jsme rozpoznali z respondentů, že se jim na téma rodina těžko hovoří, nerozvíjela jsem tedy více jejich rodinné vztahy a dále nezkoumala jejich majetkové poměry, zda vůbec náleží k cílové skupině AS.

Následující vyjádření popisují narušené rodinné vztahy na Slovensku „...*rozišiel som sa s rodičmi...ťažko povedať, tata bol komunista, nemohol pochopiť, že nemám prácu, bol som mesiac doma, nezniesol to, všetci ma poznali..bývalý komunista. Hanbil som sa manuálne pracovať na Slovensku...hoci by som to zvládol, s potiažami s ubytovaním u rodičov to nešlo, manželke som nechal byt.*“ (Jozef).

Někteří z respondentů, jako například Katarína, nemá formálně vyřešené vztahy v manželství, „...*Som v rozvodovom konaní. Mám jedného dospelého syna a 3 školou povinné sú detskom domove..*“

Jiní se s rodinou vůbec nestýkají, „...*Málo som s nimi, každý má už svoje.*“ (Martin)

Všichni respondenti přišli na Slovensku z různých důvodů o zaměstnání. Snažili se ji opět najít, ale marně. Důvody byly vesměs podobné: velká míra **nezaměstnanosti** na Slovensku, nedostatečné vzdělání, vysoký věk, vzdálenost do zaměstnání, nízké finanční ohodnocení.

Pan Martin nějakou dobu již v ČR pracoval, vrátil se zpět na Slovensko, ale rozhodl se opět odejít do ČR, protože, „...*tam v mojej profesii neboli žiadne ponuky na určitú dobu, vrátil som sa zo Slovenska do Čiech.*“ (Martin)

Problém sehnat práci na Slovensku měl i p. Jozef „...*Mám stredoškolské vzdelanie, do roku 1989 pracoval vo vedúcich funkciách bývalých národných výborov a v oblasti zásobovania z vtedajších kapitalistických štátov. Bol som členom KSC a po revolúcii ...po r. 1989 som stratil na Slovensku zamestnanie, naviac som sa rozvedol, až do roku 2002 som se stále potýkal s problémami pri hľadaní zamestnania a tým i so svojím uplatnením. Zo Slovenska som odišiel v roku 2002 do ČR z niekoľkých dôvodov, jednak to boli potiaže s prácou na Slovensku, narušené rodinné vztahy.... prišlo mi vhod, že tu boli záplavy a videl som tu akúkoľvek prácu,*“.

Stejně tak i paní Katarína „...*Robila som upratovačku, prepúšťali ... pracovala som pod mestom.*“ (Katarína)

Pro odchod ze Slovenska do České republiky se rozhodla i paní Mária „...*Na Slovensku je ťahšie nájsť si prácu, tak som skúšala ešte tu v ČR*“ (Mária)

Co se týká **sociálního systému**, překvapilo mě, že téměř všichni respondenti nejevili zájem o uplatňování nároku na podporu v nezaměstnanosti či sociální dávky. Na takovou formu podpory v budoucnu ani nespolehají a o existenci sociálních dávek na Slovensku se vůbec nedokázali vyjádřit. Neznali výši ani podmínky k podání žádosti. Je to kontrast v porovnání s českými uživateli Armády spásy.

Následující vyjádření znázorňují nezájem slovenských uživatelů o sociální dávky na Slovensku „...*Nemal som záujem o podporu na Slovensku.. zrušil som registráciu, aby som mal slobodu v Čechách.*“ (Jozef)

Jak tvrdí pan Martin, „...*O výške sociálnych dávok na Slovensku som sa nezaujímal, chcel som robiť, pre mňa to bolo ďaleko vybavovať tie papiere, by som viacej minul na cestu. Nevieť, či by som vybavil, či by odo mňa žiadali dajaké papiere a ja tomu nerozumniem.*“ (Martin)

O sociální dávky měla zájem jen paní Katarína, ale nedokázala se v systému orientovat. „...*Sociálny systém na Slovensku.. tam proste človek nemá šancu, zvlášť ja, keď ešte nie som rozvedená, nejakú dávku to nie, na Slovensku robota nie je, aj keď niekde je - ako je Galanta, ale tam si ľudí vyberajú, musím byť rozvedená a aspoň dozadu odrobené 3 roky nazpäť...možno teraz aj viac, aby som nejakú dávku dostala, nechápem čo je tu... počúvam, že tu majú nárok a tam ani na životné minimum, či človek musí byť na troskách, aby dačo dostal... vôbec neviem komu ho dávajú...zatiaľ nemám žiadné informácie.*“ (Katarína)

Jako jediný z respondentů, který měl „jistou“ práci v ČR, byl p. Jozef, který reagoval včas na výzvu pomoci lidem postižených povodní. „...*Prišlo mi vhod, že tu boli záplavy a videl som tu akúkoľvek prácu, neštítim se manuálne robiť. Jednu augustovu nedeľu som šiel stopom do Čiech, dostal som sa do Českých Budejovic a na druhý deň pondelok som nastúpil do práce.*“ (Jozef)

Vyjádření ostatních respondentů dokládají, že odjeli do ČR za prací s pocitem, že je ve městě Brně více pracovních nabídek i s ubytováním, vydělají si více peněz a zlepší si tak životní úroveň. „...*Ze Slovenska som sa rozhodla do Česka kvôli práci. Tam som nechala sestru, potrebovala som zarobiť si peniaze. Do Česka som sa rozhodla, pretože je to blízko domov a neviem cudziu reč, ako by som sa dohovorila inde.*“ (Mária)

„...*Počula som, že je v Čechach lepšie...sama som sa rozhodla....*“ (Katarina)

...*“--Po rozvode som odišiel do Čiech. ...chcel som, zarobiť a mať sa dobre.*“ (Vlado)

„...*Dali mi výpoveď, bola som bez práce, financií, odišla som do Brna už sama, nie cez agentúru.*“ (Mária)

Někteří již před nějakým časem v ČR pracovali, vrátili se zpět na Slovensko, ale znovu se rozhodli, že se vrátí za prací do ČR.

„...*Potom som sa vrátila na Slovensko.....Ale opäť nebola na Slovensku robota a rozhodla som sa teraz do Brna, ja zasa som išla zpäť do Čiech...teraz do Brna, chcela som tu pracovať, zarobiť peniaze..*“ (Katarina)

...*“Rozhodl jsem se v augustě tohoto roku už druhý raz.*“ (Martin)

Důvody odchodu ze Slovenské republiky byly u všech respondentů stejné. Jednalo se o ztrátu zaměstnání na Slovensku, narušené rodinné vztahy, nedostatek finančních prostředků a do České republiky přijeli za prací. Žádný z respondentů se neinformoval o podmínkách pobytu v ČR, většina z nich neměla zajištěné ubytování ani zaměstnání. Odjeli ze Slovenské republiky jen tak, sami. Jako cílovou zemi si zvolili Českou republiku, protože se zde snadno dorozumí.

2) Kategorie Česká republika, aneb „tonoucí se stébła chytá“

Druhá kategorie se zabývá příchodem slovenských uživatelů do České republiky, kde si sehnali ubytování, s jakými informacemi o pobytu v ČR přijížděli, s jakými problémy se setkali, kde se v případě potřeby obrátili o pomoc a jak se dostali na Armádu spásy CSS JK.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Ubytování	žádné
Informovanost	nedostatečná
Existenciální problémy	velké
Pomoc Charity	častá

Jak jsem již výše uvedla, slovenští uživatelé AS přijeli do Brna, aniž by měli předem zabezpečené podmínky pro pobyt. Neměli domluvené **ubytování**, práci a nevěděli, kam se mají obrátit o pomoc. Zůstali sami ve městě, bez finančních prostředků v cizím státě. Ve většině případů se dotazovali kolemjdoucích lidí, aby jim poradili, co mají v této obtížné situaci dělat. Ti je obvykle nasměřovali na zařízení Charity.

Následující odpovědi potvrzují, že respondenti přijeli do Brna, aniž by se zajímali, kde budou trávit noc. „...*Nie, nemal som zaistené ubytovanie.....*“ (Martin)

„...*Nie...*(neměla zajištěno ubytování) (Mária)

Zajímavostí je, že ani jeden z uživatelů si nezjistil organizace, kde by v případě potřeby hledali pomoc. Všichni odjeli tak, jak se vyjádřil respondent Jozef „na blink“

„...Nie, nepremýšľal som o tom.“

(Martin)

„Nie, nevedela som.“ (Mária)

Příjezd uživatelů do cizí země bez jakýchkoli **informací** o podmínkách pobytu, zajištění zaměstnání, je lehkovážný, nebezpečný a mohou se tak dostat do různých **problémů**.

Jak například sdělil pan Martin, tak se potýkal s problémy „...*Ubytovanie, strava, peniaze...so všetkým, čo človek potrebuje*“ (Martin)

Téměř všichni uživatelé, kromě pana Jozefa a Jána, vyhledali pomoc na **Charitě**, kde jim bylo doporučeno využití sociálních služeb Armády spásy.

Jak uvádí Mária: „...*V prvom rade Charita a tu títo sociálni pracovníci. Mala som strach a mala som šťastie, že som našla ľudí, ktorí mi pomohli kam sa obrátiť, aby som si čo najskôr našla prácu, ktorí ma podporovali. Sama som sa pýtala a na Charite mi poradili túto organizáciu.* (AS).“

Taktéž pan Martin vyhledal pomoc na Charitě: „...*Prišiel som do Brna...obrátil som sa na firmu hľadať robotu, tam mi povedali, že zatiaľ nič, aby som prišiel o dva týždne. Potom som išiel na Charitu zistiť, že by som sa ubytoval, minul som peniaze, tam ma poslali na Bratislavskú (noclehárna MMB), tak som išiel cez kurátory a ten mi dal povolenku, že tam môžem na 14 dní. A išiel som na Podnásepnu (noclehárna DCH) sa ubytovať na nocleháreň. Od 21:30 - 5:30 už musíme ísť preč.*“ (Martin)

Jak je uvedeno v teoretické části v kapitole 2.3, autoři Rakoczyová a Trbola (2011, s. 10) vymezují čtyři dimenze procesu integrace: sociální, ekonomickou, kulturní a politickou. Sociální dimenze zahrnuje především oblast bydlení a zdravotní péče, ekonomická je zaměřená na trh práce. Pokud uživatel překročí tyto dvě dimenze, může postoupit dimenzi kulturní a politickou, kterou již zvládne bez závislosti na sociálních službách. Proto v Armádě spásy CSS JK jsme zaměřeni na pomoc rozvoje nejprve sociální dimenze.

3) Kategorie Sociální integrace pobyt, doklady, jednání na úřadech

Třetí kategorie se zabývá pomocí s integrací v oblasti sociální dimenze, která zahrnuje zejména podávání žádosti a opatření podkladů potřebné pro vydání občanského průkazu na Slovensku. Dále obsahuje pomoc při vystavení zdravotní karty pojištěnce a podávání žádosti o důchod. Získáním občanského průkazu se může slovenský uživatel ubytovat a posléze nahlásit přechodný pobyt v ČR.

<u>Vlastnosti</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Pobyťový status	nevýznamný
Občanský průkaz	nutný
Vyřizování dokladů v ČR	nemožné
Vyřizování dokladů ve SR	obtížné

Většina slovenských uživatelů NDC nemá nahlášený **přechodný pobyt**, protože nevlastní doklad totožnosti a bez něho nemůžou mít uzavřenou pobyťovou smlouvu na AS CSS JK. Doklad totožnosti s pobyťovou smlouvu je nutné předložit pro rozhodnutí o přechodném pobytu Cizinecké policii (zákon o pobytu cizinců). Přesto slovenští uživatelé NDC, kteří občanský průkaz vlastní, nemají zájem o podání žádosti o přechodný pobyt v ČR, není pro ně nějak zvlášť významný.

Jak dokládají výpovědi respondentů Kataríny a Jozefa:

„...Nijaký, som tu cudzinec...trvalý pobyt mám Veľký Krtíš...nikde som sa nikdy nehlásila.“ (Katarina)

„...Nie som nahlásený, pretože nemám zdravotnú poisťovňu, nemôžem si nahlásiť prechodný pobyt.“ (Jozef)

Slovenští uživatelé, kteří mají hlášený přechodný pobyt, ho získali prostřednictvím pracovní agentury. Jak tvrdí pan Martin: *„...Pobyťový status mám prechodné bydlisko vo Valašském Meziříčí, som si vybavil prechodný pobyt cez agentúru.“*

Nahlášení přechodného pobytu na Cizinecké policii má své výhody, jak zmiňuje paní Mária: *„...Status pobyťový prechodný pobyt mám nahlásený na cizinecké policii, teraz som sa bola nahlásiť, predtým prechodný pobyt na AS to prechodný nedávajú, ale na základe garsonky mi dali prechodný pobyt od 1.9., je to lepšie, skôr si pomôžem vo*

všetkom, ja som si zobrala pôžičku, ako nábytok som chcela na splátky a pokiaľ nemáte prechodný pobyt, tak vám to nedajú, potom som si kúpila sedačku, už to ide. “

Při rozhovorech se slovenskými uživateli jsem zjistila, že největší problém sociální integrace spočívá ve vlastnictví dokladů, který buď ztratili, nebo jim byl ukraden, anebo jim propadla platnost. Ti, co **občanský průkaz** vlastní, mají šanci se dále posunout jak v oblasti ubytování, tak v zaměstnání. Bez dokladu totožnosti nemůže slovenský klient vůbec nic dělat. Pokud taková situace trvá dlouho, upadají do apatie, bezmoci, zoufalství, deprese a propadají závislosti na alkoholu. Zpočátku se snaží vyhledat pomoc, shání peníze, rozčilují se, nadávají a nevěří, že se jim to takhle všechno vymyká z rukou, ale nakonec rezignují, stávají se častějšími uživateli NDC a NKC a posléze slovenskými lidmi bez přístřeší v brněnských ulicích.

Kataríně propadl občanský průkaz, který si musí vyřídit do místa trvalého bydliště. Nemá finanční prostředky na jízdenku na Slovensko, a protože nemá žádné příbuzné v SR, musela by se tam ubytovat. Bez občanského průkazu v ČR zaměstnání ani brigádu nezíská a nemá tak možnost získat potřebnou finanční hotovost na cestu a ubytování na Slovensku. Jízdenku na Slovensko jí můžou poskytnout na základě posouzení situace na Charitě, ale pouze po hranici republiky. Potom dostane k jízdence jen „prohlášení“ od pracovníka charity pro průvodčího vlaku, ve kterém ho žádá o umožnění cesty do trvalého bydliště. Potom záleží na rozhodnutí průvodčího, jestli povolí jízdu vlakem do trvalého bydliště, anebo ne. Pokud ne, tak vystoupí na hranicích republiky a je vydaná napospas.

Jak je složité dostat se do místa trvalého pobytu vyřídit si osobní záležitosti líčí paní Katarína: *„...Prepadol mi občianský preukaz, predĺžiť musím si ju ísť na Slovensko a nemám teraz sa tam ako dostať... išla som za Filom (pracovník Charity) pýtať peniaze na cestu domov, ale tam (na Slovensku) nie je rychloobčianka ako tu, keď chcem predĺžiť, tak musím čakať aspoň 15 dní, aby mi mohli predĺžiť a len vystaviť, tak čakať mesiac. Nemám peniaze... nemám ...ako bez peňazí ísť na Slovensko ...Filo mi dal jen do Břeclavi (na hranici republiky) a potom nič a s tým človek nedôjde až domov..je to nemožné bez peňazí. Do zamestnania vás ani na brigádu nevezmú, na sociálke mi povedali, že nemám nárok, že musím ísť na Slovensko, nemám nárok na nič...ako by som nebola človekom....Filo mi povedal, on mi nedá na celú cestu...ako pomôcť, nemôže mi dať priamo domov..iba sprievodku, to sú české a slovenské dráhy, to je niečo iné, bola by som išla aj stopom, ale zasa, keď prídem na Slovensko, čo tam tých 15 dní budem robiť...kam pôjdem, kde budem nocovať....občianský preukaz potrebujem, alebo viete že už človek nemá prácu, bojuje z posledného a nikde vás bez občianskeho nevezmú, nemáte financie...“*

Uživatelé při dotazování na **vyřizování dokladů** (rodný list, vysvědčení, podklady pro vyřízení důchodu, občanský průkaz aj.) přiznávají, že mají nepříjemné zkušenosti s úřady na Slovensku. Setkávají se s požadavky, kterým na Slovensku nejsou schopni dostát, jak z důvodu dlouhodobého pobytu v ČR (po několikaletém pobytu v ČR se přestávají orientovat v postupech na úřadech ve SR), tak z nedostatku finančních prostředků. Procesy vyřízení jakýchkoli dokladů jsou zdlouhavé, každým dnem stráveným na Slovensku jim dochází finance, začínají být bezmocní, nic nevyřídí a vrací se zpět do ČR.

Špatné zkušenosti na úřadech zažil pan Jozef: „...boli v Prahe okradnutí o osobné doklady, zamestnanie som v tej dobe mal, chýbali mi pri kontrolách, 4x som bol na veľvyslanectve, niekoľkokrát na ministerstve zahraničí so žiadosťou o pomoc, jako vybaviť doklady, musel som na Slovensko, kde som zažil hrôzu, pretože vybavenie OP bol potrebný rodný list, ktorý mi matričný úrad v Trenčíne nechcel vydať, keďže ma nepoznali a chceli po mne svedectvo rodinného príslušníka, nikoho som nepoznával, nemal som kde na Slovensku, nemal som dostatok financií, zúfalá situácia. Šiel som na políciu s tým, že predsa tam majú moje foto, rodný list...nech mi oni potvrdia totožnosť...nič nepomohlo. Nakoniec na moje naliehanie na pracovnícu, našla na polícii a našla v ich registru moje doklady a bola tam pripnutá obálka, ktorým odosielateľom bola Praha a v nej sa nachádzali moje kompletne doklady. Dedukujem z toho, po stráte v Prahe niekto našiel a odovzdal.“.

Taktéž paní Katarína se ocitla v zoufalé situaci: „..., ľudia sa vám vysmejú, oni ten problém nemajú...nevedia sa vžiť, čo to je byť v cudzom štáte, nemáte sa na koho obrátiť, nikto vás nepodrží, len povedia, že nemôžu nič robiť.“.

„...Ako som už povedala...tam (na Slovensku) nedávajú dočasný doklad, aby mal nejaký doklad. Na Slovensku nemám, kde bývať, každý už má svoje. Teraz som v pasti a neviem, kto by mi mohol pomôcť, nikto mi nedá peniaze na Slovensko, chodím sa pýtať po práci...každý sa toho stráni, aby človeku podali pomocnú ruku človek sa bez pomoci z toho nevyhrabe. Nemám ani priateľa, ktorý by mi pomohol.“. (Katarína)

Pan Martin na úřadech neuspěl v ČR ani v SR: „...Cítim sa pláno, behám, nerozumiem papierom, chodím na charitu každý deň radiť sa s tou slečnou. Na Slovensku mi povedia choď si do Česka, kde si tam 5 rokov pracoval, tu mi povedia choď si na Slovensko. (Martin)

Výše uvedené výpovědi slovenských uživatelů dokazují, s jakými potížemi se setkávají při vyřizování osobních záležitostí. Nedostatek finančních prostředků jim neumožňuje vyřízení dokladů na Slovensku a bez občanského průkazu nezískají zaměstnání ani ubytování v ČR. Pomoc se jim nedostává v České republice ani na Slovensku. Pracovníci Charity mají jen omezené možnosti při poskytování

finančních prostředků. Při jednání s úřady potřebují slovenští uživatelé zvýšenou pomoc a podporu při hájení svých práv a zájmů, protože vlastními silami si nedokážou problém vyřešit. Pokud setrvávají dlouhodobě v takové krizové situaci, tak se ocitají v ohrožení sociálního vyloučení.

a) Podkategorie **Raději zdravý a bohatý, než chudý a nemocný**

Do sociální dimenze integrace cizinců spadá i zdravotní péče. Slovenští uživatelé by se měli po příjezdu do ČR dostavit do zdravotní pojišťovny, aby se zaregistrovali, a po předložení slovenské zdravotní karty pojištěnce obdrží potvrzení, že mu bude poskytnuta v ČR neodkladná zdravotní péče.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Zdravotní karta pojištěnce	nutná
Zdravotní péče v ČR	žádná
Pomoc dobrovolnice	častá
Dluhy na zdravotním pojištění	velké

Někteří slovenští uživatelé CSS JK nemají **zdravotní kartu pojištěnce**. V případě onemocnění je slovenským klientům odmítnuta **zdravotní péče**. Nemají finanční prostředky na regulační poplatky. Práci vykonávají jen brigádně, „na černo“, anebo na dohodu, a tak jim zaměstnanec není povinen platit zdravotní pojištění.

Zdravotní ošetření vyhledávají u **dobrovolnice**, která chodí několikrát týdně do své ordinace, kterou má v budově CSS JK. Dle jejich slov je ale u některých slovenských uživatelů nutná hospitalizace, protože jsou v ohrožení života.

Pan Jozef v současné době nemá kartu pojištěnce a tvrdí, že : „*V prípade choroby som v koncoch..zháňam lieky proti bolesti zubov.jediná pohotovosť je na Bratislavskej, ale chcú všetci hneď peniaze*“ (Jozef)

Paní Katarína na Slovensku dokonce navštěvovala lékaře na kartu pojištěnce své sestry: „...*Zdravotné poistenie – VZP - tam mi ide dlžoba, neplatím, ani ma neošetria tu. Keď som bola na Slovensku, tak som išla na sestrinu ku lekárovi...kedysi. T u ochoriete, no to tu bude horšie. Nevieam, čo by som robila, tu nemám šancu, že by ma ošetrili a nejaké lieky dali. Za Dresslerovou by som išla, keby bolo treba. Kde inde.*“ (Katarína)

Pan Vlado nemá finanční prostředky, aby si hradil zdravotní pojištění: „...*Nie, ani na Slovensku som neplatil, nemal som na to. Keby som tu ochorel....Tak to neviem...*

Výpovědi respondentů dokládají, že si nehradí zdravotní pojištění, které je ze zákona povinné i na Slovensku. Neplacením pojistného jim tak vzniká na Slovensku dluh.

4) Kategorie Sociální integrace – trh práce, aneb „bez práce nejsou koláče“

Lépe jsou na tom slovenští uživatelé, kteří občanský průkaz a kartu pojištěnce vlastní. Můžou se tak začít integrovat v oblasti ekonomické dimenze, která se vztahuje k trhu práce a přístupu na něj.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Úřad práce v SR	nevýznamný
Úřad práce v ČR	nezajímavý
Zaměstnání	podstatné
Nezaměstnanost	velká

Ze všech respondentů byla evidována na **úřadu práce na Slovensku** jen paní Mária, a to jen krátkou dobu. Panu Martinovi vznikl nárok na podporu v nezaměstnanosti v ČR. Ostatní respondenti, i když přišli o zaměstnání, zájem o evidenci na úřadě práce neprojevují. Podle slov sociální pracovnice Vlkové z **úřadu práce Brno**, zaevidovat se můžou všichni slovenští uživatelé, protože k evidenci jim postačí jen kontaktní adresa. Na rozdíl od českých občanů, ale po vyčerpání podpory v nezaměstnanosti, nemají dále nárok na sociální dávky (odkaz, Vlková 2012).

Příkladem jsou výpovědi respondentů: „...*Na úrade práce som nebola evidovaná, ani dávky nepoberala..*“ (Katarina)

...“ „...*pred odchodom zo Slovenska som podpísal prehlásenie na ÚP o tzv. Dobrovoľné nezamestnanie alebo tak nejak, to obsahovalo, že nemám nárok na sociálne dávky...nie som registrovaný, aby som sa vyhol každotýždňovej návštevy ÚP na Slovensku. Nemal som záujem o podporu na Slovensku.. zrušil som registráciu, aby som mal slobodu v Čechách.* (Jozef)

...“*úrad práce – nie*“ (Ján)

...“*nie*“ (Vlado)

Pan Martin byl v evidenci na ÚP v ČR, a jak říká : „... som sa odhlásil vo februári z Úradu práce a neišiel som na sociálku,....na Slovensku som sa nebol zaregistrovať“.

Práce je pro slovenské uživatele CSS JK klíčová. Všichni respondenti přijeli do ČR za prací a očekávají, že si vydělají více peněz alepší se tak jejich životní úroveň. Neodrazuje je ani neúspěch, že neobdrží práci na hlavní pracovní poměr. Slovenští uživatelé jsou většinou s nízkým vzděláním a vyššího věku. Využívají tedy brigády, práce na „černo“, prodávání časopisu Nový Prostor, pracovní agentury a jiné nabídky. Jsou rozhořčeni jednáním některých českých uživatelů, kteří přežívají v CSS JK se sociálními dávkami. Chtějí si naspořit peníze a odejít co nejdříve z CSS JK. Proto neusilují o resocializační program, tj. postup na ubytovnu a posléze garsoniéry. Jsou celý den mimo objekt CSS JK a shání jakoukoli práci. Nabídek práce ale v Brně není tolik, jak si představovali slovenští uživatelé před odjezdem do ČR.

Jak vypovídá paní Katarína, která usiluje o získání práce každý den: „...Skúsenosti mám veľmi špatné, všade požadujú životopisy, telefonný kontakt, čakajte, ozveme sa, čakala a nič, každý ako keby na to zabudol. Poriadnu robotu som nenašla - len brigády, nikto mi neporadil, každý povedal niečo iné, kde som mala problém, skúsim ti nájsť a nič. Samé sľuby a nič. “

Pan Vlado si myslí, že se dokonce na trhu práce „obchoduje“ „...Trh práce, ony obchodujú s ľuďmi, sme ako tovar, nepríde jeden, tak príde druhý...tu vládne Ukrajina. Čech za tie peniaze nebude robiť úklid, lebo tým neuživí svoju rodinu. Preto to robia Ukrajinci, lebo prídu na Ukrajinu a sú králi. Ukrajina zobrala celý úklid. Zamestnávateľ ČKD je Ukrajinec a bere Ukrajincov a keď zobere Slováka alebo Čecha, tak za pár korún.

Někteří uživatelé využívají i pracovní agentury, jako například pan Ján: „...Zkúsenosti mám, že ja som tu pobehal niekoľko agentúr aj z úp, ale tam boli profesie zedník tesár...všade pýtali vyučný list, darmo mám prax, ale neuznajú mi to. Ten vyučený nespraví tak dobre ako ten čo má prax, prax urobí majstra. Nezobrali ma...pre mňa boli lepšie agentúry, lebo zabezpečujú ubytovanie...agentúra to tak robí, kde idete robiť a povedia, že za toho človeka chcú 150,-/hodinu a nám vyplatia 80,- tak ako sme dohodnutí.“.

Podle slov pana Jozefa, velký vliv při získání zaměstnání má věk: „...Keď človek chce nájsť prácu, akurát všetko je to postavené na tom veku, proste niektoré organizácie ľudí s vekom nad 50 rokov nenaberajú do svojich rad.“.

„ ...S hľadáním práce bol problém, nebolo toľko práce, koľko som si myslela, práce by aj bolo, ale hľadajú mladších, aj na Slovensku takých ľudí nechcú..... “

(Mária)

Najít práci v Brně není tak snadné, jak si představovali slovenští uživatelé. Na jedno pracovní místo je často několik desítek uchazečů. Pokud se jim ale podaří zaměstnání získat, dělají všechno pro to, aby si práci udrželi. Slovenští uživatelé často přijmou i práci neatraktivní a méně ohodnocenou, o kterou by český uživatel neměl zájem.

5) Kategorie Pomoc Armády spásy

Na Armádu spásy se obracují o **pomoc** slovenští zájemci o službu, kteří se ocitli v nepříjemné sociální situaci, kterou neumějí řešit vlastními silami. Přichází nejčastěji na doporučení pracovníků Charity. Přichází na NDC, někdy i v doprovodu terénního pracovníka, kde je jim poskytnuta strava, šatstvo a hygiena. Nejčastěji jsou to doklady, ubytování a zaměstnání. Společně se sociální pracovníci sestaví IP a s návaznými organizacemi se snaží o odstranění překážek a o co nejrychlejší integraci do společnosti. Tato kategorie se zabývá tím, co může slovenský uživatel učinit sám, nebo s pomocí sociálních služeb AS, aby se dostal přes sociální a ekonomickou dimenzi k dimenzi kulturní a politické.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Pomoc AS	důležitá
APP	aktivní
Vztahy	složité

Výpovědi všech respondentů jsou příkladem toho, že pomoc AS CSS JK slovenským uživatelům je pro ně důležitá: „...*Keby nebola AS možno skončím na ulici...určite so zhoršením zdravotného stavu...zlá psychická situácia...tu je možné sa zkulturniť, žiť normálne, aby som mohol fungovať, komunikovať s okolím, ale je to stále pomoc českých organizácií.*“ (Jozef)

Na NDC mohou být uživatelé, i když nemají občanský průkaz. Jak zmiňuje paní Katarína: „...*Na Armáde spásy som bola ja Dennom centre, na nocľahárni a na ubytovni. Najlepšia bola ubytovňa, stratila som ju, keď som nemala robotu. Potom som bola len v nocľahárni ...teraz nemám občianský, tak som len na NDC.*“

Pan Martin nemá finanční prostředky a má v úmyslu zimní dny přečkat na NKC: „...*AS – pomáha cez deň a jedlo. Možno sa tu aj ubytujem, ale teraz nemám žiadne financie. Na Podnásepní mám odpustené platenie za ubytovanie na 14 dní. Čo bude*

potom...pôjdem k vám na krízové nočné centrum na zem či na stole a budem dúfať, že zožením robotu.“

Sociální služby AS CSS JK pomohly i panu Jánovi: „...*Tu sa mi páči ...pomohlo mi to, keď som bol v núdzi, teraz keď predávam NP nemožem si dovoliť lepšie ubytovanie. Hľadám stále robotu, potrebujem sa dostať z finančnej tiesni.“* (Ján)

Stejně jako čeští uživatelé, tak i slovenští se musí účastnit v rámci Individuálního plánu (dále IP) **Aktivizačního pracovního programu** (dále APP). To znamená, že uživatelé AS CSS JK nemůžou jen tak nečinně trávit běžný den, ale musí se sami, podle svých schopností, zapojit do zlepšení své současné nepříznivé situace. V případě slovenských uživatelů jde v IP především o jejich integraci do společnosti naplněním sociální a ekonomické dimenze. Tento osobní cíl si stanoví se svým sociálním pracovníkem v IP

a průběžně jej společně vyhodnocují.

Pan Jozef sděluje, že nemůže jen tak sedět : „...*Stále hľadám prácu, i keď mám prácu, snažím sa nájsť niečo lepšie, vzhľadom k zdravotnému stavu...nedokážem sa nudiť, nebaví ma ani čítanie.“*

Paní Katarína kromě jiného klade důraz také na vzhled člověka: „...*Aktivity: ... dá sa povedať, keď chcem ísť do práce... musím sa dať do poriadku, aby som nejako vyzerala, lebo na to veľmi pozerajú, ako je oblečený, učesaný, ako sa vyjadruje, že proste chcem urobiť všetko pre to, aby som niečo dosiahla.*

Nikdy v živote som tak nebola, ako som dopadla teraz (občianský preukaz nemám 3 mesiace).

Na úrad práce sa chodím pozerat' na ponuky, zamestnávateľ povie: teraz nič nemáme, alebo zavolajte, skúste sa o týždeň opýtať...a keby ma aj vzali..potrebujem ten občianský preukaz.“

„...*Aktivity, hľadám robotu, behám celé týždne po úradoch...“* (Martin)

Pan Jan nechce být závislý na : „...*Tak som sa snažil prispôbiť v akej som, hľadal robotu, aby boli peniaze, to je pre mňa najdôležitejšie, aby som na seba a ubytovanie, aby som vyrobil sám, aby som nebol na niekoho odkázaný, bude ma vydržiavať a ja ani nepohol prstom, to by som radšej išiel peši na Slovensko.“*

„...*aby som mohla existovať. Prácu som si hľadala kdekade. Rozhodla pre ČR, prišla som sama, bez peňazí, bez práce, hrozný pocit,* (Mária)

Vztahy mezi slovenskými a českými uživateli nepatří k nejlepším. Slovenským uživatelům se nelíbí využívání sociálního systému českými klienty a českým uživatelům se nelíbí, že jsou vůbec zde.

Následující vyjádření popisují vztahy mezi uživateli českými a slovenskými
„...Nie sú dobré, každý hľadá na seba...ľudia sú pretvárinky, ohovárajú, je to náročné. Najlepšie nikoho si nevšímať.,, (Jozef)

„...Nepúšťam sa do veľkých debat, sú tu rôzni ľudia, všeliako narušení...som Slováč, nemôžem si tu vyskakovať.“ (Martin)

Pan Jan je raději odmítl komentovat: *„...Radšej sa ani nepýtajte. Tu viete oni tuto žijú zo sociálneho a ktorý robí, chcú využiť zdraví ľudia. Tuto tieto vzťahy nebudem sa vyjadrovať.“*

Několik přátel si našla paní Katarína, ale oporu v nich hledat nemůže: *„...Priateľov pár nájdú sa len tak, že sa pozdravíme. Ja nepijem..chcem len normálne žiť.“*

Slovenští uživatelé CSS JK nejvíce využívají NDC a noclehárnu. Zodpovědně se účastní IP se svým klíčovým pracovníkem a svědomitě vykonávají APP. Vztahy mezi uživateli AS CSS JK nevytváří.

a) Podkategorie   Návazné organizace

Tato kategorie objasňuje a hodnotí poskytování pomoci a podpory návazných sociálních služeb, a jak by si představovali sami slovenští uživatelé podporu a pomoc ze strany institucí ČR:

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Charita a jiné organizace	důležitá
Pomoc a podpora	nedostatečná
Spolupráce se SR	nutná

Mezi nejčastější organizace, na které se slovenští uživatelé obracejí o pomoc, jsou **Charita**, kde je jim umožněno ubytování, denní centrum, možnost si zatelefonovat, vyřídit administrativní úkony, navštěvovat různé kurzy, získat jízdenku na Slovensko po hranice republiky aj.

Magistrát města Brna jim nabízí noclehárnu, dále organizace Nový Prostor, kde si můžou prodejem časopisu vydělat finanční prostředky a A-kluby, kde mají přístup na internet a možnost vyhledat pracovní nabídky.

Výpovědi respondentů dokládají, že Charitu žádají často o pomoc:

Jak tvrdí pan Martin, na Charitě je denně: „...*Na Charite mi radí ta dievčina, čo je s Filom, ona posíela dopisy a maily na Slovensko. Som tam skoro každý deň. Uvítal by som organizácie, ktoré by viacej pomáhali (zprostredkovanie papierov, získanie peňazí, aby mal človek na základné potreby).*

Podle pana Vlada služby Charity se v ČR liší: „...*Tieto charity sú stavané tak, že Praha má iné, Brno má iné. Brno napr. pomôže s tým, že dá cestovné po CZ. V Prahe to nexistuje. Išiel som na charitu, sociálna pracovníčka urobila so mnou zápis, dala mi najesť, spanie. Výhoda bola v Prahe, že bol tam internet od 8.00 do 12.00. Nesmel som nič robiť na nete, len hľadať prácu alebo dopisovať. V Brne to nie je. Tu dole, čo sú tie vývesky (pracovní nabídky), je to dobré, ale už je to staré. To sa mení... Môj názor je taký, že hlúposť je sa pýtať bezdomovca, či pracuje. Tí bezdomovci si na to zvyknú.*

V organizaci Nový Prostor si pan Ján moc peněz nevydělá: „...*Ja si teraz predávam Nový Prostor, každý deň som preč, zarobím si na ubytovňu, na jedlo a nie som rozmarnený, nepotrebujem 200,- kč prepit“* (Ján)

O pomoc v nouzi lze požádat i kurátory, jako v případě pana Martina: „...*Potom som išiel na Charitu zistiť, že by som sa ubytoval, minul som peniaze, tam ma poslali na Bratislavskú (noclehárna MMB), tak som išiel cez kurátory a ten mi dal povolenku, že tam môžem na 14 dní. A išiel som na Podnásepu (noclehárna DCH) sa ubytovať na noclehareň. Od 21:30 - 5:30 už musíme ísť preč. Organizácie, ktoré pomáhajú cudzincom poznám len AS a charitu, kurátori som nevedel, že existujú.“*

Slovenští uživatelé mají pocit, že v některých případech je pomoc nedostatečná či nevede k zlepšení jejich současné situace a integrace do společnosti.

„...*Malo by sa to zlepšiť...aby ten pocit, pocit neistoty, zúfalstva, už by som to nechcela v živote zažiť, nemáte peniaze, prácu“.* (Mária)

Jak dokazují výpovědi všech respondentů, slovenští uživatelé by uvítali nějakou organizaci ve městě Brně, nejlépe slovenskou, která by jim prostřednictvím

elektronické komunikace pomohla s vyřízením dokladů, aby se nemuseli osobně dostavit do místa svého trvalého bydliště na Slovensku.

Podle slov paní Kataríny by byla vhodná: „...*Nejaká organizácia, ktorá by sa spojila so slovenskými, aby som nemusela hore dole niečo také to tu vybavovať. Práca, občiansky, bývanie, že proste pomôžu ľuďom, že nie sú v takomto štádiu zúfalstva.*“

Pan Jozef by uvítal, kdyby instituce pomáhající slovenským občanům byla slovenská: „...*Vytvorit' niekoľko pracovísk, kde by sa dali vybaviť všetky matričné doklady, aspoň tie väčšie mestá, orgány, ktoré by mali právomoc pomôcť človeku i materiálne, finančne s bývaním. Nahradili by službu českých charitných organizácií. Som cudzinec, aby som neobťažoval české organizácie. Som Slovák, tak aby tu fungovali slovenské organizácie, aby ste sa necítili ako 5 koleso na voze. Mám pocit, že ujedam z cudzieho chleba a ja sa obraciam o pomoc...bolli sme spoločný štát, mám odpracované...mohol by som odcestovať, Česko je mi najbližší štát.*“

Pan Martin má problémy při jednání s úřady: „...*Mne by pomohlo, keby si to tie úrady žiadali sami, aby im poslali, čo potrebujú jeden úrad od druhého si predsa môže vyžiadať informácie a nie preháňať človeka, veď majú aj právomoc, stojí to peniaze, ani neviete kde ktorý úrad je a človek musí na čierne cestovať....Pocity byrokracie, bezmoc, úradníčky si uľahčujú prácu, ona by musela všetko napísať, vyžiadať, urgovať, tým pádom je to práce navyše.*
Neviem, či je to v ich pracovnej náplni, či nie.“

Jak tvrdí paní Mária, v současné době je pomoc a podpora ze strany společnosti nedostačující: „...*Malo by sa to zlepšiť...aby ten pocit, pocit neistoty, zúfalstva, už by som to nechcela v živote zažiť, nemáte peniaze, prácu.*“

Paní Katarína hodnotí pomoc a podporu současných institucí: „...*Tu nemôže byť o ľudskej dôstojnosti reč...po ľuďoch vyžadujú kdečo, myslím, aby dodržiavali zákony, ale keď s takýmto problémom prídu, chcú ho vyriešiť, oni nemajú ochotu, aby im pomohli, poradili, nejak z toho vysekali, aby takto nežili..ani ten bezdomovec český nežije tak ako slovenský, odsúdený na ulicu, bez zastania. Dennodenne bojujete o jedlo a nocľah, spala som aj vonku, to som ani na Slovensku nespala....nik vám nepomôže, nechápem to!*“

Největší překážku v začlenění slovenských uživatelů do společnosti spatřují uživatelé v nedostatečné spolupráci a komunikaci s ostatními organizacemi a jejich kompetencemi. Slovenští uživatelé jsou tak zbytečně odkazováni od úřadu k úřadu, z Armády spásy na Charitu, z České republiky na Slovensko a naopak. V konečném důsledku se pomoci stejně nedočkají a musí si často své záležitosti vyřešit sami.

6) Kategorie Zpátky domů – aneb „nad Tatrou sa blýská“

Poslední kategorie se zabývá tím, zda slovenští uživatelé uvažují, že se v budoucnu vrátí zpět na Slovensko.

<u>Vlastnost</u>	<u>Dimenzionální rozsah</u>
Slovenská republika	odmítnutá
Česká republika	přijatelná
Jiná země	nezajímavá

Výpovědi všech uživatelů se shodují, že o návratu zpět domů neuvažují, dokonce jak se vyjádřil pan Jozef, tak se mu Slovensko odcizilo: „...*Stresuje ma myšlienka návratu na Slovensko, neviem, čo ma tam čaká. Pod Slovensko vybavím si ...je to moja rodná krajina a celá sa mi odcudzila a ja jej. Neťahá ma tam vôbec nič. Najradšej by som dožil v Čechách.*

Paní Katarína nemá důvod se tam vracet, domnívá se, že zde najde alespoň nějaké zaměstnání: „...*V ČR chcem zostať. Na Slovensko sa nechcem vrátiť, pretože už som tu dlho, tam som stratila už všetko, tu sú aspoň tie brigády....*“.

Stejného názoru je i pan Martin: „...*Na Slovensko nechcem sa vrátiť, je to tam ešte horšie. Sú tu lepšie pracovné podmienky aj platové.*“

„*V Česku by som chcela zostať.*“ (Mária)

„...*Chcel by som zostať. -Pozrieť, ale nie na stálo. Dom som podpísal sestre, pozrieť sestru. Človek si už zvykne v Čechách. Bol som Liberci, Plzni, Prahe, Brne, Kutná Hora.*“ (Vlado)

Ani jeden ze slovenských respondentů nemá v úmyslu vrátit se zpět domů. Bylo to vidět i při odpovědi na otázku ohledně návratu do SR, kdy je popadla mírná panika. Důvodem jsou, jak vypovídají respondenti, narušené vazby s rodinou, omezené pracovní příležitosti, nedostatečné informace o sociálním zabezpečení, nízký příjem a jiné důvody.

Sami slovenští uživatelé vypověděli, co by jim v oblasti sociální integrace pomohlo. Elektronická komunikace a spolupráce s návaznými organizacemi jak v ČR, tak i v SR by usnadnila život slovenským občanům v naší zemi.

4.2 Axiální kódování

Axiální kódování je podle Strausse a Corbinové (1996, s. 70) soubor postupů, s jejichž pomocí jsou údaje po otevřeném kódování opět uspořádány jiným způsobem, a to vytvářením spojení mezi kategoriemi. Tato spojení jsou vkládána do paradigmatického modelu, který se skládá z **příčinných podmínek**, což jsou události, dění a případy, které směřují k výskytu či vzniku nějakého jevu. Dále do tohoto modelu patří jev. *Jev* je ústřední myšlenka, událost či případ, na který je zaměřen soubor zvládajících anebo ovládajících jednání a interakcí, nebo k němuž má soubor jednání nějaký vztah. Dalším spojením je kontext, který je charakteristický souborem určitých vlastností, které jevu patří, tj. umístění události a případu tohoto jevu na dimenzionálních škálách. **Kontext** znamená konkrétní soubor podmínek, za nichž jsou realizovány strategie jednání a interakce. Paradigmatický model obsahují i **intervenující podmínky**, což jsou strukturální podmínky související se strategiemi jednání či interakce, které k jevu náleží a které usnadňují, anebo ztěžují strategie, které jsou použité v určitém kontextu. Spojení **strategie jednání a interakce** jsou pak ty strategie, které jsou vytvořeny, aby ovládaly, zvládaly, vykonávaly, anebo reagovaly na jev určitého souboru percipovaných podmínek. Posledním spojením jsou pak **následky**, výsledky a důsledky jednání a interakce (Strauss a Corbinová, 1996, s. 70).

Ústřední myšlenku paradigmatického modelu, jsem uvedla jev sociální integrace – sociální a ekonomická dimenze slovenských uživatelů.

Jev je zakotven do kontextu, který odpovídá kategorii příchodu slovenských občanů do ČR. Souvisí s pojmy nedostatečná informovanost a existenciální problémy slovenských uživatelů.

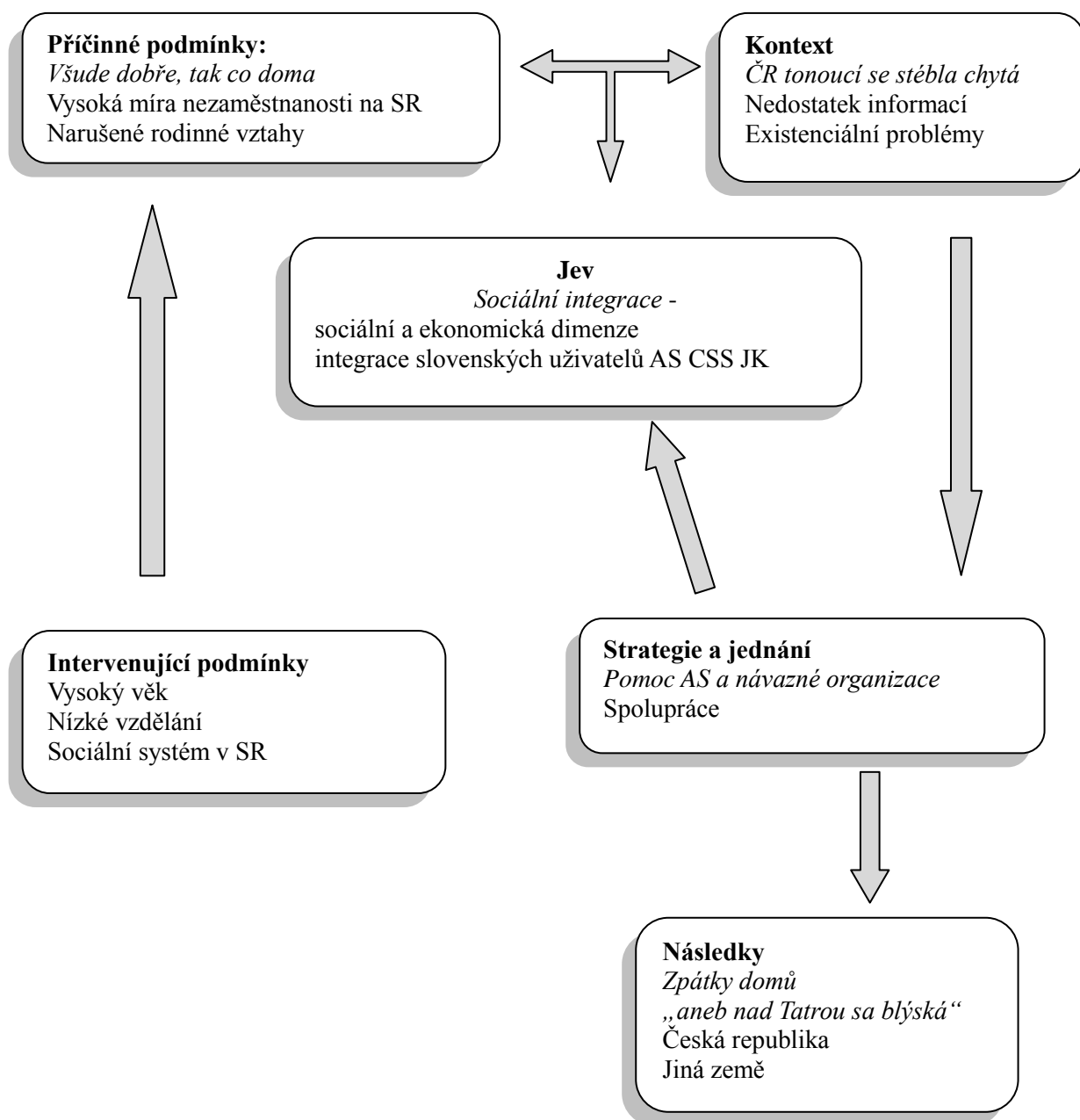
Jako příčinné podmínky, které směřují k výskytu jevu, jsem vymezila kategorii motivy odchodu, kde mezi jako hlavní pojmy patří vysoká míra nezaměstnanosti na Slovensku a narušené rodinné vztahy slovenských uživatelů ze SR.

Intervenující podmínky, které působí na jev, jsou jako stěžejní pojmy vysoký věk, nízké vzdělání a nevyužitý sociální systém na Slovensku.

Strategie a jednání související s jevem odpovídá kategorie pomoc Armády spásy a podkategorie návazné organizace, zejména pojmy pomoc, podpora a spolupráce s úřady.

Následkem působení těchto jednání a strategií jsem uvedla kategorii návrat na Slovensko, který odpovídá pojům Slovenská republika, Česká republika a jiná země.

Graf č. 4. Paradigmatický model axiálního kódování

4.2.1 Popis axiálního kódování

Jev sociální integrace slovenských uživatelů AS CSS JK vzniká kvůli příčinným a intervenujícím podmínkám. Příčinné podmínky jako motivy odchodu uživatelů ze Slovenské republiky je ztráta zaměstnání na Slovensku, vysoká míra nezaměstnanosti, téměř žádné rodinné vazby. Současně mají na integraci vliv i intervenující podmínky, které zahrnují nízké vzdělání uživatelů odpovídající současným požadavkům na pracovním trhu, vysoký věk a nevyužití systému sociálního zabezpečení na Slovensku. Jev souvisí zároveň s kontextem, tj. příchodem slovenských uživatelů do ČR bez zabezpečení základních životních podmínek, s minimem finančních prostředků a žádných informací o získání případné pomoci.

Kontext vede ke strategiím a jednání a společně s intervenujícími podmínkami ovlivňují jev. Podle výpovědi respondentů je pomoc a podpora institucí v ČR a na Slovensku nedostatečná, a vyřízení dokladů je tak příliš komplikované, zdouhavé a finančně náročné. Někteří uživatelé v integračním procesu nepostoupí přes sociální dimenzi k dimenzi ekonomické, protože bez občanského průkazu nemají přístup na trh práce. Podobně problematická situace nastává se zdravotní kartou pojištěnce.

Strategie a jednání mají vliv na následky. Následky lze charakterizovat podle toho, jak strategie a jednání ovlivnili jev. To znamená, pokud uživatel úspěšně prošel sociální a ekonomickou dimenzí integrace do společnosti, může podstoupit dimenze další, kulturní a politické a ve společnosti působit bez závislosti na sociálních službách. Může se rozhodnout podle své vůle, kde bude dále žít. Pokud vlivem strategií a jednání neproběhne sociální a ekonomická dimenze, slovenští uživatelé jsou tak odkázáni na pomoc AS CSS JK a ohrožení sociálním vyloučením.

4.3 Selektivní kódování

Na axiální kódování navazuje kódování selektivní, které zahrnuje výběr jedné ústřední kategorie. Ostatní kategorie jsou pak uváděny k této jediné centrální kategorii. Tato vybraná centrální kategorie odpovídá zkoumanému jevu a musí je dobře popisovat. Selektivní kódování zahrnuje popis pravidelností, to znamená opakujících se vztahů mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií (Škvaříček, Šed'ová, 2007, s. 233).

Dále selektivní kódování zahrnuje: Příběh, což znamená popisné vyprávění o hlavním jevu výzkumu, Kostra příběhu – konceptualizace příběhu, tj. Centrální kategorie – ústřední jev (Strauss, Corbinová, 1996, s. 86).

4.3.1 Identifikace příběhu

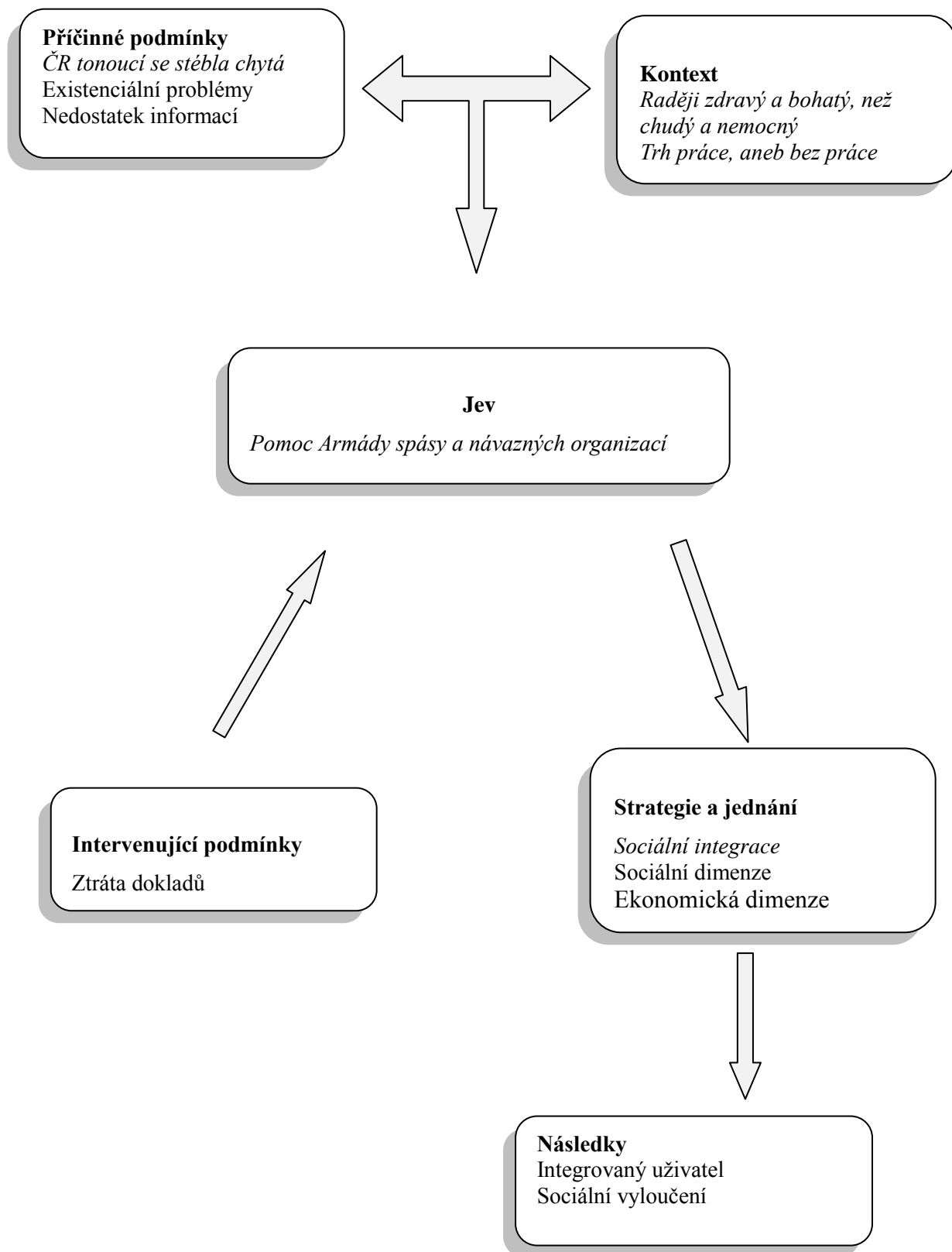
Z rozhovoru se slovenskými uživateli lze usoudit, jak je pro ně obtížné po příjezdu do ČR integrovat se do společnosti. Mají představu, že si zde rychle najdou práci, vydělají peníze a budou žít tak jako většina občanů. Překvapující je, že se nesnažili nejprve hledat pomoc na Slovensku, neorientují se ve slovenském systému sociálního zabezpečení a bez zajištění existenciálních podmínek odjeli do ČR. Jsou pak odkázáni na pomoc AS CSS JK a jiných návazných organizací a získat práci v Brně není pro ně snadné. I přes jejich velké úsilí získat zaměstnání a žít běžným způsobem života se někteří z nich potýkají s největším problémem, který se jim při pobytu zde vyskytne, a to ztráta anebo ukončení platnosti občanského průkazu či zdravotní karty pojištěnce. Jejich integrace v sociální dimenzi a postup do dimenze ekonomické je tak „pozastaven“ do té doby, než je jim na Slovensku občanský průkaz vydán nový.

Všichni slovenští respondenti se shodli, že pomoc a podpora ze strany návazných organizací je nedostatečná, spolupráce mezi úřady v ČR a na Slovensku téměř žádná a v konečném důsledku snaha pomoci ze strany AS CSS JK a Charity je neefektivní.

4.3.2 Centrální kategorie

Opětvým zkoumáním všech podkladů z otevřeného a axiálního kódování jsem dospěla k názoru, že hlavní faktor ovlivňující sociální integraci slovenských uživatelů a centrální kategorie selektivního kódování je kategorie Pomoc Armády spásy a podkategorie návazné organizace. Tato kategorie ovlivňuje společný znak všech zjištěných skutečností, shromážděných údajů. Je primárním problémem, který ovlivňuje sociální integraci slovenských uživatelů AS.

Graf č. 5 Paradigmatický model selektivního kódování

4.3.3 Popis selektivního kódování

Jev vzniká z mnoha příčin, vyskytuje se v určitém kontextu a vzájemně ovlivňuje. Jev souvisí s intervenujícími podmínkami a má vliv na strategii a jednání a na následky.

Paradigmatický model vyjadřuje, jak vnímají slovenští uživatelé pomoc při integraci do společnosti. Po příchodu do ČR jsou nuceni z existenciálních důvodů žádat o pomoc, zejména Charitu, která jim doporučí ubytování v zařízení AS CSS JK. Kontaktují sociálního pracovníka NDC a noclehárny, který jim umožní odpuštění platby na několik dní, než se jejich situace v ČR stabilizuje. Sestaví společně IP, ve kterém postupně pracují a hodnotí jejich začlenění do společnosti. Snaží se společně s návaznými organizacemi uplatnit se na trhu práce. Slovenští uživatelé jsou aktivní, pokud práci získají, nesetrvávají delší dobu na AS CSS JK a fungují bez pomoci sociálních služeb. Většina slovenských uživatelů ale z důvodu nízkého vzdělání, vysokého věku, nedostatku vhodných pracovních míst práci nezíská. Nárok na sociální dávky nemůžou uplatnit a o evidenci na úřadě práce zájem nejeví. Přistupují často na nelegální práce, kde jim je nepravdělně vyplácena mzda. O zdravotní péči v ČR zájem nemají, pokud onemocní, navštíví dobrovolníci zdravotní sestru, která má v budově AS CSS JK zřízenou ordinaci. Nejhorší situace nastává, pokud slovenský uživatel ztratí občanský průkaz, anebo si potřebuje vyřídit osobní záležitosti na Slovensku. Nedostatek finančních prostředků mu neumožní odcestovat do trvalého pobytu a organizace Charita mu poskytne jízdenku – úvěr jen po hranice republiky. I když si finanční prostředky na cestu obstarají, často na slovenských úřadech dochází při jednání k nedorozumění a ke střetu zájmů. Vrací se zpět do ČR do zařízení AS CSS JK a využívají během dne služeb NDC. Upadají do závislosti na alkoholu a večery tráví v brněnských ulicích, kde jim hrozí nebezpečí fyzického napadení. Pokud k napadení dojde, nebude jim poskytnuta zdravotní péče, protože nemají zdravotní kartu pojištěnce. Slovenští uživatelé tak patří k nejohroženějším skupinám osob ohrožených sociálním vyloučením v Brně.

Kostrou celého příběhu je nedostatečná spolupráce jak s návaznými organizacemi v ČR, tak i na Slovensku.

4. 4 Interpretace zjištěných zkušeností

Ve svém výzkumném šetření jsem zjišťovala, jaké hlavní faktory ovlivňují sociální integraci slovenských uživatelů AS CSS JK v Brně, jejichž počet v posledních době v tomto zařízení narůstá. Nejprve bylo potřeba objasnit příčiny, které vedly slovenské uživatele k odchodu ze země. Analýzou rozhovoru bylo shledáno u všech respondentů, že důvodem byla ztráta zaměstnání na Slovensku, nezájem či respektive neznalost využití možnosti sociálního zabezpečení na Slovensku a narušené rodinné vazby. Jako cílovou zemi si zvolili Českou republiku, protože zde nevnímají jazykovou bariéru a je v sousedství se Slovenskou republikou.

Úspěšná integrace slovenských uživatelů závisí na dobrých informacích, které by měli mít ještě před odjezdem ze Slovenska. Všichni respondenti přijeli do Brna bez zajištěného ubytování, práce a informací o organizacích poskytujících v případě potřeby cizincům pomoc.

Jednou z dalších příčin neúspěchu integrace slovenských uživatelů je, že nevládní doklad totožnosti, který ztratili, anebo jim propadla platnost. Bez občanského průkazu nezískají v Brně ubytování a je jim tak znemožněn přístup na trh práce. V důsledku toho jsou ohroženi sociálním vyloučením. Vydání nových dokladů totožnosti vyžaduje složité jednání na úřadech, které je pro slovenské uživatele finančně náročné. Pomoc a podporu ze strany Armády spásy a návazných organizací považují za neuspokojivou. Dalším důvodem nevyhovující pomoci v integraci je nedostatečná spolupráce s kompetentními organizacemi na Slovensku, které by mohly slovenským uživatelům usnadnit průběh obstarávání osobních záležitostí.

Slovenští uživatelé se snaží začlenit do společnosti, v rámci Individuálního plánu intenzivně reagují na nabídky práce, ale z nedostatečné kvalifikace a vysokého věku nebývají obsazováni na volná pracovní místa. Vztahy na AS CSS nevytváří, ale patří k uživatelům nekonfliktním, respektující Domovní řád. Podle jejich tvrzení vidí efektivní pomoc ve využití elektronické komunikace a vzájemné kooperaci se slovenskými úřady.

Návrat zpět na Slovensko nemá v úmyslu žádný z dotazovaných slovenských respondentů.

C Závěr

Slovenští uživatelé mají zájem integrovat se do společnosti v ČR. Jejich úspěšná integrace závisí na dobrých informacích, které mají mít k dispozici ještě před odjezdem ze Slovenské republiky. Těch se jim nedostává a přijíždí do města Brna bez zabezpečení základních životních podmínek. Pomoc vyhledávají u neziskových organizací, zejména u organizace diecézní Charity Celsuz, oddělení pomoci cizincům. Odtud je jim doporučeno využití pomoci u Armády spásy, Centra sociálních služeb Josefa Korbela, které poskytuje sociální službu osobám bez přístřeší starším 18 let. Pomoc a podpora se jim poskytuje jako českým uživatelům. Sociální pracovníci nemají odborné vzdělání v pomoci integraci cizincům, a tak se jim snaží pomoci jen na základě vlastních zkušeností.

Zpočátku je jim poskytováno ubytování s dodatkem ke smlouvě o odpuštění platby za ubytování z insolventních důvodů. Sociální pracovníci i slovenští uživatelé se snaží spolupracovat i s jinými neziskovými organizacemi, ale v konečném důsledku je veškeré snažení často neefektivní. Slovenští uživatelé jsou tak odkázáni pomoci si sami.

Pokud vlastní doklad totožnosti, je jejich iniciativa v přístupu na trh práce s porovnáním českých uživatelů daleko větší. Tímto zjištěním byli překvapeni všichni sociální pracovníci. Slovenské uživatele neodradí neúspěch, že je nechtějí přijmout do zaměstnání na určitou pracovní pozici, ale bez výhrad vezmou i takovou práci či brigádu, o kterou by český uživatel neměl zájem. I během pracovního procesu nadále přemýšlí o dalších, výhodnějších pracovních podmínkách a kontaktují nové zaměstnavatele. Neočekávají pomoc ze systému sociálního zabezpečení na Slovensku ani v České republice. Pracující slovenští uživatelé se nezdržují dlouho v AS CSS JK a brzy jej opouští, fungují tak bez závislosti na sociálních službách.

Největší problém mají slovenští uživatelé s vyřizováním nového občanského průkazu. Potíže, které mají při jednání na úřadech ve SR spojené s nedostatkem finančních prostředků, odradí slovenské uživatele od podání žádosti a spokojí se tak s poskytováním sociálních služeb NDC. Jsou ohroženi sociálním vyloučením a přijímají status „bezdomovce“. Na rozdíl od českých občanů bez přístřeší, nemají slovenští občané nárok na sociální dávky, pomoc v hmotné nouzi a zdravotní péči. Patří tak k nejohroženější skupině lidí bez přístřeší ve městě Brně.

Podle zjištění výzkumu, hlavními faktory ovlivňujícími sociální integraci slovenských uživatelů AS jsou předem zajištěné informace před odjezdem ze SR o podmínkách pobytu v ČR a znalost organizací v ČR, kde se můžou slovenští občané obrátit v případě potřeby o pomoc, dále pak spolupráce sociálních pracovníků i uživatelů s návaznými organizacemi v ČR i ve Slovenské republice při vyřizování osobních záležitostí i při uplatnění slovenských uživatelů na trhu práce v ČR. Po splnění těchto podmínek můžou slovenští uživatelé fungovat ve společnosti bez závislosti na sociálních službách a nebudou tak ohroženi sociálním vyloučením.

Po poradě se sociálními pracovníky jsme navrhli, že jako nejlepší řešení je cesta navázání spolupráce s Charitou ve Slovenské republice. Armáda spásy měla zájem provozovat svoji činnost i na Slovensku. Podle slov kapitánky AS Pavly Vopáleníkové tuto nabídku Slovenská republika zamítla (Kurz AS, Praha, 2008).

Dále je třeba dořešit problematiku získání finančních prostředků do místa trvalého bydliště a potom zajištění pobytu na Slovensku po dobu vyřízení si nutných osobních záležitostí. Zjištěním těchto podrobností týkajících se sociálního začlenění slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy lépe chápeme jejich problémy, se kterými se denně setkávají. Využitím těchto poznatků se můžeme zaměřit na zjištěné problémy, které brání uživatelům v jejich sociální integraci v naší zemi. Pro zefektivnění poskytování sociálních služeb v našem zařízení se budeme soustředit na lepší spolupráci s jinými organizacemi zabývajícími se pomocí cizincům a pokusit se řešit daný problém prostřednictvím vyjednávání a dohody jak s českými orgány, tak i se slovenskou stranou.

Cílem je, aby naše zařízení CCS JK dokázalo pomáhat nejen našim uživatelům, ale i uživatelům z cizích zemí.

Seznam použité literatury

1. *Armáda spásy: 1. svobodné shromáždění po 40. letech: Sbor Církve bratrské Brno, 1. července 1990.* Zvl. vyd. Brno : Sbor církve bratrské, 1990. Salutista.
2. BALÁŠ, O., HEŽOVÁ, M. aj. *Aktuální otazníky fenoménu bezdomovectví.* 1. vyd. Brno : Centrum sociálních služeb, 2010, 78 s. ISBN 978-80-254-9015-0.
3. BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku.* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
4. BOND (2011): We are here to serve - IHQ Welcome To General Linda Bond. [online]. New frontier, Vol 29. No 06. [Cit. 07-10-2011]. Dostupné na http://issuu.com/newfrontierpublications/docs/nf_2906
5. *Co je Armáda spásy.* Praha : Ústředí Armády spásy, informační brožurka, 48 s.
6. ČERNÁ, M., GALKO, M. *Adresář organizací působících v sociální oblasti ve městě Brně.* 2 vyd. Sociální nadační fond města Brna : 2007, 145 s.
7. DIJKSTRA, Pieter. *Směrnice národního velitele Armády spásy v ČR o pracovních právních vztazích.* Praha : Ústředí Armády spásy, 2008. č. 9. 24. s.
8. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha : Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
9. HENDL, JAN. *Úvod do kvalitativního výzkumu.* 1.Vyd. Praha : Karolinum, 1997, 243 s. ISBN 80-7184-549-3.
10. KLIMEŠ, Pavel, a VOPELÁKOVÁ, Pavla: *Poskytujeme sociální služby.* Praha : Ústředí Armády spásy, 2008. 51 s.
11. KOSORIN, Pavel. *Domovní řád azylového domu* Brno: Centrum sociálních služeb AS, 2008, s. 6.

12. KOSORIN, Pavel. *Domovní řád nízkoprahového denního centra*. Brno: Centrum sociálních služeb AS, 2008, 4 s.
13. KOSORIN, Pavel. *Domovní řád noclehárny*. Brno: Centrum sociálních služeb AS, 2008, 7 s.
14. KOSORIN, Pavel. *Vnitřní směrnice*, 2011, Brno.
15. KOSORIN, Pavel. *Výroční zpráva 2007*. Praha :
16. KOSORIN, Pavel. *Výroční zpráva 2010*. Praha : Ústředí AS, 2011. 74 s.
17. MALACH, Aleš. *Pohled na dějiny Armády spásy*. Brno: Armády spásy, kurz pracovníků pss Ostrava, 2008. 22 s.
18. MASSEY, DOUGLAS. S. (2005). *Worlds in motion: understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford: Clarendon Press. 362 s. ISBN 0199282765.
19. Ministerstvo vnitra (2010) *Koncepce integrace cizinců na území České republiky*. [on line]dostupné na http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/C0665259AEE14CA4C12571B6006D8A70
20. Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut. *Smlouva o fungování Evropské unie*. 2008, 133 s.
21. RAKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. Vyd. 1. Brno : Barrister&Principal, 2011a, 181 s. ISBN 978-80-87474-19-8.
22. RAKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR II*. Vyd. 1. Brno : Barrister&Principal, 2011b, 186 s. ISBN 978-80-87474-20-4.
23. RAKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR II* : Vyd. 1. Praha : VÚPSV, 2011d, 68 s. ISBN 978-80-7416-089-9.
24. RAKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. Vyd. 1. Praha : VÚPSV, 2010c, 121 s. ISBN 978-80-7416-067-7.

25. SIROVÁTKA, Tomáš. *Marginalizace na pracovním trhu: příčiny diskvalifikace a selhávání pracovní síly*. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 1997, 138s. ISBN 80-210-1716-3.
26. *Služby pro cizince, Odborné sociální poradenství*, Informační leták. Diecézní charita Brno, CELSUZ, 2010.
27. Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut. *Smlouva o fungování Evropské unie*. 2008, 133 s.
28. ŠKVARŤÍČEK, ROMAN., ŠEĎOVÁ, KLÁRA. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1.vyd. Praha : Portal, 2007, 377s. ISBN 978-80-7367-313-0.
29. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno : Albert, 1. vyd. 1999, 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
30. TROMBÍK, P. (2004). *Conception of integration of aliens in the Czech Republic*. In. *Integration of immigrants in Europe : proceedings of an international conference*. Praha . Slovo 21, 27-30 s. ISBN 80-239-3924-6.
31. VACULÍK, Jaroslav: *Nástin českých a slovenských přeshraničních migrací v meziválečném období*. Masarykova universzita 2010, TYPO ART PRESS Brno. ISBN 978-80-210-5365-6.
32. Telefonický rozhovor dne 25.02.2012, Úřad práce Brno, sociální pracovnice Vlková.
33. Zákon č. 155/2006 Sb. *O důchodovém pojištění*, v platném znění.
34. Zákon č. 111/2006 Sb. *O hmotné nouzi*, v platném znění.
35. Zákon č. 40/1993 Sb. *O nabytí a pozbytí státního občanství ČR*, v platném znění.
36. Zákon 187/200 Sb. *O nemocenském pojištění*, v platném znění.
37. Zákon č. 326/1999 Sb. *O pobytu cizinců na území České republiky*, v platném znění.

38. Zákon č. 108/2006 Sb. *O sociálních službách*, v platném znění.
39. Zákon č. 117/2006 Sb. *O státní sociální podpoře*, v platném znění.
40. Zákon č. 435/2004 Sb. *O zaměstnanosti*, v platném znění.

Bibliografický záznam

BERČIKOVÁ, Jana. *Sociální integrace slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy v Brně : diplomová práce*. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské sociální práce, 2012. 75 s., 21 s. příloh.

Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz.

Anotace

Diplomová práce s názvem *Sociální integrace slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy v Brně* pojednává o motivech odchodu slovenských uživatelů ze Slovenské republiky a jejich způsobu integrace v České republice.

Teoretická část se zaměřuje na vymezení integrace a její koncepční zásady v České republice, právní postavení občanů ze států Evropské unie a možnosti poskytování sociálních služeb ve městě Brně z hlediska sociální a ekonomické dimenze integrace.

Metodologická část vychází z kvalitativního výzkumu a zjišťuje, jak slovenští uživatelé vnímají život v hostitelské zemi a hodnotí pomoc v sociální integraci v zařízení Armády spásy a návazných sociálních službách.

Cílem výzkumného šetření je odpovědět na otázku, jaké hlavní faktory ovlivňují (ne) integraci slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy v Brně.

Annotation

The thesis *The social integration of Slovak users at the Salvation Army Centre for homeless people in Brno* discusses the emigration motivation of Slovak users and their ways of integration in the Czech republic. The theoretical part focuses on the definition of integration and its conceptual principles in the Czech republic, on the legal positions of the citizens from EU member states and on the possibilities of providing social service in Brno in terms of social and economical dimension of integration.

The methodological part is based on qualitative research and finds out, how the Slovak users perceive the life in the host country and how they evaluate the help with social integration provided by the Salvation Army shelters and following social service.

The goal is to find the main factors, which influence the integration of Slovak users at the Salvation Army Centre in Brno.

Klíčová slova

Sociální integrace, sociální a ekonomická dimenze integrace, Armáda spásy, slovenský uživatel azylového domu, návazné sociální služby, systém sociální zabezpečení, informace a spolupráce

Keywords

Social integration, social and economical integration, Salvation Army, Slovak user of the shelter house, following social service, social security systém, information and cooperation.

Resumé

Zařízení Armády spásy Centrum sociálních služeb Josefa Korbela zaznamenalo v poslední době zvýšený počet slovenských uživatelů ve všech registrovaných službách.

Slovenští uživatelé přijeli do České republiky za prací a s vyhlídkou na lepší budoucnost. Po příjezdu do České republiky neměli zajištěné ubytování ani zaměstnání a přístup na trh práce z důvodu vysokého věku a nízkého vzdělání měli omezený. Slovenští klienti se tak stávají nejohroženější skupinou sociálního vyloučení.

Ve své diplomové práci jsem provedla kvalitativní výzkum, ve kterém jsem se zaměřila na to, jaké hlavní faktory ovlivňují (ne) integraci slovenských uživatelů azylového domu Armády spásy v Brně. Diplomová práce objasňuje, s jakými úskalími se slovenští uživatelé potýkají při jejich integraci do společnosti, kde v případě potřeby vyhledávají pomoc a uvádí doporučení spolupráce mezi českými a slovenskými institucemi.

Cílem je poskytovat kvalitní sociální služby nejen českým občanům, ale i uživatelům z cizích zemí.

Summary

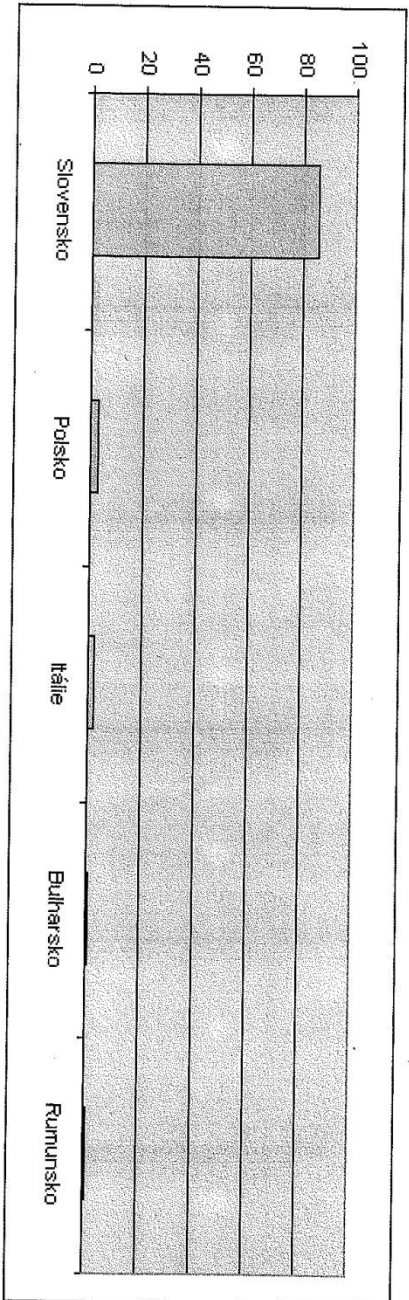
The Salvation Army Centre of Josef Korbela noticed in the last time a rising number of Slovak users in all registered services. The Slovak users came to the Czech republic to find job and better future. After arriving they did not have accomodation or job and their acces to labor market was limited because of their low education and high age. Slovak users form a group mostly endangered by social exclusion.

In the qualitative research I focused on the main factors influencing the integration of Slovak users at the Salvation Army Centre for homeless people in Brno. The thesis explains the problems the Slovak users have to face by their integration, shows, where are the users looking for help and gives advice for cooperation between the Czech and Slovak institutions

The main goal is to provide quality social service for both Czech and Slovak users.

Poradna pro cizince

Poradna pro cizince DCHB (Celsuz - Služby pro cizince)						
Struktura občanů EU podle země původu						
Země původu	Slovensko	Polsko	Itálie	Bulharsko	Rumunsko	Celkem
Počet klientů	86	3	2	1	1	93

DIECÉZNÍ CHARITA
BRNO

Příloha č. 2 Rozhovory s uživateli azylového domu

1. Okruh Identifikační údaje o respondentovi Jozef

Odkud pocházíte?

Zo Slovenska ...z okolia Trenčína.

Jaké je Vaše vzdělání?

Stredoškolské vzdelanie, do roku 1989 pracoval vo vedúcich funkciách bývalých národných výborov a v oblasti zásobovania z vtedajších kapitalistických štátov. Bol som členom KSČ a po revolúcii ...po r. 1989 som stratil na Slovensku zamestnanie, navyiac som sa rozviedol, až do roku 2002 som se stále potýkal s problémami pri hľadani zamestnania a tým i so svojim uplatnením. Zo Slovenska som odišiel v roku 2002 do ČR z niekoľkých dôvodov, jednak to boli potiaze s prácou na Slovensku, narušené rodinné vzťahy... prišlo mi vhod, že tu boli záplavy a videl som tu akúkoľvek prácu, neštítim se manuálne robiť. Jednu augustovu nedeľu som šiel stopom do Čiech, dostal som sa do Českých Budejovic a na druhý deň pondelok som nastúpil do práce. Vzhľadom k tomu, že na Slovensku sú rodinné vzťahy narušené, tak nejazdím tam a musel som navštíviť Slovensko len v prípadoch, kedy potrebujem vybaviť doklady ako OP, RP, vysvedčenie apod.

Jste v kontaktu s rodinou?

Nie som s nimi v kontakte, ani s deťmi. Nechal som im byt.

Kdy jste se rozhodl odejít ze Slovenské republiky?

Odpověď viz výše.

Co bylo důvodem odchodu ze Slovenské republiky?

Odpověď viz výše.

Proč jste se rozhodl pro Českou republiku?

Vedel som, že na 100% nájdem prácu, záplavy, začal som pracovať na likvidácii v stavebníctve, pri opravách objektu, zničených záplavami.

Radil jste se před odjezdem s někým?

Nie.

Co by se muselo stát na Slovensku, abyste nemusel odejít?

Musel by som tam mať prácu, rozišiel som sa s rodičmi...ťažko povedať, tata bol komunista, nemohol pochopiť, že nemám prácu, bol som mesiac doma, nezniesol to, všetci ma poznali..bývalý komunista. Hanbil som sa manuálne pracovať na Slovensku...hoci by som to zvládol, s potiažami

s ubytovaním u rodičov to nešlo, manželke som nechal byt. Ak mám platiť na Slovensku ubytovňu, alebo tu..tu je práca...hneď som ju mal.

2. Okruh Pobyť v Českej republike

Na koho jste se obrátil po příjezdu do České republiky?

Po příjazde som mal peniaze, do Českých Budejovic a hneď som mal prácu, bolo mi poskytnuté ubytovanie – cielene som šiel na záplavy..išiel som na blink.

Co (kdo) Vám nejvíce pomohlo?

Tie záplavy...už som sa zabehal, zohnal som prácu, kontakty, zarábal som pekné peniaze.

S jakými problémy jste se potýkal?

U jednej firmy som robil, ten neplatil, postupne sa i tu zhoršovala situácia na trhu práce, bolo sice dosť, ale začali podvádzať s nevyplatením mzdy, oneskorením a už to životný rytmus narušovalo.

Měl jste zajištěno ubytování?

Odpoveď výše.

Věděli jste před příjezdem o organizacích pomáhajícím cizincům?

Nepotreboval som v tej dobe a nevedel.

Proč jste se rozhodl využít služby AS?

Práca bez zmluvy..len ústnou dohodou...behom 10 rokov to malo zostupnu fázu. Zdravotné poistenie som na Slovensku neplatil a tu len keď som mal zmluvu na HPP. Na AS som sa dostal v podstate-tobil som vo Slavkove, prácu ukončil v marci 2010, vrátil som sa do Brna, o charitných organizácií som už bol informovaný a pretože som nemal prácu ani ubytovanie, ocitol som sa tu...o Filovi som nevedel.

3. Okruh Sociální integrace – sociální a ekonomická dimenze

Jaký máte pobytový status?

Nie som nahlásený, pretože nemám zdravotnú poisťovňu, nemôžem si nahlásiť prechodný pobyt.

Vlastníte průkaz totožnosti a kartu pojištěnce?

Kartu nemám, OP mám.

Jaké máte zkušenosti s vyřizováním dokladů?

V roku 2006 sme boli v Prahe okradnutí o osobné doklady, zamestnanie som v tej dobe mal, chýbali mi při kontrolách, 4x som bol na veľvyslanectve, niekoľkokrát na ministerstve zahraničí so žiadosťou o pomoc, jako vybaviť doklady, musel som na Slovensko, kde som zažil hrôzu, pretože vybavenie OP bol potrebný rodný list, ktorý mi matričný úrad v Trenčíne nechcel vydať, keďže ma

nepoznali a chceli po mne svedectvo rodinného príslušníka, nikoho som nepoznával, nemal som kde na Slovensku, nemal som dostatok financií, zúfalá situácia. Šiel som na políciu s tým, že predsa tam majú moje foto, rodný list...nech mi oni potvrdia totožnosť...nič nepomohlo. Nakoniec na moje naliehanie na pracovnícu, našla na polícii a našla v ich registru moje doklady a bola tam pripnutá obálka, ktorým odosielateľom bola Praha a v nej sa nachádzali moje kompletne doklady. Dedukujem z toho, po stráte v Prahe niekto našiel a odovzdal.

Jaké máte zkušenosti s jednáním na úřadech?

Vybavujem zdravotné poistenie, teraz pracujem na DOPP, čakám na prvú mzdu a mám záujem zaplatiť si poistenie každý mesiac sám, dať sa normálne zdravotne do poriadku.

Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Brigády, práca na čierno, krátkodobé úvazky....stále hľadám.

Kde v případě potreby vyhledáte zdravotní péči?

V prípade choroby som v koncoch..zháňam lieky proti bolesti zubov..jediná pohotovosť je na Bratislavskej, ale chcú všetci hneď peniaze, pred odchodom zo Slovenska som podpísal prehlásenie na ÚP o tzv. Dobrovoľné nezamestnanie alebo tak nejak, to obsahovalo, že nemám nárok na sociálne dávky....nie som registrovaný, aby som sa vyhol každotýždňovej návštevy ÚP na Slovensku. Nemal som záujem o podporu na Slovensku.. zrušil som registráciu, aby som mal slobodu v Čechách.

Jste evidovaná na úřadě práce?

Odpoveď výše.

Jaké máte zkušenosti s hledáním zaměstnání?

Keď človek chce nájsť prácu, akurát všetko je to postavené na tom veku, proste niektoré organizácie ľudí s vekom nad 50 rokov nenaberajú do svojich rad.

Jak hodnotíte Vaše zaměstnání?

Nemám pocit diskriminácie, hovorím česky a málokto mi verí, že som Slováčok. S tým, že mám záujem ďalej pracovať v Čechách, chcem navštíviť ÚP na Slovensku a zistiť, či ak mám činnosť v ČR formou Hlavný pracovný pomer alebo Dohodu o provedení práce sa dá využiť opätovná registrácia na úrade práce kvôli zdravotnému poisteniu...

Hlavní pracovní poměr v Čechách...keď sa odpracuje 12 mesiacov za posledných 24 mesiacov čím by mi vznikol nárok na registráciu i na českom úrade práce s možnosťou poberania sociálnych dávok.

Jaké aktivity vyvíjíte v rámci IP, abyste se integroval do společnosti?

Stále hľadám prácu, i keď mám prácu, snažím sa nájsť niečo lepšie, vzhľadom k zdravotnému stavu...nedokážem sa nudiť, nebaví ma ani čítanie.

Jste spokojený s kvalitou života v ČR, jak vypadá Váš běžný den?

V Čechách těžko sa mi to porovnáva, 10 rokov životnú úroveň som považoval za vyššiu a tak ju hodnotím i dnes.

Co podle Vás komplikuje sociální integraci a co by ji naopak usnadnilo?

Vytvorit niekoľko pracovísk, kde by sa dali vybaviť všetky matričné doklady, aspoň tie väčšie mestá, orgány, ktoré by mali právomoc pomôcť človeku i materiálne, finančne s bývaním. Nahradili by službu českých charitných organizácií. Som cudzinec, aby som neobťažoval české organizácie. Som Slovák, tak aby tu fungovali slovenské organizácie, aby ste sa necítili ako 5 koleso na voze. Mám pocit, že ujedam z cudzieho chleba a ja sa obraciam o pomoc...bolli sme spoločný štát, mám odpracované...mohol by som odcestovať, Česko je mi najbližší štát.

Stresuje ma myšlienka návratu na Slovensko, neviem, čo ma tam čaká. Pod Slovensko vybavím si ...je to moja rodná krajina a celá sa mi odcudzila a ja jej. Neľahá ma tam vôbec nič. Najradšej by som dožil v Čechách.

4. Okruh Armáda spásy a návazné sociální služby v Brně

Jak hodnotíte pomoc Armády spásy v Brně?

Keby nebola AS možno skončím na ulici...určite so zhoršením zdravotného stavu...zlá psychická situácia...tu je možné sa zkulturniť, žiť normálne, aby som mohol fungovať, komunikovať s okolím, ale je to stále pomoc českých organizácií.

Jak hodnotíte vztahy mezi uživateli Armády spásy CSS JK?

Nie sú dobré, každý hľadá na seba...ľudia sú pretvárkou, ohovárajú, je to náročné. Najlepšie nikoho si nevšimáť.

5. Okruh Návrat na Slovensko

odpoveď výše

Máte v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do další země?

Bojujem, nerezignujem. Mojm cieľom je postaviť sa na nohy a tak mať iné bývanie s väčším súkromím...žiť chcem tu.

1. Okruh   Identifikační údaje o respondentovi   Ján

Odkud pocházíte?

Pochádzam zo Strdné, južné Slovensko Tornala

Jaké je Vaše vzdelání?

Vyučený ako horník, na Slovensku som pracoval do 1993 roku a potom som bol ako živnostník do roku 1999 a robil som ako SBS (súkromá bezpečnostní služba) družka ochorela a nechal som robotu, musel som sa o ňu starať, bol som taxikárom, mal úzky kontakt s tou agentúrou.

Jste v kontaktu s rodinou?

V kontakte som so svojim bratrancom, telefonujeme si...nejazdím, lebo finančne som vyhorel.

Kdy jste se rozhodl odejít ze Slovenské republiky?

Odišiel som 2010, známy mi povedal, aby som zarobil viac a môžem robiť vonku v Brne, že sa viacej zarobí a rozhodol som sa cez tú agentúru. Zaisťovala agentúra ubytovanie, pracoval som tam 3,5 roka, agentúra skončila...teraz sa inak nazýva. Čakal ma koordinátor a odviezol ma na ubytovňu.

Co bylo důvodem odchodu ze Slovenské republiky?

Stabilná práca a lepšie platená.

Proč jste se rozhodl pro Českou republiku?

Tá agentúra bola tu, na slovensku boli tiež menšie peniaze. Nemecko, Rakúsko, kde neviete ich jazyk ťažko sa uchytíte.

Radil jste se před odjezdem s někým?

So slovenským zákazníkom, ako taxikár niekedy sa zarobilo a niekedy nie a žiť treba každý deň.

Co by se muselo stát na Slovensku, abyste nemusel odejít?

Stabilná práca dobre zaplatená.

2. Okruh   Pobyt v České republice

Na koho jste se obrátil po příjezdu do České republiky?

Na živnostníka, ktorý začal mať problémy a nechal nás tu samotných. Po mesiaci som zostal sám. Cítil som sa dosť blbo, mizerne, lebo že fakticky nám nedal všetky peniaze, len určitú čiastku, bývali sme v chate, bolo teplo v máji.

Co (kdo) Vám nejvíce pomohlo?

Musel som si sám pomôcť.

S jakými problémy jste se potýkal?

Kdo chce robiť, sám sa uživí, lebo si zarobí, ale tu len s takými problémami, tu sú zdraví ľudia a nechce sa im robiť, čakajú, čo im štát dá, tí, čo sú chorí, musia byť doma, ale Česi len využívajú dávky sociálne. Platia si z dávok ubytovanie a jedlo a nesnažia si zarobiť aspoň brigádou. Ja si teraz predávam Nový Prostor, každý deň som preč, zarobím si na ubytovňu, na jedlo a nie som rozmarný, nepotrebujem 200,- Kč prepíť. Ja teraz aj dnes som predal 6 časopisov cca 240,- Kč, ale skladám na časopisy, nakupujem a mám peniaze, aj oblečenie si kupujem.

Byl jste evidovaný na ÚP?

Na Slovensku som nebol nikdy na dávkach. UP len málo.

Měl jste zajištěno ubytování?

V tej chatke prvý raz, než som sa ubytoval, tu bol som, vonku nespál som, len som chodil po uliciach.

Nový prostor mi doporučil Bakala pred pol rokom.

Věděl jste před příjezdem o organizacích pomáhajícím cizincům?

Nevedel som.

Proč jste se rozhodl využít služby AS?

Teraz som tu, lebo mi ľudia doporučili v októbri, aby som cez zimu nebol vonku.

3. Okruh   Sociální integrace   sociální a ekonomická dimenze

Jaký máte pobytový status?

Mám vybavený prechodný pobyt na adresu (cez agenturu).

Vlastníte průkaz totožnosti a kartu pojištěnce?

OP a kartu poistenca tiež.

Jaké máte zkušenosti s vyřizováním dokladů?

Nemám skúsenosť.

Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Predávam Nový Prostor.

Kde v případě potřeby vyhledáte zdravotní péči?

Nechodím ku doktorom. V najhoršom asi k MUDr. Dybové.

Jste evidovaná na úřadě práce?

Nie.

Jaké máte zkušenosti s hledáním zaměstnání?

Skúsenosti mám, že ja som tu pobehal niekoľko agentúr aj z úp, ale tam boli profesie zedník tesár...všade pýtali vyučný list, darmo mám prax, ale neuznajú mi to. Ten vyučený nespraví tak dobre ako ten čo má prax, prax urobí majstra. Nezobrali ma....pre mňa boli lepšie agentúry, lebo zabezpečujú ubytovanie...agentúra to tak robí, kde idete robiť a povedia, že za toho človeka chcú 150,-/hodinu a nám vyplatia 80,- tak ako sme dohodnutí.

Jak hodnotíte Vaše zaměstnání?

Diskrimináciu som nepocítil takto, oni zoberú - to je jedno či Čech či Slovák, dôležité je, či vie robiť, či sa mu chce.

Jaké aktivity vyvíjíte v rámci IP, abyste se integroval do společnosti?

Tak som sa snažil prispôbiť v akej som, hľadal robotu, aby boli peniaze, to je pre mňa najdôležitejšie, aby som na seba a ubytovanie, aby som vyrobil sám, aby som nebol na niekoho odkázaný, bude ma vydržiavať a ja ani nepohol prstom, to by som radšej išiel peši na Slovensko.

To by ma všetky kosti boleli, keby som nerobil, mal som otca ťažko chorého, ako malý som bol hlava rodiny, chodil som na brigády.

Jste spokojený s kvalitou života v ČR, jak vypadá Váš běžný den?

Nie je to tu špatné, nehovorím, že je to zlé, hocikde ste ale to záleží. Poviem vám, zariadil som si to, aby som sa tu nehanbil.

Co podle Vás komplikuje sociální integraci a co by ji naopak usnadnilo?

Honorárny konzul vám ponúkne pomoc, ale musíte to vrátiť v tom štáte, vrátiť do 7 dní, kde by som ich nabral, teraz prišli do Čiech, tu im holuby padajú zadarmo, prečo by ju nevyužiť. Na Slovensku vám povedia nocľaháreň, máte to zadarmo, ale nie je možné ju využívať 5 - 6 rokov ako tuto. Mesiac, buď si nájdete prácu alebo ku rodine.

4. Okruh Armáda spásy a návazné sociální služby v Brně

Jak hodnotíte pomoc Armády spásy v Brně?

Tu sa mi páči ...pomohlo mi to, keď som bol v núdzi, teraz keď predávam NP nemožem si dovoliť lepšie ubytovanie. Hľadáť stále robotu, potrebujem sa dostať z finančnej tiesni.

Jak hodnotíte vztahy mezi uživateli Armády spásy CSS JK?

Radšej sa ani nepýtajte. Tu viete oni tuto žijú zo sociálneho a ktorý robí, chcú využiť zdraví ľudia. Tuto tieto vzťahy nebudem sa vyjadrovať.

5.Okruh Návrat na Slovensko

Máte v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do další země?

Nechcem...nemôžem prísť na Slovensko, nedá sa tam zarobiť....až sa to všetko zlepší.

1. Okruh   Identifikační údaje o respondentovi   Mária

Odkud pocházíte?

Zo stredného Slovenska, okres Krupina.

Jaké je Vaše vzdělání, jakou profesí jste vykonávala na Slovensku?

Robila som v Sliači v kúpeľoch ako chyžná. Prepúšťali, bola som pár mesiacov na Úrade práce a potom krátkodobo zamestnaná a nakoniec som odišla na Moravu cez agentúru do Veverskej Bitišky a tam som pracovala necelý rok. Dali mi výpoveď, bola som bez práce, financií, odišla som do Brna už sama, nie cez agentúru. V Armáde spásy som si za 2 mesiace našla prácu.

Jste v kontakte s rodinou?

So sestrou.

Kdy jste se rozhodl odejít ze Slovenské republiky?

Prvé zamestnanie som robila v slovenských kúpeľoch Sliač, dostala som výpoveď, znižovali stavy, neboli pacienti. Bola som bez práce a potom som bola pár mesiacov na Úrade práce a stamadiaľ som šla do zamestnania na 2 mesiace a potom som odišla sem cez agentúru a robila som vo Veverské Bytýšce asi 10 mesiacov pokiaľ som si nezlomila ruku a dostala som výpoveď a zostala som bez práce.

Brala som tú podporu, sestra mi pomáhala a našla tú agentúru a cez ňu sme išli viacerí. Bola som, to len to, že som si tú ruku zlomila a prišla o prácu. Na Slovensku je ťahšie nájsť si prácu, tak som skúšala ešte tu v ČR.

Co bylo důvodem odchodu ze Slovenské republiky?

Ze slovenska som sa rozhodla do česka kvôli práci. Tam som nechala sestru, potrebovala som zarobiť si peniaze. Do Česka som sa rozhodla, pretože je to blízko domov a neviem cudziu reč, ako by som sa dohovorela inde. Bola som spokojná s agentúrou, to len to, že som si tú ruku zlomila a prišla o prácu.

Zamestnanie bol ten dôvod.

Proč jste se rozhodl pro Českou republiku?

Je to blízko k domovu, na Slovensku mám sestru, rodičov už nie.

Radil jste se před odjezdem s někým?

Zakúsila som aj tam byť bez práce. Sestra mi pomáhala, ale to bola práca na dobu tak 2 mesiace a koniec. Sestra mi radila, aby som skúsila ísť sem (do ČR).

Co by se muselo stát na Slovensku, abyste nemusel odejít?

Na Slovensku som na úrade práce brala podporu, ale sociálne dávky som nebrala ...len podporu, chcela som do práce ...je to dobrá vec, tá podpora je málo peňazí, aby som mohla existovať. Prácu som si hľadala kdekade. Rozhodla pre ČR, prišla som sama, bez peňazí, bez práce, hrozný pocit, bola som zúfala, potom som sa obrátila na tú Charitu a tam doporúčili Armádu spásy.

Na Slovensku by musela byť robota, aby sa dalo zarobiť peniaze.

2. Okruh   Pobyt v České republice

Na koho jste se obrátil po příjezdu do České republiky?

V prvom rade Charita a tu títo sociálni pracovníci. Mala som strach a mala som šťastie, že som našla ľudí, ktorí mi pomohli kam sa obrátiť, aby som si čo najskôr našla prácu, ktorí ma podporovali. Sama som sa pýtala a na Charite mi poradili túto organizáciu.

Co (kdo) Vám nejvíce pomohlo?

Informovala som sa a už neviem kto mi to poradil....ľudia.

S jakými problémy jste se potýkal?

Nájsť si zamestnanie a potom ubytovanie. Sama som hľadala, nebola som registrovaná.

Měl jste zajištěno ubytování?

Nie.

Věděl jste před příjezdem o organizacích pomáhajím cizincům?

Nie, nevedela som.

Proč jste se rozhodl využít služby AS?

Odpoveď viz výše.

3. Okruh   Sociální integrace   sociální a ekonomická dimenze

Jaký máte pobytový status?

Status pobytový prechodný pobyt mám nahlásený na cizinecké policii, teraz som sa bola nahlásiť, predtým prechodný pobyt na AS to prechodný nedávajú, ale na základe garsonky mi dali prechodný pobyt od 1.9., je to lepšie, skôr si pomôžem vo všetkom, ja som si zobrala pôžičku, ako nábytok som chcela na splátky a pokiaľ nemáte prechodný pobyt, tak vám to nedajú, potom som si kúpila sedačku, už to ide.

Vlastníte průkaz totožnosti a kartu pojištěnce?

Áno, mala. Ten mám platný.

Jaké máte zkušenosti s jednáním na úřadech?

Ako kedy.

Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Chodím do roboty.

Kde v případě potřeby vyhledáte zdravotní péči?

Ku lékařce, a keď som bola tu, tak ku magistre.

Jste evidovaná na úřadě práce?

Bola som na Slovensku

Jaké máte zkušenosti s hledáním zaměstnání?

Skúsenosti ťažké, ale kto chce ten nájde, len to trvá. Niektorí čakajú, že im to ponúkne AS a charita a oni sami nechcú urobiť nič...Ľudia sú rôzni, daktori sú takí, oni mi to nájdu. Keď niekto niekomu poradí, musí i človek niečo urobiť.

S hľadáním práce bol problém, nebolo toľko práce, koľko som si myslela, práce by aj bolo, ale hľadajú mladších, aj na Slovensku takých ľudí nechcú.

Pomohol mi ho nájsť pán Filo, cez internet a už som tam aj ostala.

Jak hodnotíte Vaše zaměstnání?

No, berú ma úplne normálne. Som sa stretla s ľuďmi, ktorí nás berú vždy ako spoločný štát. Ako upratovačka robím.

Jaké aktivity vyvíjela v IP, abyste se integrovala do společnosti?

Keď som chcela existovať, som musela zháňať, chodiť, aby som si našla prácu, mala peniaze, aby som si mohla niečo dovoliť.

Aktivne hľadala prácu, ubytovanie. Dala som si žiadosť na bytové družstvo na dominikánskem a do pol roka som dostala garsonku i prácu na neurčito. Mám z toho veľkú radosť. Veľmi dobrú šéfovú, ktorá mi pomohla ozaj.

Jste spokojený s kvalitou života v ČR, jak vypadá Váš běžný den?

Cítim sa v ČR dobre. Stretávam sa s ľuďmi, čo pomôžu, poradia, nedávajú najavo, že som cudzinka. Bolo by to hrozné, keby som nemala robotu.

Co podle Vás komplikuje sociální integraci a co by ji naopak usnadnilo?

Strašné.Viete, bez roboty, bez peňazí, nepoznáte tu nikoho, nemáte sa na koho obrátiť. Musela by ste to sama zažiť. Prísť do cudzieh sveta. Našli sa ľudia, ktorí vám poradili aj pomohli.

4. Okruh Armáda spásy a návazné sociální služby v Brně

Jak hodnotíte pomoc Armády spásy v Brně?

Áno a keď som začala pracovať, išla som na ubytovňu. Tam som bola vyše roka a stamadiaľ hore na 5.poschodie a tam som dala žiadosť na byt a tam som behom polroka dostala garzonku v Novom Lískovci. Mala som šťastie, oplatilo sa čakať. V práci dali rok ako skúšobnú dobu, potom ďalší rok a teraz som dostala pracovnú zmluvu na neurčito.

Jak hodnotíte vztahy mezi uživateli Armády spásy CSS JK?

Diskriminace nie a keď bolo niečo na AS len ale brala som to jedným uchom dnu a druhým von, ale väčšinou to bolo tu a to som si nebrala. Keby mi to niekto iný povedal, tak by som nad tým rozmýšľala.

Jaký je Váš režim dne?

Viz odpověď níže

Jaké další organizace v Brně Vám pomáhají při integraci do společnosti?

Teraz už nepotrebujem, chodím do roboty....do divadla

Jak hodnotíte podporu a pomoc návazných organizací?

Malo by sa to zlepšiť...aby ten pocit, pocit neistoty, zúfalstva, už by som to nechcela v živote zažiť, nemáte peniaze, prácu

5. Okruh – návrat na Slovensko

Máte v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do další země?

V Česku by som chcela zostať...neviem..na návštevy na Slovensko jazdím raz za rok, sme so sestrou v kontakte.

1. Okruh Identifikační údaje o respondentovi Katarína

Odkud pocházíte?

Pochádzam z Veľkého Krtíša na Slovensku (smích)

Jaké je Vaše vzdělání?

Vzdelanie elektronické stredné odborné učilište vo VK.

Jste v kontaktu s rodinou?

Som v rozvodovom konaní. Mám jedného dospelého syna a 3 školo povinné sú detskom domove. Na Slovensku som bola žena v domácnosti, bola som registrovaná na úrade práce a mala som podporu v nezamestnanosti. Robila som upratovačku, prepúšťali ... pracovala som pod mestom.

Kdy jste se rozhodl odejít ze Slovenské republiky?

Roku 2007 som sa rozhodla odísť do Čiech za prácou, mala som ju tu vybavenú...sohovorila mi to agentúra na Slovensku vo Veľkom Krtíši do Čiech. Aby som si viacej zarobila, oni mi dali ponuku za prahou lázně toušen, ale rok som tam robila a potom prepúšťali. Tam som si našla ďalšiu prácu v Rakovníku, tak isto cez agentúru, všetko to bolo na zmluvu. Približne rok medzitým ...aj kvôli bytovému dvovodu, robota bola aj s ubytovaním. Potom som sa vrátila na Slovensko.....Ale opäť nebola na Slovensku robota a rozhodla som sa teraz do Brna, ja zasa som išla späť do Čiech...teraz do Brna, chcela som tu pracovať, zarobiť peniaze.

Co bylo důvodem odchodu ze Slovenské republiky?

Sociálny systém na Slovensku.. tam proste človek nemá šancu, zvlášť ja, keď ešte nie som rozvedená, nejakú dávku to nie, na Slovensku robota nie je, aj keď niekde je - ako je Galanta, ale tam si ľudia vyberajú, musím byť rozvedená a aspoň dozadu odrobené 3 roky nazpät'....možno teraz aj viac, aby som nejakú dávku dostala, nechápem čo je tu... počúvam, že tu majú nárok a tam ani na životné minimum, či človek musí byť na troskách, aby dačo dostal... vôbec neviem komu ho dávajú...zatiaľ nemám žiadne informácie.

Proč jste se rozhodl pro Českou republiku?

Tam práca nie je, tam nie je Armáda spásy...ľudia sa tu majú na koho otočiť, tam nie je ani azylový dom, len núzovka, že časť dňa a to od večera do rána a žiadné jedlo a ráno von. To tu to je to zlaté, že takéto niečo v Brne existuje, majú tu oblečenie, jedlo, majú si kde ľahnúť, že to prežijú...tam (na Slovensku) žiadné takéto nehrozí, sú tu zabezpečení...zvlášť starší, ktorí stratili bývanie..no to je tam strašné...

Radil jste se před odjezdem s někým?

Počula som, že je v Čechach lepšie...sama som sa rozhodla.

Co by se muselo stát na Slovensku, abyste nemusel odejít?

Viz odpověď výše

2. Okruh   Pobyt v České republice

Na koho jste se obrátil po příjezdu do České republiky?

Zo Slovenska som išla do Boskovic (cez agentúru na Slovensku som mala dojednanú brigádu), z tamadiaľ potom do Brna, pretože nechceli platiť, čo sme mali tam koordinátora, ktorý sa staral o cudzincov, tak nám nezaplatil, šla som potom do Blanska, do krízového centra a tam mi poradili, kde sa mám obrátiť... dali mi peniaze na cestu, kde som prišla do Brna, tak obrátila som sa na Armádu Spásy, ...doporučili mi to z Blanska...áno, išla som do Armády Spásy, to som mala doklad a ubytovala som sa na nocľahárni..

Co (kdo) Vám nejvíce pomohlo?

Najviac mi pomohli ľudia (zamestnanci) na vrátnici Armády spásy....mi povedali, čo mám robiť, obliekli ma, dali mi najesť...zmluvu som dostala na mesiac, prenocovať som mohla za 35

kč .. no, prečo by som to nevyužila, na ubytovni byť nemôžem (nemala som zmluvu na robotu)...ako brigádnička som pracovala na Zelnom trhu, v sekáči ako predavačka, medzitým letáky som roznášala v Brne... tiež v Moduslink ako upratovačka.

S jakými problémy jste se potýkala?

Problémy...keď si človek nevie sám pomôcť, stratí prácu, aby mal každý mesiac dajaký príjem, ešte sa mi nestalo, aby mi vedeli ako pomôcť.

Prepadol mi občiansky preukaz, predĺžiť musím si ju ísť na Slovensko a nemám teraz sa tam ako dostať... išla som za Filom (pracovník Charity) pýtať peniaze na cestu domov, ale tam (na Slovensku) nie je rychloobčianka ako tu, keď chcem predĺžiť, tak musím čakať aspoň 15 dní, aby mi mohli predĺžiť a len vystaviť, tak čakať mesiac. Nemám peniaze... nemám ...ako bez peňazí ísť na Slovensko ...Filo mi dal jen do Břeclavi (na hranici republiky) a potom nič a s tým človek nedôjde až domov...je to nemožné bez peňazí. Do zamestnania vás ani na brigádu nevezmú, na sociálke mi povedali, že nemám nárok, že musím ísť na Slovensko, nemám nárok na nič....ako by som nebola človekom.

Měl jste zajištěno ubytování?

Bývanie som hľadala na inzeráty, rôzne ubytovne...sú drahé a podmienky tam hroznú...veľa peňazí... Armáda spásy je najlepšia na bývanie.

Věděl jste před příjezdem o organizacích pomáhajím cizincům?

Organizácie, ktoré pomáhajú cudzincom som nevedela... Armádu Spásy – Blansko mi to doporučilo. Nevedela som ani o Charite.

Proč jste se rozhodl využít služby AS?

Odpoveď viz. výše

3. Okruh Sociální integrace – sociální a ekonomická dimenze

Jaký máte pobytový status?

Nijaký, som tu cudzinec...trvalý pobyt mám Veľký Krtíš...nikde som sa nikdy nehlásila.

Vlastníte průkaz totožnosti a kartu pojištěnce?

Teraz nemám, prepadla mi....ako som už povedala...tam (na Slovensku) nedávajú dočasný doklad, aby mal nejaký doklad. Na Slovensku nemám, kde bývať, každý už má svoje. Teraz som v pasti a neviem, kto by mi mohol pomôcť, nikto mi nedá peniaze na Slovensko, chodím sa pýtať po práci...každý sa toho stráni, aby človeku podali pomocnú ruku človek sa bez pomoci z toho nevyhrabe. Nemám ani priateľa, ktorý by mi pomohol.

Filo mi povedal, on mi nedá na celú cestu...ako pomôcť, nemôže mi dať priamo domov..iba sprievodku, to sú české a slovenské dráhy, to je niečo iné, bola by som išla aj stopom, ale zasa, keď prídem na Slovensko, čo tam tých 15 dní budem robiť...kam pôjdem, kde budem nocovať.

Jaké máte zkušenosti s jednáním na úřadech?

Na hlavu postavené. Idete niekam hocikde a poviete problém.. občianský preukaz potrebujem, alebo viete že už človek nemá prácu, bojuje z posledného a nikde vás bez občianskeho nevezmú, nemáte financie, ľudia sa vám vysmejú, oni ten problém nemajú...nevedia sa vžiť, čo to je byť v cudzom štáte, nemáte sa na koho obrátiť, nikto vás nepodrží, len povedia, že nemôžu nič robiť. Tu nič, na Slovensku nič. Najradšej by som zomrela, nebaví ma žiť...

Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

Na živobytie mám, keď mám brigádu na 2 na 3 dni 400 – 500 Kč. Prežívam, aby som mala na jedlo, chodím sa stále pýtať po robote u Vietnamca, aj dnes som tam bola ja a je mi to trapné ...povedia - nekupujú ľudia a nie sú peniaze.

Kde v případě potřeby vyhledáte zdravotní péči?

Zdravotné poistenie – VZP - tam mi ide dlžoba, neplatím, ani ma neošetria tu. Keď som bola na Slovensku, tak som išla na sestrinu ku lekárovi...kedysi.

Tu ochoriete, no to tu bude horšie. Nevieam, čo by som robila, tu nemám šancu, že by ma ošetrili a nejaké lieky dali. Za Dresslerovou by som išla, keby bolo treba. Kde inde.

Jste evidovaná na úřadě práce?

Na úrade práce som nebola evidovaná, ani dávky nepoberala.

Jaké máte zkušenosti s hledáním zaměstnání?

Skúsenosti mám veľmi špatné, všade požadujú životopisy, telefonný kontakt, čakajte, ozveme sa, čakala a nič, každý ako keby na to zabudol. Poriadnu robotu som nenašla - len brigády, nikto mi neporadil, každý povedal niečo iné, kde som mala problém, skúsím ti nájsť a nič. Samé sľuby a nič.

Jak hodnotíte Vaše zaměstnání?

Zamestnaná som bola len cez agentúru na Slovensku, ale väčšinou tu cez českú agentúru, bolo to dobré, že ste dostávala normálne plat a kým som bola prvý mesiac, tak každý mesiac záloha a mohla som si to ubytovanie zaplatiť tu.

Jaké aktivity vyvíjíte v rámci IP, abyste se integroval do společnosti?

Aktivity: ... dá sa povedať, keď chcem ísť do práce... musím sa dať do poriadku, aby som nejako vyzerala, lebo na to veľmi pozerajú, ako je oblečený, učesaný, ako sa vyjadruje, že proste chcem urobiť všetko pre to, aby som niečo dosiahla.

Nikdy v živote som tak nebola, ako som dopadla teraz (občianský preukaz nemám 3 mesiace). Na úrad práce sa chodím pozeráť na ponuky, zamestnávateľ povie: teraz nič nemáme, alebo zavolajte, skúste sa o týždeň opýtať...a keby ma aj vzali..potrebujem ten občianský preukaz.

Jste spokojený s kvalitou života v ČR, jak vypadá Váš běžný den?

S diskrimináciou som sa zatiaľ nestretla..., ani v zamestnaní, ani tu. Akceptovaná ...cítim sa tu dobre, vyšli mi v ústrety, ale pomôcť mi nedokázali.

Co podle Vás komplikuje sociální integraci a co by ji naopak usnadnilo?

Nejaká organizácia, ktorá by sa spojila so slovenskými, aby som nemusela hore dole niečo také to tu vybavovať. Práca, občiansky, bývanie, že proste pomôžu ľuďom, že nie sú v takomto štádiu zúfalstva.

Tu nemôže byť o ľudskej dôstojnosti reč...po ľuďoch vyžadujú kdečo, myslím, aby dodržiavali zákony, ale keď s takýmto problémom prídu, chcú ho vyriešiť, oni nemajú ochotu, aby im pomohli, poradili, nejak z toho vysekali, aby takto nežili..ani ten bezdomovec český nežije tak ako slovenský, odsúdený na ulicu, bez zastania. Dennodenne bojujete o jedlo a nocľah, spala som aj vonku, to som ani na Slovensku nespala....nik vám nepomôže, nechápem to!

4. Okruh Armáda spásy a návazné sociální služby v Brně

Jak hodnotíte pomoc Armády spásy v Brně?

Viz výše.

Na Armáde spásy som bola ja Dennom centre, na nocľahárni a na ubytovni. Najlepšia bola ubytovňa, stratila som ju, keď som nemala robotu. Potom som bola len v nocľahárni ...teraz nemám občianský, tak som len na NDC.

Jak hodnotíte vztahy mezi uživateli Armády spásy CSS JK?

Priateľov pár nájdu sa len tak, že sa pozdravíme. Ja nepijem..chcem len normálne žiť.

Jaký je Váš režim dne?

Režim dňa...ráno sa dám do poriadku, idem po stránkach, zháňam prácu a celý deň a večer presedím na lavičke na DC a akokedy si vypýtam, nemám peniaze, aby som si mohla kúpať. Jedlo ako kedy, pravidelná a teplá strava nie je. Nezaujímam sa, nemám náladu ani chuť o kultúru.

Jaké další organizace v Brně Vám pomáhají při integraci do společnosti?

Charita, Filo.

Jak hodnotíte podporu a pomoc návazných organizací?

Odpověď viz. Výše

5. Okruh – návrat zpět na Slovensko

Máte v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do další země?

V ČR chcem zostať. Na Slovensko sa nechcem vrátiť, pretože už som tu dlho, tam som stratila už všetko, tu sú aspoň tie brigády...do Nemecka by som išla, aj ďalej, premýšľam o tom.

1. Okruh Identifikační údaje o respondentovi Martin

Odkud pocházíte?

Pochádzam z Košíc.

Jaké je Vaše vzdělání?

Vyučený zámočníkom, stredná priemyslová škola strojnícka.

Jste v kontaktu s rodinou?

Málo som s nimi, každý má už svoje....

Kdy jste se rozhodl odejít ze Slovenské republiky?

Rozhodol som sa v auguste tohoto roku už druhý raz. Dôvodom bol inzerát ponuky práce v Brne. Ponuka bola na Úrade práce, chodil som tam sledovať ponuky práce. Nemal som dostatok finančných prostriedkov, pracoval som tam ešte na dohodu ale bolo málo peňazí. Do Česka som sa rozhodol ísť za prácou, odišiel som sám.

Co bylo důvodem odchodu ze Slovenské republiky?

V Česku som bol už predtým, pracoval 4-5 rokov 2006 – 2010 vo Valašském Meziříčí na zmluvu, na inzerát v novinách. Nastúpil som k stavebnej firme ako dlaždič. Pracoval som rôzne, mal som zmluvu len na dobu určitú v niekoľkých robotách. Peniaze mi stačili. Na Slovensko späť som sa vrátil – sestra mi volala, že tetka je stará, či by som tam nešiel bývať a že si tam nájdem prácu, tak nešlo to kvôli práci, našiel som si ju len na dva mesiace popri ukrajinských hraniciach, tam v mojej profesii neboli žiadne ponuky na určitú dobu, vrátil som sa zo Slovenska.

Proč jste se rozhodl pro Českou republiku?

O Nemecku, Rakúsku som neuvažoval, človek sa tu dorozumie, a je to tu ľahšie.

Radil jste se před odjezdem s někým?

Nie

Co by se muselo stát na Slovensku, abyste nemusel odejít?

Viaciej roboty. O výške sociálnych dávok na Slovensku som sa nezaujímal, chcel som robiť, pre mňa to bolo ďaleko vybavovať tie papiere, by som viac minul na cestu.

Neviem, či by som vybavil, či by odo mňa žiadali dajaké papiere a ja tomu nerozumniem.

2. Okruh   Pobyt v České republice

Na koho jste se obrátil po příjezdu do České republiky?

Prišiel som do Brna...obrátil som sa na firmu hľadať robotu, tam mi povedali, že zatiaľ nič, aby som prišiel o dva týždne. Potom som išiel na Charitu zistiť, že by som sa ubytoval, minul som peniaze, tam ma poslali na Bratislavskú (noclehárna MMB), tak som išiel cez kurátory a ten mi dal povolenku, že tam môžem na 14 dní. A išiel som na Podnásepnu (noclehárna DCH) sa ubytovať na nocleháreň. Od 21:30 - 5:30 už musíme ísť preč.

Organizácie, ktoré pomáhajú cudzincom poznám len AS a charitu, kurátori som nevedel, že existujú.

Co (kdo) Vám nejvíce pomohlo?

Charita .....Na charite mi radí tá dievčina, čo je s Filom, ona posielala dopisy a maily na Slovensko. Som tam skoro každý deň.

S jakými problémy jste se potýkal?

Ubytovanie, strava, peniaze...so všetkým, čo človek potrebuje.

Měl jste zajištěno ubytování?

Nie, mal som trocha peňazí, doporučili mi ľudia charitu.

Věděl jste před příjezdem o organizacích pomáhajícím cizincům?

Nie, nepremýšľal som o tom.

Proč jste se rozhodl využít služby AS?

p. Filo z Charity ma tu poslal...

3. Okruh   Sociální integrace   sociální a ekonomická dimenze

Jaký máte pobytový status?

Pobytový status mám prechodné bydlisko vo Valašskom Meziříčí, som si vybavil prechodný pobyt. Občiansky mám, keby som ho stratil, tak neviem, kde by som ho išiel vybaviť...asi konzulát.

Vlastníte průkaz totožnosti a kartu pojištěnce?

Hej

Jaké máte zkušenosti s vyřizováním dokladů?

(Vlastnil OP i zdravotní kartu pojištěnce)

Jaké máte zkušenosti s jednáním na úřadech?

Cítim sa plano, behám, nerozumiem papierom, chodím na charitu každý deň radiť sa s tou slečnou. Na Slovensku mi povedia choď si do Česka, kde si tam 5 rokov pracoval, tu mi povedia choď si na Slovensko.

2010 som bral podporu 8 mesiacov, tak som sa odhlásil vo februári z Úradu práce a neišiel som na sociálku, ale išiel som na Slovensko a keď som sa vrátil zo Slovenska, tak ma zaevidovali ako uchádzača na podklade predchodzích zamestnaní, pretože na Slovensku som sa nebol zaregistrovať.

Vyzerá to, že robia všetko pre to, aby mi tie dávky nemuseli vyplatiť. Keby som sa vo februári neodhlásil, automaticky by ma zaevidovali a teraz po pár mesiacov chcú telo papierov. Zatiaľ nie som zaevidovaný na sociálke, bol som u Fila, posielali sme mail na Slovensko, že sociálna poisťovna odoslala potvrdenie, že nepoberám nič a chýba mi ešte jedno potvrdenie, veď som na Slovensku nebol 5 rokov.

Na Slovensku myslím by potrebovali dva razy viacej papierov, keby mi mali dať dávky.

S diskrimináciou som sa stretol niekedy, občas hej, aj na úradoch na Podnásepni, že majú málo miesta pre svojich, nie že by cudzicov prijímali a o vás sa starali.

Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

2 x som bol na brigáde, raz v lese, a raz cigánom pomáhať...čo pride..na čierno

Kde v případě potřeby vyhledáte zdravotní péči?

Kartičku slovenskú mám zdravotnú, k doktorovi nechodím, chodím k Dreslerové, potreboval by som ku doktorke, potrebujem vyšetrenie kvôli sluchu, slabšie počujem.

Jste (byl jste) evidovaný na úřadě práce?

Tu na Úrade práce Křenová chceli more papierov, týždeň ma naháňali, chcel som dávku v hmotnej núdzi, potrebujem povolenie na pobyt, aby vám dala dávky, výpis zo zdravotnej poisťovne, potvrdenie, že na Slovenku nič neberiem, hoci akékoľvek dávky, dôchodok a tu, že som predtým, keď som pracoval, platil dávky (asi sociálne a zdravotné). Ja musím všetko dokladovať a žiadať všelijaké potvrdenia a čo oni nie sú prepojení počítačmi, že by to mohli overiť? Sociálka robí problémy, treba dokladať papiere.

Na Slovensku myslím by potrebovali dva razy viacej papierov, keby mi mali dať dávky.

Jaké máte zkušenosti s hledáním zaměstnání?

Cítím sa plano, behám, nerozumiem papierom, chodím na charitu každý deň radiť sa s tou slečnou. Na Slovensku mi povedia choď si do Česka, kde si tam 5 rokov pracoval, tu mi povedia chod' si na Slovensko.

Jaké aktivity v rámci IP vyvíjíte, abyste se integroval do společnosti?

Aktivity, hľadám robotu, behám celé týždne po úradoch, dali mi aj ponuku do jednej firmy, ale budem mať problém, lekár mi asi nedá potvrdenie. Kvôli sluchu, nadmerná hlučnosť.

Jste spokojený s kvalitou života v ČR, jak vypadá Váš běžný den?

Čo mám robiť....radšej nepremýšlam dopredu.

Co podle Vás komplikuje sociální integraci a co by ji naopak usnadnilo?

Mne by pomohlo, keby si to tie úrady žiadali sami, aby im poslali, čo potrebujú jeden úrad od druhého si predsa môže vyžiadať informácie a nie preháňať človeka, veď majú aj právomoc, stojí to peniaze, ani neviete kde ktorý úrad je a človek musí na čierno cestovať. Pocity byrokracie, bezmoc, úradníčky si uľahčujú prácu, ona by musela všetko napísať, vyžiadať, urgovať, tým pádom je to práce navyše. Nevieam, či je to v ich pracovnej náplni, či nie.

4. Okruh   Armáda spásy a návazné sociální služby v Brně

Jak hodnotíte pomoc Armády spásy v Brně?

AS – pomáha cez deň a jedlo. Možno sa tu aj ubytujem, ale teraz nemám žiadné financie. Na Podnásepní mám odpustené platenie za ubytovanie na 14 dní. Čo bude potom...pôjdem k vám na krízové nočné centrum na zem či na stole a budem dúfať, že zoženiem robotu a vyplatia mi tu dávku v núdzi, a cez agenturu Brne odídem do roboty. Z agentúry som dostal ponuku do Plzne, trebalo by mi na cestu a na stravu. Kde máte odrobené 14 dní, môžete pýtať peniaze, nikdo vám dopredu peniaze nedá.

Jak hodnotíte vztahy mezi uživateli Armády spásy CSS JK?

Nepúšťam sa do veľkých debat, sú tu rôzni ľudia, všeliako narušení..som Slovák, nemôžem si tu vyskakovať.

Jaký je Váš režim dne?

Ako kedy...keď je brigáda je dobre, keď není je horšie.

Jak hodnotíte podporu a pomoc návazných organizací?

Na charite mi radí ta dievčina, čo je s Filom, ona posielala dopisy a maily na Slovensko. Som tam skoro každý deň.

Uvítal by som organizácie, ktoré by viacej pomáhali (zprostredkovanie papierov, získanie peňazí, aby mal človek na základné potreby).

5. Okruh – Návrat na Slovensko

Máte v úmyslu vrátit se na Slovensko, zůstat v ČR, anebo odejít do další země?

Na Slovensko nechcem sa vrátiť, je to tam ešte horšie. Sú tu lepšie pracovné podmienky aj platové.